

UYGULAMA KILAVUZU

*Çocukların
özgürlüklerinden
Yoksun bırakıldıkları
yerlerin izlenmesi*

ÇOCUKLAR İÇİN ULUSLARARASI SAVUNMA (DCI) - Belçika

UYGULAMA KILAVUZU

*Çocukların
özgürlüklerinden
Yoksun bırakıldıkları
yerlerin izlenmesi*

ÇOCUKLAR İÇİN ULUSLARARASI SAVUNMA (DCI) - Belçika

YAZARLAR VE PROJE

Bu Uygulama Kılavuzu, Çocuklar İçin Uluslararası Savunma (DCI) - Belçika Direktörü ve DCI - Uluslararası'nın başkanı **Benoît Van Keirsbilck**'in gözetiminde **Sarah Grandfils** tarafından yazılmıştır. Ayrıca, redaksiyon, Avrupa'nın dört bir yanından **14 ortağın ve ilişkili ortakların** uzmanlığı ve AB tarafından finanse edilen **"Parmaklıklar Ardında Çocuk Hakları"** projesinin **11 üst düzey uluslararası uzmanından** oluşan multidisipliner bir ekip tarafından desteklenmiştir. DCI - Belçika ekibinin üyeleri de, özellikle **Andrea Salcedo Caja ve Pierre-Yves Rosset**, bu Kılavuzun konseptine ve detaylandırılmasına güçlü bir şekilde katkı sağlamışlardır.

Çocuklar İçin Uluslararası Savunma (DCI) - Belçika bu projenin öncü ortağıdır. DCI-Belçika'nın çalışmalarının ardındaki amaç, dünya çapında 47 ortaklı bir ağdan ve diğer ilişkili ortaklardan oluşan ulusal bölümlerle birlikte çalışarak Belçika'dakilerin yanı sıra diğer ülkelerdeki çocukların haklarını korumak ve savunmaktır. DCI'nin başlıca faaliyetleri şunlardır: eğitim, öğretim ve bilinçlendirme; çocuk hakları ihlal edildiğinde harekete geçme ve Belçika'nın temel çocuk haklarına saygı göstermesinin gözetilmesini ve izlenmesini sağlama. Ana müdahale alanları şunlardır: çocuk adaleti ve çocukların adalete erişimi; çocukların özgürlükten yoksun bırakılması; hareket hâlindeki çocukların hakları; çocukların katılım ve ifade özgürlüğü hakkı.

Bu Kılavuz, **"Parmaklıklar Ardında Ço-**

cuk Hakları" projesinin ana çıktısıdır.

Bu projenin ilk ortaya çıkışı, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı (Avrupa'daki) çeşitli yerlere ziyaretler gerçekleştiren izleme mekanizmalarının, izleme ziyaretlerinin hazırlanmasında, uygulanmasında ve takibinde özel bir referans olarak kullanılabilecekleri çocuklara özgü Kılavuzların bulunmadığının ifade edilmesi ile olmuştur. Bu itibarla proje, izleme uzmanlarına çocuklara ve çocukların özgürlüklerinden yoksun kaldıkları yerlere özgü pratik ve metodolojik bir araç sağlamayı amaçlamaktadır. Bu Kılavuzu mümkün olan en pragmatik şekilde hazırlamak amacıyla, proje, mevcut izleme ve şikâyet mekanizmalarının uygulamaları ve işleyişi hakkında genel bir bakış elde etmek için 13 AB ülkesinde ve Sırbistan'da paralel olarak gerçekleştirilen saha araştırmalarıyla başlayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu araştırma çalışması, 14 ulusal raporun yanı sıra bir Avrupa genel özetinin hazırlanmasını sağlamıştır. Bu nedenle Kılavuz, bu kazanımlara ve uzmanlık, multidisipliner yetkinlikler, düşünceler ile üç uluslararası seminerde ve ortaklar arasındaki çok sayıda bilgi alışverişi aracılığıyla tüm proje ekibi tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen çalışmalara ve proje boyunca süren uzmanların katkılarına dayanmaktadır.

Bu projenin tüm çıktılarına aşağıdaki web sitesinden ulaşılabilir:

www.childrensrightsbehindbars.eu

TEŞEKKÜR

Yazarlar, bu uygulama Kılavuzunun üzerinde düşünülmesi, hazırlanması, yorumlanması ve gözden geçirilmesi için son derece değerli katkılarından dolayı tüm ortaklara, ilişkili ortaklara ve **“Parmaklıklar Ardında Çocuk Hakları”** projesinin uzmanlarına teşekkür etmek istemektedir. 14 ülkede yapılan araştırmalar, bunun sonucu ortaya çıkan ulusal raporlar, bunları özetleyen Avrupa genel görünümü ve tüm ekibin 2014 ve 2015 yıllarında Brüksel'deki 3 semine-re katılımı, bu Kılavuzun hazırlanması bağlamında son derece yararlı ve yapıcı olmuştur. Tüm katılımcıların göstermiş olduğu özveri ve çabanın yanı sıra esnekliğini de özellikle takdir ediyoruz.

Ayrıca, destekleri olmaksızın bu projeyi yapmanın mümkün olmayacağı ana finansör Avrupa Birliği'nin yanı sıra ortak finansörler Avrupa Konseyi, “Fonds Houtman”, “Loterie Nationale” ve “Wallonie – Bruxelles International”a da teşekkür ediyoruz.

Aynı zamanda, projeye gönüllü olarak katılımları nedeniyle CPT gibi ortakların yanı sıra tüm sivil toplum kuruluşlarına, izleme ve şikâyet mekanizmalarının üyelerine, çocukların özgürlüğünden yoksun bırakıldığı yerlerdeki hâkimlere, avukatlara, yetkililere, yöneticilere

ve çalışanlara, bu proje çerçevesinde yürütülen araştırma ve çalışmalara destek veren uzmanlara, araştırmacılara ve diğer temel aktörlere teşekkür etmek istiyoruz. Bu Kılavuzun değerli redaksiyonu için Aishling Heffernan, Paula Jack ve Claire Brisset'e yürekten teşekkür ediyoruz.

Son olarak, ancak bir o kadar da önemli, bu projenin bir parçası olarak konuşmayı kabul eden ve bunu yaparak, özgürlüklerinden yoksun kalmaları ve haklarına saygı duyulması konularındaki deneyimlerini bu şartlar altında bizlerle paylaşan tüm çocuklara ve gençlere içtenlikle teşekkür etmek istiyoruz.

Son olarak, DCI - Belçika ekibinin ve stajyerlerinin tamamına, son iki yılda bu projeden netice elde edilmesi konusundaki çalışmaları, özverileri ve sonsuz bağlılıkları için çok özel ve samimi bir teşekkür sunuyoruz. Herkes, bu projeye farklı seviyelerde katkı sağlamıştır.

ÖNSÖZ

CPT'nin 25 yılı aşkın bir süredir Avrupa çapındaki özgürlükten alıkoyma yerlerine gerçekleştirdiği ziyaret deneyimlerinden yola çıkarak, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların, genellikle, yetişkinlere göre kötü muamele mağduru olma riskinin daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Ne yazık ki CPT, “pedagojik” bir tokattan, polis memurları veya gözaltı personeli tarafından yumruklanmaya, tekmelenmeye ve bir copla vurulmaya kadar, küçüklerin istismar edildiği durumlarla çok sık karşılaşmaktadır. Yine, özellikle yatakhane ortamlarında diğer mahkûmlar tarafından şiddet uygulanan çocuklarla ve yetişkin mahkûmlarla birlikte, özel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmaksızın, aynı cezaevi odalarına yerleştirilen çocuklarla karşılaştık. Çoğu durumda, çocuklara polis tarafından yetişkin olarak muamele edilir ve yaşlarına uygun yasal güvenceler pratikte kolluk kuvvetleri tarafından uygulanmaz. İdari gözetim ortamında çocuklar, eğitim veya spor faaliyetlerine erişimleri ve haklarını koruyan bir yasal temsilcileri olmaksızın, zor koşullara maruz kalabilirler. Ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinde ve sosyal bakım merkezlerinde, uzun süre yataklarında bağlı tutulan veya tecritte tutulan çocuklar gördük. Bu tür uygulamalar hiçbir şekilde kabul edilemez.

CPT, ziyaretleri vasıtasıyla, 1989 BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve 2008 Genç Suçlular İçin Avrupa Kuralları başta olmak üzere, uluslararası belgelerde belirtilen standartların yerine getirilmesine çalışmıştır. 1998 yılında CPT, ceza mevzuatı uyarınca özgürlüğünden yoksun bırakılan tüm çocuklara sağlanması gereken bir dizi güvence belirlemiştir. Bu standartlar, mevcut olması gereken güvenceleri belirlemek ve çocukların tutulması gereken kuruluş türü ile iyi eğitilmiş ve özverili personel tarafından sağlanması gereken özel bakımın genel hatlarını ortaya koymak suretiyle, CPT'nin 2014 yılı Genel Raporunda güncellenmiş ve genişletilmiştir.

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukları işkenceden, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleden korumak ortak bir çabadır. Sadece ulusal ve uluslararası önleyici mekanizmaların değil, aynı zamanda Çocuk Kamu Denetçiliği, Parlamento üyeleri, yargı üyeleri, sivil toplum aktörleri ve araştırmacılar gibi insan hakları kurumlarının da katılımını gerektirir.

Kötü muamelenin önlenmesindeki rollerinin önemi göz önüne alındığında, izleme görevlerini yerine getiren kurumların bunu profesyonelce yapmaları gerekir. Bu ise, uygun bir ziyaret metodolojisini, standartlar hakkında bilgi sahibi olmayı ve çocukları etkileyen konuları anlamayı, aynı zamanda, çocuklarla deneyimleri hakkında görüşme yapmak için gerekli becerileri, duyarlılığı ve farkındalığı gerektirir.

İşte bu itibarla bu Kılavuzun önemi. Bir dizi ulusal ve uluslararası kuruluşun pratik deneyimleri göz önünde bulundurularak ve bu alanda çalışan uzmanların deneyimlerinden yararlanarak geliştirilmiştir. Kılavuz, izleme organlarının çocukların tutulduğu bir kuruluşu etkin bir şekilde ziyaret etme kabiliyetlerine destek olmayı ve güçlendirmeyi, bir ziyaretin nasıl organize edileceği ve hangi konuların ele alınması gerektiği konusunda, yön gösterici pratik araçlarla, adım adım bir yaklaşımı ayrıntılandırmayı amaçlamaktadır.

Benim düşünceme göre, bu Kılavuz, çocukların tutulduğu herhangi bir kuruma etkin bir izleme ziyareti üstlenmeyi amaçlayan her kuruluşun araç setinin bir parçası olmalıdır.

Mykola GNATOVSKYY
*Avrupa İşkenceyi Önleme
Komitesi (CPT) Başkanı*

İÇİNDEKİLER

YAZARLAR VE PROJE	4
TEŞEKKÜR.....	5
ÖNSÖZ	6
KISALTMALAR	12
1. Giriş.....	13
1.1. Temel kelimelerin tanımları.....	14
1.2. Özgürlüklerinden yoksun bırakılmış çocuklar ve Uluslararası Yasal Çerçeve ve Avrupa Yasal Çerçevesi.....	17
1.3. Bu Kılavuz kimin için?	18
1.4. Uygulama Kılavuzunun gerekçesi.....	19
1.5. Uygulama Kılavuzunun amaçları	20
1.6. Bu Kılavuz nasıl kullanılır?	21
2. ÇOCUKLARIN ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILMASI – BAĞLAM	22
2.1. Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının bağlamı ve şekilleri.....	22
2.2. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların savunmasızlığı bağlamı	25
3. ÇOCUKLARIN ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILDIKLARI YERLERİ İZLEME MEKANİZMALARI	29
3.1. Hak temelli izleme yaklaşımı.....	29
3.2. Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarının izlenmesinin amacı.....	30
3.3. Etkili izleme için temel gereklilikler.....	32
3.4. İzlemenin temel prensipleri	37
3.5. Farklı izleme mekanizmalarına gelen bakış.....	40
A. Uluslararası mekanizmalar	40
B. Avrupa mekanizmaları	41
C. Ulusal mekanizmalar	43
4. İZLEME METODOLOJİSİ	47
4.1. Bir izleme stratejisi geliştirilmesi	48
A. Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının genel bağlamının anlaşılması	48
B. İzleme amaçlarının tanımlanması.....	49

C. İzleme programı için bir zaman çerçevesi belirlenmesi	50
D. Ziyaret edilecek çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlerin seçilmesi	50
E. İzleme ziyaretlerinin mahiyetinin, süresinin ve sıklığının tanımlanması	51
F. İzleme ekibinin açıklanması	54
G. Etik Kılavuz İlkeler ve bir Çocuk Koruma Politikası Benimsenmesi.....	56
H. Ziyaret gerçekleştiren diğer kurumlar hakkında bilgi ve bunlarla iletişim/işbirliği	58
4.2. Ziyarete hazırlık	60
A. Ziyaretin özel amaçlarının belirlenmesi	60
B. İzleme ekibinin Toplanması ve Hazırlanması.....	61
C. Masa başı çalışması ve bilgi toplanması.....	61
D. Ziyaretten önce kurulacak olan ilk temaslar.....	63
E. Ziyaret programı	64
F. Destekleyici belgelerin hazırlanması.....	64
G. Materyal ve lojistik ayarlamaları	65
4.3. Ziyaretin gerçekleştirilmesi	67
A. Tesisin başındaki kişi ile ilk toplantı	68
B. Tesis binalarının teftiş edilmesi ve koşulların gözlemlenmesi	69
C. Kayıtların ve diğer belgelerin incelenmesi.....	71
D. Çocuklar ile görüşmeler.....	73
E. Personel ile görüşmeler	80
F. Özgürlüklerinden yoksun kalan çocuklar ile ilgili harici kimselerle yapılan görüşmeler81	
G. Tesisten sorumlu kimse ile nihai toplantı – ziyaret hakkında bilgi verilmesi.....	81
4.4. Müteakip izleme ziyaretleri / Uygulanacak eylemler	83
A. Dâhili raporlar	84
B. Dâhili analiz ve rapor	84
C. Harici raporlar	84
D. Önerilerin hazırlanması	87
E. Raporların dağıtımı	88
F. Raporların ve önerilerin takibi	89
G. Raporların ve önerilerin etkisinin değerlendirilmesi.....	90
H. Olası ilave takip stratejileri	91

5. ZİYARETLERİN ÇOCUĞA ÖZGÜ GÖSTERGELERİ93

5.1. Özgürlükten yoksun bırakma usulleri	94
A. Özgürlükten yoksun bırakma usulü ve tutuklamanın alternatifleri.....	94
B. Avukata / güvenilen bir kimseye erişim	95

C. (Polis) nezareti, önleyici nitelikte özgürlükten yoksun bırakma, tutuklu yargılama vb	96
D. Transfer, ulaşma ve kabul	98
E. Kayıtlar	99
F. Salıverme ve sonraki bakım.....	100
5.2. Görevliler / Personel alımı	101
A. Personelin göreve kabulü, eğitimi ve davranışları	101
5.3. Güvenlik ve güvenceler	106
A. İşkence ve diğer kötü muameleler.....	106
B. İzolasyon ve tecritte tutma.....	107
C. Güç kullanımı ve kısıtlama yöntemleri.....	108
D. Arama	110
E. Güvence konuları	111
F. Çocuklar arasında şiddet	112
5.4. Düzen ve Disiplin	113
A. Disiplin prosedürleri ve kayıtlar	113
B. Şikâyet mekanizmaları	116
5.5. Maddi koşullar	118
A. Ayırma	118
B. Kalma ve aşırı kalabalıklaşma.....	119
C. Yiyecek ve içme suyu.....	120
D. Temizlik imkânları ve hijyen.....	121
E. Aydınlatma ve havalandırma.....	122
F. Giyecek ve yatak	122
G. Özel hayatın gizliliği hakkı (günlük tutma, kişisel eşyaları bulundurma vb.).....	123
5.6. Sosyo-pedagojik çerçeve, sosyo-eğitsel yönetim ve kişisel gelişim.....	124
A. Yönetim ve program.....	124
B. Katılım.....	126
C. Dış dünya ile temas.....	127
D. Eğitim ve mesleki eğitim	129
E. Çalışma ve ücret ödenen faaliyetler	130
F. Açık hava egzersizi, boş zaman ve kültürel aktiviteler	131
G. Dini inanç ve ibadet	132
H. Refah ve danışma.....	133
I. Toplumla yeniden entegrasyona / salıverme için hazırlık faaliyetleri.....	134
5.7. Sağlık Hizmetleri	135
A. Tıbbî bakıma erişim (değerlendirme, belgelendirme, bilgilendirme).....	135

B. Sağlık personeli (kurum dışı ve kurum içi)	138
C. Kötü muamele ile ilgili tıbbi kanıtların belgelenmesi ve raporlanması	139
D. Kız çocuklarının özel ihtiyaçları	140
E. Akıl sağlığı sorunu olan çocuklar	142
F. Bağımlılık (uyuşturucu, alkol vs.) sorunu olan çocuklar.....	143
G. Kendilerine zarar verme veya intihar etme riski bulunan çocuklar.....	144
H. Cinsel konular (cinsellik hakkı, cinsel sağlık, bulaşıcı hastalıklar vs.)	145
6. ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILAN ÇOCUKLAR İÇİN	
MEVCUT ŞİKÂyet PROSEDÜRLERİ.....	147
6.1. Şikâyet mekanizmalarının hedef ve amaçları	148
6.2. Şikâyet sistemleri için temel prensipler?	149
A. Erişilebilir olmaları.....	149
B. Çocuğa duyarlı olma.....	149
C. Güvenlik.....	150
D. Etkililik.....	150
6.3. Çocuklar kime şikâyet edebilir?	152
7. DİĞER BİLGİLER, OKUMALAR VE EKLER	153
EK 1: Çocuk Hakları Sözleşmesi, basitleştirilmiş versiyon	154
EK 2: İzleme ziyareti sırasında özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla görüşme yapılmasına yönelik Usuller ve Etik kaygılar	158
EK 3: Çocuk Koruma Politikası	160
EK 4: AİHM - İçtihatlar	162

KISALTMALAR

BOP	Herhangi Bir Tutukluluk Şekline veya Hapis Cezasına Maruz Kalan Tüm Kişilerin Korunması İçin İlkeler Bütünü
CAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı BM Sözleşmesi BM İşkenceye Karşı Komite
CCTV	Kapalı devre televizyon
AK	Avrupa Konseyi
CPT	Avrupa Konseyi İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi
ÇHS	BM Çocuk Hakları Sözleşmesi BM Çocuk Hakları Komitesi (ÇHK)
AİHS	İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
EPR	Avrupa Cezaevi Kuralları
ERJO	Yaptırımlara ve tedbirlere tabi çocuk suçlulara yönelik Avrupa Kuralları
AB	Avrupa Birliği
GCFJ	Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin çocuk dostu adalete ilişkin Kılavuz İlkeleri
GY No. 10	Çocuk Hakları Komitesi'nin 10 numaralı Genel Yorumu: Çocuk Adaletinde Çocuk Hakları
GPJD	Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi İçin BM Kılavuz İlkeleri (Riyad Kılavuz İlkeleri)
ICRC	Uluslararası Kızılhaç Komitesi
STK'ler	Sivil Toplum Kuruluşu (Kuruluşları)
NHRI'ler	Ulusal İnsan Hakları Kurumu (Kurumları)
NPM'ler	Ulusal Önleyici Mekanizma(lar)
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi İhtiyari Protokolü
RAJJ	Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında BM Standartları Asgari Kuralları (Pekin Kuralları)
RNCM	BM Özgürlüğü Bağlayıcı Olmayan Tedbirlere ilişkin Asgari Standart Kurallar (Tokyo Kuralları)
RPJD	Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunması İçin BM Kuralları (Havana Kuralları)
RTWP	Kadın Mahpuslara Dair Tutumlar ve Kadın Faillere Yönelik Özgürlüğü Bağlayıcı Olmayan Tedbirler ile İlgili BM Kuralları (Bangkok Kuralları)
SMR	Mahpuslara Uygulanması Gereken BM Asgari Standart Kuralları (Mandela Kuralları)
SPT	İşkencenin ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezanın Önlenmesi Alt Komitesi
BM	Birleşmiş Milletler

1. GİRİŞ

“Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların, şiddet, istismar ve işkence eylemlerine ya da zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz kalma riskleri daha yüksektir. Çok kısa tutukluluk süreleri bile çocuğun psikolojik ve fiziksel esenliğine zarar verebilir ve bilişsel gelişimini tehlikeye atabilir. Özgürlükten yoksun bırakılan çocukların depresyon ve anksiyete geçirme riski yüksektir ve sıklıkla travma sonrası stres bozukluğu ile tutarlı semptomlar sergilerler. Çocukları özgürlükten yoksun bırakmanın etkileri hakkındaki raporlar, yüksek oranda intihar ve kendine zarar verme, akıl sağlığı bozukluğu ve gelişimsel sorunlar ortaya koymuştur.

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların münhasır savunmasızlığı, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi için daha yüksek standartların ve daha geniş önlemlerin olmasını gerektirir. Ayrıştırma, alıkoyma tesislerinin organizasyonu ve yönetimi, disiplin yaptırımları, rehabilitasyon olanakları, özel olarak kalifiye personelin eğitimi, aile desteği ve ziyaretleri, alternatif önlemlerin mevcudiyeti ve yeterli izleme ve gözetim gibi özel uygulamalar ve konular, özel dikkat ve uyarlanmış standartları gerektirir.”

İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza Özel Raportörü Raporu, Juan E. Méndez A/HRC/28/68 / 5 Mart 2015

Çocukların ihtiyaçları ve hakları özeldir ve yetişkinlerinkinden farklıdır. Tutuklamanın çocuklar üzerindeki kabul edilmiş ve iyi bilinen zararlı etkileri, bu önlemin yalnızca son çare olarak kullanılması gerektiğini göstermektedir. Tutuklamaya alternatif tedbirlerin kullanılmasına her zaman öncelik verilmelidir. Özgürlükten yoksun bırakma, son başvuru çare tedbiri olarak uygulandığında, sadece istisnai durumlarda söz konusu olmalı, çocuğun yüksek yararı dikkate alınmalı ve olabilecek en kısa süre için uygulanmalıdır. Çocukları eğitmeyi, rehabilite etmeyi ve topluma yeniden entegre olmaya hazırlamayı amaçlamalıdır. Uluslararası hukukta kabul gören bu temel ilkeler, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının ön koşullarıdır.

Özgürlüklerinden yoksun bırakıldıklarında çocuklar, kendilerine Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) kapsamında tanınan diğer tüm haklardan yararlanmaya devam ederler. Ancak, özgürlükten yoksun kaldıkları yerlerin koşulları ve buralarda gördükleri muamele, çocukların özel ihtiyaçlarını ve belirli haklarını her zaman karşılamamaktadır. Bu ihtiyaç ve hakları, uygun eğitime erişimi, aile ve dış dünya ile

teması, özel yaşamın gizliliği ihtiyacını, fiziksel egzersizleri, boş zaman etkinliklerini ve eğlenceyi, sağlık hakkını ve adalete erişimi içermektedir.

Aksine, yaşları, olgunluk seviyeleri ve psikolojik kırılganlıkları nedeniyle ve tutukluluğun esenlikleri ve gelişimleri üzerindeki uzun vadeli zararlı etkileri yüzünden, çocuklar, özgürlükten yoksun bırakılan en savunmasız gruplardan biridir. Dahası, özgürlükten yoksun bırakma, çocukların, ayrımcılık, istismar ve şiddete karşı savunmasızlıklarını, pek çok zaman, barınma, hijyen, sağlık ve beslenme koşullarının her zaman için insan onuruna uygun olmadığı yetersiz yaşam koşulları altında daha da yoğunlaştırmaktadır.

Bu bağlamda, **çocukların özgürlüğünden yoksun bırakıldığı yerlerin düzenli ve bağımsız olarak izlenmesi esastır**. İzlemenin amacı, hem işkence, şiddet, istismar veya çocuk haklarının herhangi bir ihlali riskini azaltarak çocukların temel haklarına proaktif şekilde saygı gösterilmesinin sağlanması (**önleyici rol**) hem de şikâyet hakkı da dâhil olmak üzere gerekli tüm güvencelerin çocukların haklarının uygulanmasını garanti etmek üzere etkili olmasını sağlamaktır (**koruyucu/ soruşturucu rol**).

1.1. Temel kelimelerin tanımları

Çocuk

“Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” (ÇHS, Madde 1)

Bu Kılavuzun amacı bakımından, her ne kadar 17 yaşındaki genç bir kimse kendisini “çocuk” olarak tanımlamasa da, “genç”, “küçük” veya “delikanlı” yerine **“çocuk”** terimini kullanacağız.

Özgürlükten yoksun bırakma

Havana Kurallarının (RPJDL) Madde 11, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi İhtiyari Protokol (OPCAT) Madde 4/2, ve Yaptırımlara ve tedbirlere tabi çocuk suçlulara yönelik Avrupa Kuralları (ERJO) Kural 21.5, özgürlükten yoksun bırakmayı, **“Herhangi bir adli, idari veya başka bir makamın emri üzerine, kişinin kendi iradesiyle ayrılmasına izin verilmeyen kamusal ya da özel gözaltı yerlerinde tutulması, hapsedilmesi veya yerleştirilmesi”** olarak tanımlamaktadır.

İşlevsel pratiğe çevrildiğinde bu tanımın kapsamı ile ilgili olarak, İşkencenin ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezanın Önlenmesi Alt Komitesi (SPT), “Ulusal Önleyici Mekanizmaların çalışmalarının önleyici etkisini en üst düzeye çıkarmak için mümkün olduğunca geniş bir yorum yapılması gerektiğini” belirten bir yorum yayınlamıştır.

“Bir kişinin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı herhangi bir yer (ayrılmakta özgür olmama anlamında) veya bir kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılabileceği herhangi bir yer (...), eğer Devletin bir düzenleyici işlevi yerine getirdiği veya yerine getirmesi beklenebileceği bir durumla ilgiliyse, OPCAT’in kapsamına girmelidir.”¹

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabilecekleri yerler

Bir çocuğun iradesiyle ayrılmasına izin verilmeyen – ceza, ıslah, eğitim, koruyucu, sosyal, tedavisel, tıbbi, idari amaçlı –kamu veya özel – her türlü kuruluş.

Bu Kılavuzun amacı bakımından, bu Kılavuzun odağını, mutlaka cezaevi benzeri olması veya hapsedilmeyi içermesi gerekmeyen kapalı kurumları da içerecek şekilde genişletmek amacıyla “alıkoyma” yerine “**özgürlükten yoksun bırakma**” terimini kullanacağız.

Aşağıdaki terimler, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabilecekleri yerleri ifade etmek için Kılavuz boyunca eşdeğer olarak kullanılacaktır: “*tesis, kurum, merkez ve kuruluş*”.

 Bakınız – Bölüm 2.1. – s.23

İstisnalar:

Çocuğun kuruluştan ayrılma hakkının kısıtlanmadığı her türlü yer bu Kılavuz kapsamında yer almaz.

Bağımsız izleme mekanizmaları

Yerinde (haberli ya da habersiz) ziyaretler yoluyla insanların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı tesislerin izlenmesini üstlenen organlar.

İzleme, ziyaretin sözlü ve yazılı bir **raporla** sonuçlandığı, bir kuruluşa yapılan **ziyareti**; ilgili makamlara ve ulusal ve uluslararası düzeyde özgürlükten yoksun bırakılan

1 OPCAT’in 4. maddesinin kapsamı üzerine SPT’nin yorumuna bakınız

çocukların korunmasında yer alan diğer aktörlere **önerilerin** formüle edilmesini; ve bu önerilerin uygulanmasına ilişkin **takibin** yapılmasını içerir.

Mevcut Kılavuz, özgürlükten yoksun bırakma yerlerine izleme ziyaretleri gerçekleştirmekten sorumlu kişileri tanımlama söz konusu olduğunda **“gözlemciler”** terimini kullanacaktır.

İstisnalar:

Aşağıdaki türden ziyaretler veya denetimler, bu Kılavuzun amacı bakımından harici bağımsız izleme organı olarak kabul edilmezler:

➔ **Sivil toplum tarafından gayriresmî tetkik**

Sivil toplumun rolü, topluluk ile özgürlükten yoksun bırakma yeri arasındaki temasla sınırlı olduğunda, örneğin, kültürel, dini veya eğitim gruplarının veya bireylerin tesislerin içinde görev yaptığı durumlarda.

➔ **Devlet kurumları tarafından iç idari denetimler**

İdari organların rolünün, personelin ve prosedürlerin ulusal standartlar ile idari Kılavuzlara ve düzenlemelere uygunluğunu kontrol etmekle sınırlı olduğu durumlarda. Her ne kadar rolleri, özellikle hesap verebilirlik açısından, çok önemli olsa da, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların onuru ve temel hakları gibi konuların dâhil olduğu daha geniş bir yaklaşımı nadiren kapsar. İç denetimler ve dış izleme, özgürlükten yoksun bırakılan yerlerde birlikte var olmalı ve güçlü ve tamamlayıcı bir kontrol ağ sistemi oluşturarak iletişim kanallarını geliştirmelidir.

 Bakınız – Bölüm 3.5. – s.40

Şikâyet Mekanizmaları

Şikâyet mekanizmaları, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar tarafından, bu bağlamda sağlanan koşullar, tedavi ve bakım ile ilgili olarak yapılan talep ve/veya şikâyetlere ilişkin usulleri/süreçleri içermektedir.

Çocukları özgürlüklerinden yoksun eden kurumdan sorumlu **iç organların** yanı sıra **bağımsız dış organlara** (örnekler: çocuklar için Kamu Denetçileri, Ulusal İnsan Hakları Kurumları, bağımsız izleme organları, yargı organları, sivil toplum örgütleri veya diğerleri) hitap edebilirler.

Bu mekanizmalar **bireysel veya toplu, gayriresmî** (örneğin: sözlü talepler veya arabuluculuk) veya resmî (yazılı bir şikâyet formu ve usulü yoluyla), **sözlü** (örneğin: personele yapılan talep) ya da **yazılı** (örneğin: çocuk kamu denetçisine hitaben yazılan mektup) olabilir. **Bakınız** – Bölüm 6. – p.147

1.2. Özgürlükten yoksun bırakılan çocuklar ve Uluslararası Yasal Çerçeve ve Avrupa Yasal Çerçevesi

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar için geçerli olan uluslararası ve bölgesel standartlar, sınırlı olmamak üzere, şunları içerir:

A. ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI ARAÇLARI

Yasal olarak bağlayıcı

- ➔ İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı BM Sözleşmesi (CAT), 1984
- ➔ BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), 1989
- ➔ İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi İhtiyari Protokolü (OPCAT), 2002

Normatif

- ➔ Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında BM Standartları Asgari Kuralları (Pekin Kuralları veya RAJJ), 1985
- ➔ Herhangi Bir Tutukluluk Şekline veya Hapis Cezasına Maruz Kalan Tüm Kişilerin Korunması İçin İlkeler Bütünü (BOP), 1988
- ➔ Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi İçin BM Kılavuz İlkeleri (Riyad Kılavuz İlkeleri veya GPJD), 1990
- ➔ Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunması İçin BM Kuralları (Havana Kuralları veya RPJDL), 1990
- ➔ BM Özgürlüğü Bağlayıcı Olmayan Tedbirlere ilişkin Asgari Standart Kurallar (Tokyo Kuralları veya RNCM), 1990
- ➔ Çocuk Hakları Komitesi'nin 10 numaralı Genel Yorumu: Çocuk Adaletinde Çocuk Hakları (ÇHS - GY No. 10), 2007
- ➔ Kadın Mahpuslara Dair Tutumlar ve Kadın Faillere Yönelik Özgürlüğü Bağlayıcı Olmayan Tedbirler ile İlgili BM Kuralları (Bangkok Kuralları veya RTWP), 2010
- ➔ Ulusal önleyici mekanizmalara ilişkin İşkencenin ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezanın Önlenmesi Alt Komitesi (SPT) Kılavuz İlkeleri, 2010
- ➔ Mahpuslara Uygulanması Gereken BM Asgari Standart Kuralları (Mandela Kuralları veya SMR), 2015

B. BÖLGESEL İNSAN HAKLARI ARAÇLARI

Yasal olarak bağlayıcı

- ➔ İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (AİHS), 1950
- ➔ İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi, 1987
- ➔ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı

Normatif

- ➔ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen Avrupa Cezaevi Kuralları (EPR), 2006
- ➔ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen Yaptırımlara ve Tedbirlere Tabi Çocuk Suçlulara Yönelik Avrupa Kuralları (ERJO), 2008
- ➔ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen çocuk dostu adaletle ilişkin Kılavuz İlkeler (GCFJ), 2010
- ➔ Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi Standartları (CPT/Inf) gözden geçirilmiş versiyonu, 2015

1.3. Bu Kılavuz kimin için?

Bu uygulama Kılavuzu, **çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabilecekleri yerleri-** görevi gereği, yasa gereği veya belirli bir anlaşma neticesinde - izleme veya ziyaret etme **hakkına sahip** olan **çok farklı alanlardan profesyoneller tarafından kullanılmak üzere tasarlanmıştır**. Bunlarla sınırlı olmamak üzere, aşağıdakiler bu kapsamda değerlendirilebilir:

- ➔ SPT, CPT ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri gibi **Uluslararası ve Bölgesel izleme organlarının yanı sıra UNICEF, UNHCR veya ICRC benzeri kurumların Uzmanları ve Üyeleri** (çatışma alanlarındaki belirli durumlar için);
- ➔ Örneğin OPCAT kapsamında oluşturulan veya belirlenen **Ulusal Önleyici Mekanizmaların Üyeleri**;
- ➔ Ulusal İnsan Hakları Kurumları, Çocuk Komiserleri, Çocuklar için Kamu Denetçileri vb. **diğer yasal izleme organları**;

- ➔ Cezaevi izleme komitesi, polis denetim komisyonu, akıl sağlığı kurumu denetimi vb. **özel izleme organları**;
- ➔ **Çocuk hâkimleri**;
- ➔ **Sivil toplum izlemeleri ve sivil toplum kuruluşları (STK'ler)**;
- ➔ Ulusal ve AB **parlamenteleri**;
- ➔ **Çok kuruluşlu izleme organları**;
- ➔ **Hukukçular**.

 Bakınız – Bölüm 3.5. – s.40

Bu Kılavuzda toplanan bilgiler ayrıca, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabileceği yerlerin **yetkilileri, idareleri ve çalışanları** için de, günlük görevlerini yerine getirirken, iç denetimler gerçekleştirirken ve bir izleme organı tarafından ziyaret edildiklerinde yararlı olacaktır.

Bir AB projesi neticesi olarak, bu Kılavuz bir **Avrupa kapsamına** sahiptir. Bununla birlikte, farklı bağlamlara veya ulusal özgünlüklere cevap vermek için yapılan bazı uyarlamalarla, metodoloji ve içerik, dünyanın her yanından birçok ülkede çocukları özgürlüklerinden yoksun bırakan yapıları ziyaret ederken kullanılmak üzere, uyarlanabilir ve türetilir.

1.4. Uygulama Kılavuzunun gerekçesi

Özgürlükten yoksun bırakılan yerlere yapılan düzenli, harici ve bağımsız izleme ziyaretlerinin işkence ve diğer insan hakları ihlallerini önlemek ve temel hakları korumak için önemli bir araç olduğu iyi bilinmektedir. Ancak, deneyimler göstermektedir ki, bir dizi ulusal ve/veya uluslararası mekanizma bu tür yerlere izleme ziyaretleri gerçekleştirirse de, **"Parmaklıklar Ardında Çocuk Hakları"** projesi çerçevesinde yapılan araştırma, çocukların kaldıkları tesisleri ziyaret ederken yalnızca bu tesislere odaklanmalarının ve/veya izleme politikalarına ve metodolojilerine entegre edilmiş bir çocuk hakları yaklaşımına sahip olmalarının nadir olduğunu ortaya koymaktadır. Buna ek olarak, yetişkin alıkonulma tesislerine ziyaretler gerçekleştiren izleme organları, genellikle, çocuklara ait kapalı kurumları ziyaret edenler ile aynıdır. Bunlar ise genellikle, çocuk meseleleri, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmaları için geçerli olan özel kurallar, standartlar ve göstergeler ile çocuklarla görüşürken kullanılacak belirli ilkeler ve (iletişim) yöntemler hakkında özel bilgiye, yetkinliğe ve eğitime sahip değildirler. Bu tür yerlerin izlenmesi için çocuğa özgü ve pratik araçları da genellikle yoktur.

Bu Kılavuz, bu nedenle, özgürlüklerinden yoksun bırakıldıklarında haklarının ihlal edilmesine karşı çocukları daha da savunmasız hâle getiren tüm özel ihtiyaçları ve yönleri dikkate alarak, **çocuğa duyarlı ve önleyici bir bakış açısı** ile **pratik bir araç** sağlamak suretiyle tüm bu kaygıları ele almak için tasarlanmıştır.

1.5. Uygulama Kılavuzunun amaçları

A. Bu Kılavuzun **GENEL AMACI**, izleme organlarına, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların istismar edilmesine ya da haklarının ihlal edilmesine yönelik her türlü riskin ve bunların herhangi bir şeklinin etkin ve yeterli bir şekilde önlenmesi için kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunacak pratik bir araç sağlayarak, çocuklar için özgürlükten yoksun bırakma koşullarını iyileştirmek ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların onurlarının korunmasını ve temel haklarına saygı gösterilmesini güçlendirmektir.

B. ÖZEL AMAÇLAR:

- Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların hakları ile **ilgili uluslararası ve bölgesel standartlara vurgu yapmak** ve her ne gerekçeyle olursa olsun tutuldukları yerlerin bağımsız olarak izlenmesini sağlamak;
- Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlerin izlenmesinde oynayabilecekleri önemli – önleyici ve koruyucu/soruşturucu – rol ile ilgili olarak farklı mekanizmalar hakkında **farkındalık yaratmak**;
- Ziyaretleri gerçekleştirirken odaklanılacak olan çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının **izlenmesinin temel ilkelerini ve pratik yönlerini belirlemek**;
- Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabileceği yerlerin izleme ziyaretlerini etkin bir şekilde hazırlamak, yürütmek ve takip etmek için **pratik ve metodolojik olarak rehberlik sağlamak**;
- İzleme raporlarının ve etkili önerilerin çocuk haklarının her türlü istismarını nasıl önleyebileceğine ve **yapıcı bir diyalog süreci yoluyla kurumlar içinde değişikliklerin nasıl başlatılabileceğine dikkat çekmek**;
- Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları yerlerin izlenmesi konusunda ulusal, bölgesel ve uluslararası izleme organları arasında **etkili iletişim ve işbirliğini teşvik etmek**.

1.6. Bu Kılavuzu nasıl kullanılır?

Bu Kılavuz, kullanıcıların; çocuk hakları, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılması, izleme süreci ve metodolojisi konularındaki deneyim seviyelerine ve bilgi düzeylerine bağlı olarak **farklı düzeylerde pratik rehberlik** sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

Bu amaçla, **çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılması ve izleme mekanizmaları bağlamı** ile ilgili olan Kılavuzun **2. ve 3. BÖLÜMLERİ** daha açıklayıcıdır ve bu yönüyle, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının izlenmesi kavramına yeni olan kullanıcılar için tasarlanmıştır.

izleme metodolojisi ile ilgili olan **BÖLÜM 4**, daha uygulama odaklıdır ve izleme sürecinden önce, izleme süreci sırasında ve sonrasında, kullanıcıları, çocuklarla ve onların özel gereksinimleriyle ilgili yöntemlerini geliştirmeleri için destekleme amacına tahsis edilmiştir. Resimli şemalar, kullanıcıların, özellikle izleme sürecini hazırlamak, uygulamak ve takip etmek için çocuğa özgü yönleri belirlemelerine yardımcı olacaktır.

BÖLÜM 5, izleme sürecinde gözlemciler tarafından kullanılacak ölçütleri detaylandırmak; görüşülecek kişileri belirlemek; özellikle bakılacak yerleri, başvurulacak belgeleri ve kayıtları, ve ilgili kurumun türüne ve bu yerlerde özgürlüklerinden yoksun bırakılan farklı çocuk gruplarına bağlı olarak hangi soruların sorulması gerektiğini ve hangi belirli yönlere özellikle dikkat edilmesi gerektiğini belirlemek suretiyle, **çocukların özgürlükten yoksun bırakılması için geçerli olan en önemli standartların ve çocuğa özgü göstergelerin** tamamını içermektedir.

BÖLÜM 6, çocukların haklarının duyulmasını, katılımlarını ve şikâyet edebilmelerini sağlamak amacıyla, ziyaretler sırasında izleme organlarının dikkat etmesi gereken özel yönlerden biri olan **şikâyet mekanizmalarına** ayrılmıştır.

Son olarak, kullanıcılar, Kılavuzun sonunda **ÇHS'nin basitleştirilmiş bir sürümünü bulabilirler (EK 1)**, örnek politikalar ve rehberlik de dâhil olmak üzere yararlı araçlar (**Etik Kılavuz İlkeler - EK 2, Çocuk Koruma Politikası - EK 3**) ve **AİHM'in ilgili kararlarının** alfabetik bir listesi (**EK 4**). Kılavuzun son bölümü (**BÖLÜM 7**), **ilgili bilgileri, daha fazla okumaları ve yararlı materyalleri ve belgeleri** referans alan **web sitemize referansta bulunmaktadır.**

Çocuğa
özüü yönler

Alıntı

Soru

Önemli
Bilgi

2. ÇOCUKLARIN ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILMASI – BAĞLAM

- NEDEN ÇOCUKLAR ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILIR?
- ÇOCUKLAR NERELERDE ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILABİLİR?
- KİMLER ÇOCUKLARI ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKIR?

2.1. Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının bağlamı ve şekilleri

Ayrım olmaksızın tüm çocuklar, çeşitli nedenlerle özgürlüklerinden yoksun bırakılabilir. Sonuç olarak, özgürlükten yoksun bırakma farklı biçimlerde olabilir ve farklı bağlamlarda gerçekleşebilir.

Ceza adaleti bağlamında, çocuklar, bir suç işlediklerinden şüphelenilmeleri, bir suçla suçlanmaları veya suçtan mahkûm edilmeleri nedeniyle özgürlüklerinden yoksun bırakılabilirler. Bu çocuklar yakalanabilir ve soruşturma evresinde tutuklanabilirler; ayrıca bir özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûm edilebilirler. Sonuç olarak bu çocuklar:

- Polis karakollarının nezarethaneleri ve polis araçları da dâhil olmak üzere polis gözaltı tesislerinde;
- Mahkeme nezarethanelerinde;
- Ev hapsinde;
- Soruşturma evresi tutukevlerinde veya tutuklu yargılama merkezlerinde;
- Cezaevleri de dâhil olmak üzere, bir suçtan mahkûm olan çocukların tutuldukları tesislerde tutulabilirler.

Ceza adaleti bağlamında özgürlüklerinden yoksun bırakılan, sokaklarda yaşama, dilenme, okuldan kaçma vb. yetişkinler tarafından işlendiği takdirde suç kabul edilmeyecek statü suçları işlemiş (olduğu iddia edilen) veya madde bağımlılığı sorunları bulunan çocuklarla yakından ilgilidir. Bu çocuklar, yukarıda belirtilen ortamlardan birinde veya bir uyuşturucu rehabilitasyon biriminde özgürlüklerinden yoksun bırakılabilirler.

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabileceği ikinci önemli bağlam, **çocuk koruma veya çocuk refahı sistemi bağlamıyla ilgilidir**. Bu bağlamda çocuklar, koruma veya eğitim nedenleriyle veya engelli oldukları ya da fiziksel veya zihinsel problemler yaşadıkları için özgürlüklerinden yoksun bırakılabilirler. Bu çocuklar:

- ➔ Eğitim kurumlarında ve rehabilitasyon merkezlerinde;
- ➔ Gözetim altındaki çocuklara yönelik okullarda;
- ➔ Psikiyatrik kurumlarda;
- ➔ Engelli çocuklar için olan kurumlarda;
- ➔ Çocukların, (gönüllü ya da gönülsüz) kendi korumaları için yerleştirildikleri ya da hasta yatışlarının yapıldığı tesislerde;
- ➔ Genç bakım kurumlarında;
- ➔ Uyuşturucu rehabilitasyon birimlerinde;
- ➔ Çocukların kendi korumaları veya güvenlikleri için ya da disiplin amaçları ile tutulabilecekleri izolasyon hücreleri/odalarında (açık kurumlarda bile olsa) tutulabilirler.

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabileceği bir başka bağlam ise **göç bağlamıdır**. Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklar, sığınma talebinde bulunan çocuklar, göçmen çocuklar, başka bir ülkeye girdikleri veya belirli bir ülkeyi terk etmek zorunda kaldıkları için tek başlarına veya aile üyeleriyle birlikte özgürlüklerinden yoksun bırakılabilirler. Hareket hâlindeki bu çocuklar:

- ➔ Kabul ya da geri gönderme merkezlerinde;
- ➔ Alıkoyma merkezlerinde;
- ➔ Dönüş uçuşlarında;

- Herhangi bir idari gözetim biçimi altında tutulabilirler.

İdari gözetim, biri de kamu güvenliği nedenleriyle alıkoyma olmak üzere, çeşitli nedenlerle idare tarafından karar verilen özgürlükten yoksun bırakma biçimlerini kapsayan genel bir terim olarak da kullanılmaktadır. Diğer şekiller arasında, askeri alıkoyma veya idari suçlar işleme nedeniyle alıkoyma yer almaktadır.

Bu sınırlı sayıda olmayan bağlamlar ve özgürlükten yoksun bırakma biçimleri listesi, çocukların temel özgürlük haklarından yoksun bırakıldıkları çok çeşitli yerleri kapsamaktadır. Bununla birlikte, farklı kurumlar ve bağlamlar birbirinden ayrıştırılmalı ve bunlar, güçlü bir şekilde birbiriyle ilişkili olabilir. Örneğin, ceza adaleti bağlamında çocuklar, çocuk koruma tesislerine yerleştirilebilir ve bunun tersi de söz konusu olabilir.

İdari gözetim, yasalara aykırı hareket eden çocuklarla başa çıkmak için de kullanılabilir. Çocuklar ayrıca, bir bağlamdan diğerine de taşınabilirler. Bu durum, örneğin, ceza adalet sistemine dâhil olan göçmen çocuklar veya ceza adalet sisteminden çocuk koruma sistemine yönlendirilen çocuklar için söz konusu olabilir. Ayrıca, çocuklar için özel olarak tasarlanmış tesisler ile tasarlanmamış tesisler arasında ve kamu tarafından veya özel olarak işletilen tesisler arasında da farklılıklar bulunmaktadır.

Havana Kuralları (RPJDL), özgürlükten yoksun bırakmaya “herhangi bir adli, idari veya diğer kamu otoritesinin emriyle” *karar verilebileceğini belirtmektedir*. Uygulamada, özgürlükten yoksun bırakmaya aşağıdakiler karar verebilmektedir:

- Mahkemeler veya (çocuk) hâkimler(i) ya da diğer yargısal otoriteler;
- Polis ya da kolluk kuvvetleri;
- Cumhuriyet Savcılığı
- Göçmen hizmetleri, sınır polisi, askeri veya güvenlik güçleri ya da kamusal görev ve vazifeler verilmiş olan özel şirketler gibi idari makamlar;
- Tıp doktorları, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, çocuk bakım ve koruma kurulları, gençlik bakım kuruluşları, eğitim veya rehabilitasyon merkezlerine yerleştirme konusunda karar vermek için kurulmuş özel komisyonlar.

2.2. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların savunmasızlığı bağlamı

2

Daha önce bahsedilen tüm kuruma yerleştirme biçimlerinin ortak özelliği, çocukları özgürlüklerinden yoksun bırakmaları ve yerleştirilen çocukların istedikleri gibi ayrılmalarına izin verilmemesidir. Özgürlükten yoksun bırakma, çocukları, bir **güç dengesizliğinin** belirli bir bağımlılığı durumuna sokar – yani, genellikle çocuklar, şeffaflıktan yoksun olabilecek ve onları tamamen rejime ve yönetime bağımlı hâle getirebilecek kurumlarda kalırlar. Bu tek başına çocukları savunmasız hâle getirmektedir.

Özgürlükten yoksun bırakılan çocukların yaşı, olgunluk düzeyi, gelişim aşaması, cinsiyeti, etnik kökeni, psikolojik kırılganlığı ve potansiyel travma durumu, fiziksel veya zihinsel engelliliği, madde bağımlılığı, eğitim düzeyi, idari durumu ve aile durumu, bu güç dengesizliği bağlamına katkıda bulunarak, onları yetişkinlerden veya toplumdaki akranlarından daha fazla istismar ve ayrımcılık riski altına sokar.

Bu riskler, **personelden veya diğer çocuklardan ya da kurumun kendi rejiminden** kaynaklanabilir. Polis tarafından yakalanma zamanı, örneğin, özellikle risklidir: tutuklama keyfi olabilir, aşırı güç kullanılabilir, sözlü istismarlar ve tehditlerin yanı sıra, haklarıyla ilgili bilgi sağlanmayabilir ve ebeveynlere, vasilere veya adli yardıma erişim imkânı verilmeyebilir.

Çocukların, “çocuğun üstün yararının bunun yapılmamasını gerektirdiği düşünülmekçe” yetişkinlerden ayrılması gerektiğini belirten uluslararası standartları (ÇHS’nin 37(C) maddesi) ihlal ederek, **çocuklar ile yetişkinler arasında ve çocukların kendi aralarında** ayrılmanın olmaması da aynı zamanda zarar verici olabilir. İstismara daha fazla maruz kalabilirler ve bu da, onların rehabilite olma ve topluma yeniden entegrasyon yeteneklerini tehlikeye atar. Örnekler: soruşturma evresinde tutuklu çocuklar ile hükümlü çocukların birlikte kalması, çocukların ve yetişkinlerin birlikte kaldıkları yerlerde göç amaçlı idari gözetim altında tutma, kız ve kadınların birlikte ya da erkek çocukları ile kız çocuklarının ayırım olmaksızın, veya daha küçük ve daha büyük çocukların toplu olarak vb. özgürlüklerinden yoksun bırakılmaları.

Disiplin ve güvenlik önlemlerinin aşırı kullanımı ve cezalandırıcı bir yaklaşım da, şiddet ve öfkenin ya da şiddet içeren davranışlara, kendine zarar vermeye veya intihara yol açabilecek olan psikolojik bozukluğun, travmanın ve depresyonun kökeninde yer alabilir.

Çocukların tecritte tutulmaması gerektiğini ve disiplin önlemlerinin ve kısıtlama araçlarının sadece güvenlik gerekçeleriyle orantılı olarak kullanılmasını öneren uluslararası standartlara aykırı olarak, izolasyon ve tecrit, sadece başkaları ve/veya kendileri için koruyucu bir önlem olarak değil, aynı zamanda disiplin amaçlı olarak da hâlen kullanılmaktadır.

Özgürlükten yoksun bırakmanın çocuklar üzerindeki diğer olumsuz etkileri; **bireyselleştirilmiş bakım, tedavi ve/veya eğitim programlarının** eksik veya yetersiz olmasının yanı sıra, **fiziksel aktivitelere, eğlenceye, boş zamanlara ve aile ve dış dünya ile temasa** erişimin reddedilmesi veya sınırlı olması olup, bu, bir yandan rehabilitasyonda başarılı olunmasını ve toplum amacına yeniden entegrasyonu engellerken diğer yandan da, motivasyon bozukluğuna, tembelliğe neden olmakta ve şiddet ve kötü muamele riskini artırmaktadır.

Tesislerin çocukların ihtiyaçlarına ve onlara özgü haklara cevap verip vermediği ve **tesislerin çocuğun evine ve ailesine göre konumu** da haklarının ihlal edilmesi konusunda potansiyel nedenlerdir ve topluma yeniden entegrasyon ile ilgili zorlukları daha da artırabilir.

Uygun temel ve sürekli personel eğitiminin olmaması ve zor çalışma ortamları da yetersiz tutumlara ve bakıma ve çocukların haklarının ihlal edilmesine yol açabilmektedir.

Bazı çocuklar, **özel savunmasızlık halleri** nedeniyle, daha fazla ayrımcılığa maruz kalma ve/veya istismar edilme riski altında olup koruma ve önleme söz konusu olduğunda, bunlara daha fazla dikkat edilmesi gerekecektir. Bu durum, kız çocukları, yabancı çocuklar veya hareket hâlindeki çocuklar, akıl sağlığı sorunları olan veya engelli çocuklar, etnik veya dini azınlıklardan gelen çocuklar ve lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel veya interseksüel çocuklar için geçerlidir.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting or typing. There are no margins, text, or other markings on the page.

3. ÇOCUKLARIN ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILDIĞI YERLERE YÖNELİK İZLEME MEKANİZMALARI

“Bağımsız ve nitelikli gözlemciler, düzenli olarak denetimler yapma ve kendi inisiyatifleriyle habersiz denetimler yapma yetkisine sahip olmalıdır; tesislerdeki çocuklarla gizli bir ortamda görüşmeler yapmaya özel önem vermelidirler.”

BM Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 10

3

3.1. Hak temelli izleme yaklaşımı

CHC, çocuklara verilen hakların genel çerçevesini belirlemekte olup, yukarıda belirtilen tüm kurallar, standartlar ve ilkeler, özgürlük hakkı dışında, dışarıda normal yaşamlarını yaşayan çocuklarla aynı haklara sahip olduklarını dikkate alarak, çocukların, özgürlüklerinden yoksun kaldıklarındaki özel haklarını tanımlar. Bunlar arasında, hayatta kalma ve gelişme hakkı, ayrımcılığa uğramama hakkı, katılım hakları ve onları etkileyen tüm kararlarda çocuğun yüksek yararının birincil kaygı olmasını isteme hakkı yer almaktadır. Çocuk hakları birbirleri ile bağımlıdır ve bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılmalıdır.

Her şeyden önce, ÇHS, çocukların yalnızca son çare olarak ve uygun olan en kısa süre için özgürlüklerinden yoksun bırakılması gerektiğini vurgulamaktadır; ve çocukları özgürlüklerinden yoksun bırakmanın açık ve ağırlıklı amacı, eğitimlerine, rehabilitasyonlarına katkıda bulunmak ve onları, topluma yeniden entegrasyonları için hazırlamak olmalıdır.

Çocukların haklarının ve ihtiyaçlarının bir başlangıç noktası olarak değerlendirilmesinden ibaret olan hak temelli bir izleme yaklaşımı, gözlemcilerin izleme görevlerini, bir yandan bu hakların etkin bir şekilde korunmasını, güvence altına alınmasını ve hayata geçirilmesini kontrol etmek (koruyucu/ soruşturmacı rol), diğer yandan bunların ihlal edilmemesini veya istismar edilmemesini sağlamak amacıyla (önleyici rol) gerçekleştirmeleri gerektiğine ilişkin bir referanstır.

Hak temelli bir yaklaşım, uzun vadede, hak sahiplerinin (çocukların) haklarına saygı duyulmasını talep etme ve istismar veya ihlalin neden olduğu zararların söz konusu olması durumunda, yasal ve meşru şekilde, tazmin edilmesini ve giderilmesini **talep etme kapasitelerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır**.

Buna karşılık, sadece ihtiyaçlara dayalı bir yaklaşım, kısa vadede, karşılanmamış ihtiyaçları ele almayı ve gelecekte ihtiyaç duyacak olan insanların konumunu güçlendirme gereği duymaksızın anında tatmin sağlamayı amaçlayacaktır.

Bu tür bir yaklaşım aynı zamanda, görev sahiplerinin (yetkililerin), çocuğun “sadece” ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade, bu haklarına saygı duyulmasını sağlama, bunları koruma ve güvence altına alma **kapasitelerini artırmayı** amaçlamaktadır. Bireyler ve özgürlükten yoksun bırakma sistemleri arasındaki bağlantıları genel olarak dikkate almak suretiyle, özgürlükten yoksun bırakmanın karmaşıklıklarını **bütünsel bir yaklaşımla** ele almayı amaçlamaktadır.

Son olarak, hak temelli bir yaklaşım, **yetkililerin hesap verebilirliğini** sağlamak için çaba göstermektedir.

3.2. Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarının izlenmesinin amacı

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının izlenmesi, yerinde ziyaretler yoluyla, çocuklar özgürlüklerinden yoksun kaldıklarında yetkililer tarafından güvence altına alınması ve riayet edilmesi gereken **farklı ve birbirine bağlı çocuk haklarının**, aşağıdaki konulara odaklanarak incelenmesini gerektirmektedir:

Genel Olarak:

- ➔ Çocukların korunması, yüksek yararlarının, yaşama haklarının, fiziksel ve psikolojik bütünlüklerinin, ayrımcılığa maruz kalmamalarının ve katılım haklarının güvence altına alınması düşüncesiyle, özgürlükten yoksun bırakılma yeri için geçerli olan **tüm yürürlükteki yasal ve idari önlemler ile rehberlik**;

Ve daha spesifik olarak, ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere:

- ➔ Özgürlüklerinden yoksun kalmalarının **yaşam/fiziksel koşulları**;
- ➔ **İşkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye ve ayrıca genel olarak şiddete karşı korunma**;

- ➔ Özgürlükten yoksun bırakma yerine uygulanan **rejim**, özgürlükten yoksun bırakma amacının (eğitim, rehabilitasyon, topluma yeniden entegrasyon) yerine getirilmesi ve ayrıca, salıverme sonrası desteğin devam etmesi;
- ➔ **Eğitime, mesleki eğitime, işe, fiziksel aktivitelere, boş zamana ve eğlenceye erişim;**
- ➔ **Tıbbî bakıma/sağlık hizmetlerine** ve uygun sosyal, psikolojik ve/veya psikiyatrik desteğe erişim;
- ➔ Yetişkinlerden ve çocukları kendi aralarında **ayırma**;
- ➔ Çocuklarla ilgili tesisin **personelinin ve yöneticilerinin** işe alınması, seçimi, oluşumu, nitelikleri, davranışları, temel ve sürekli eğitimleri;
- ➔ Aile ve dış dünya ile iletişim ve **adli yardım ve avukata erişim**;
- ➔ Savunma ve yardımın yanı sıra şikâyetle bulunmaya erişim de dâhil olmak üzere **koruma önlemleri** ve kaydın önemi;
- ➔ Personel ve çocuklar arasındaki ve çocukların kendi aralarında etkileşimler de dâhil olmak üzere, **çocukların güvenliği**;
- ➔ Özellikle risk altındaki kız çocuklarına ve diğer çocuk gruplarına **özel önlemler ve eşit muamele**.

Gözlemcilerin ziyaretlerini gerçekleştirirken göz önünde bulunduracakları tüm çocuklara özgü göstergelerin tam ve ayrıntılı bir listesi, uluslararası ve bölgesel standartların tüm kapsamını dikkate alan Bölüm 5'te bulunabilir. Yerel bağlamın ilgisi, bunların bağlamlarına uygun kriterler geliştirilirken de dikkate alınmalıdır, ancak yerel kriterler asla uluslararası standartlarda belirtilenlerden daha düşük olmamalıdır.

3.3. Etkili izleme için temel gereklilikler

- ⊙ BAĞIMSIZLIK
- ⊙ DIŞSALLIK
- ⊙ ZİYARETLERİN DÜZENLİ OLMASI
- ⊙ SORUŞTURMA YETKİLERİ / GÖREV
- ⊙ ÇOCUKLAR İLE GÖRÜŞMELER
- ⊙ RAPORLAMA VE ÖNERİLER
- ⊙ TAKİP
- ⊙ İLETİŞİM VE İŞBİRLİĞİ

Daha önce bahsedilen uluslararası standartlar, izleme mekanizmalarının görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirmeleri, örneğin özgürlüklerinden yoksun kaldıklarında çocukların haklarına saygı gösterilmesini güvence altına almaları için karşılamaları gereken bir dizi kritere atıfta bulunmaktadır.

BAĞIMSIZLIK

Bu ilk ve belki de en önemli olan özellik, hem bağlı olduğu otoriteden (yani beşeri kaynakları, maddi ve finansal kaynakları, seçim süreçleri, oluşumları, raporları ve önerileri ile ilgili olarak), hem de ziyaret edilen kurumlardan ve kurumların bağlı olduğu yönetimden bağımsız/ özerk olmaktır.

DIŞSALLIK

İzleme mekanizması bir iç kuruluştan farklı olmalıdır. Herhangi bir çıkar çatışması veya tarafılık riskini önlemek için kontrol nesnesinden farklı olmalıdır.

ZİYARETLERİN DÜZENLİ OLMASI

İzleme ziyaretleri ideal olarak mümkün olduğunca düzenli şekilde gerçekleşmelidir; bu mutlaka sık olması anlamına gelmez, ancak en azından periyodik olmalıdır. Ziyaretlerin düzenli olması, ekiplerin yerleri ve aynı zamanda personeli ve çocukları daha iyi tanımalarını sağlar ve bağımsızlıklarına ve tarafsızlıklarına gereken özeni göstererek, her ikisiyle de yapıcı bir diyalog kurmak için temel olan güvene dayalı bir ilişki kurmalarına yardımcı olur. Çocuklar tanımadıkları bir yetişkine güvenmeyi özellikle zor bulabilirler ve bir çocuğun özgürce iletişim kurabileceğini hissetmesi genellikle zaman, duyarlılık, esneklik ve sabır gerektirir.

Ziyaretler, düzenli ve sistematik olarak gerçekleşmesi hâlinde, özgürlükten yoksun bırakma ve çocukların ıslahı koşullarında süregelen iyileşmeyi geliştirmede çok daha etkili olacaktır. Ayrıca, düzenli izleme ziyaretleri, uygulamaların gelişiminin (değişikliklerin ve iyileştirmelerin) değerlendirilmesini ve daha önce yapılan önerilerin uygulama derecesinin izlenmesini mümkün kılar.

Bununla birlikte, (ulusal veya AB) Parlamenterler ya da gayriresmî izleme ziyaretleri yapan diğer kuruluşlar tarafından gerçekleştirilenler gibi, düzensiz ziyaretler yine de etkilidir, ancak bunların işlevleri önlemekten ziyade gözlemlemek ve raporlamaktır.

 Bkz. – Bölüm 4.1. / E. – s.51

SORUŞTURMA YETKİLERİ / GÖREV

İzleme görevlerini tam ve doğru bir şekilde yerine getirebilmek için, izleme ekibinin aşağıdaki hususlarda yetki sahibi olması gerekir:

- ➡ Habersiz ziyaretler gerçekleştirmek;
- ➡ Çocukların bir Devletin topraklarında özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı tüm yerlere ve tesisin tüm bölümlerine erişebilme;
- ➡ Herhangi bir çocuk için, tüm güvenlik ve disiplin önlemleri de dâhil olmak üzere, özgürlükten yoksun bırakma muamele ve koşulları ile ilgili tüm bilgi ve kayıtlara erişebilme;

- Özgürlükten yoksun bırakılma yerlerinden hangisinin ziyaret edileceğini ve hangi çocuklarla görüşme yapılacağını özgürce seçebilme;
- Tüm personele erişebilme;
- Özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklardan gizli yazışmalar almak ve bunları takip etmek;
- Çocuk haklarının istismar veya ihlal edildiği iddialarını takip etmek (bizzat kendileri veya yetkili makamlara havale ederek);
- İyileştirme önerilerinin yer aldığı tüm gerekli takip önlemleri raporunu hazırlamak, dağıtmak ve almak.

ÇOCUKLAR İLE GÖRÜŞMELER

Her bir izleme ziyaretinde, katılma haklarının ifadesi olarak, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla yapılan görüşmeler olmalıdır. Bu görüşmeler, kapalı bir tesis rejimi hakkında değerli bilgiler verebilir ve gözlemcilere rapor hazırlamak için sayısal veriler sağlayabilir. Bununla birlikte, çocuklarla görüşme yapmak gerçekten hassas bir husustur ve çocuklarla iletişim kurma, uygun hazırlık yapma, yeterli uygulama konularında özel eğitim veya deneyim gerektiren ve duyarlı ve esnek bir şekilde yürütülmesi gereken bir süreçtir. Gözlemciler, çocuklarla görüşme yaparken zorlu etik sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Görüşmenin nasıl yapılacağı ve ortak sorunların nasıl ele alınacağı konusunda özel bir metodoloji □ **bkz.** – Bölüm 3.3. – s. 32, □ **bkz.** – Bölüm 4.3. / D. – s.73 ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla görüşme sırasında uyulması gereken tüm ilkeler için □ **bkz.** – Bölüm 4.1. / G. – s. 56 ve Ek 2. – s.158 her zaman etik Kılavuz İlkelerle başvurmalıdır.

Her durumda, çocuklar ile yapılan görüşmeler, her zaman gönüllülüğe ve gizliliğe dayalı olarak ve çocuğun seçtiği üçüncü bir kişinin huzurunda veya olmaksızın, çocuğa duyarlı bir yaklaşımla gerçekleştirilmelidir □ **Bkz.** – Bölüm 3.3. – s.32. Çocuklara izleme sürecinin sonucundan haberdar olma hakkı tanınmalıdır.

RAPORLAMA VE ÖNERİLER

Ziyaretlerin bulgularına ilişkin raporlama doğru şekilde², zamanında ve doğru kişilere yapılmalıdır.

Raporlar, ziyaretler sırasında ele alınan ve belirlenen tüm yönleri ve konuları içermelidir. Bir önceki ziyaretten bu yana gözlemlenebilecek gelişmelere vurgu yapılmalı ve ilham verici olabilecek her iyi uygulamaya da önem verilmelidir. Raporlar, özgürlükten yoksun bırakılma yerinden sorumlu olan makamlara gönderilmeden önce, endişeler ve sorunlar tesis yöneticileri ile görüşülmelidir. Raporlama süreci, ziyaretin tamamlanmasından sonra mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilmelidir.

Raporlarda yer verilen iyileştirme önerileri, yapıcı ve gerçekleştirilebilir bir şekilde yazılmalı ve hitap ettikleri kişilere göre uyarlanmış olmalıdır. Çocukların özgürlüğünden yoksun bırakıldığı yerlerin yöneticileri ile görüşülmeli ve ziyaret edilen tesisten sorumlu makama ve özellikle de bir şeyleri değiştirme yetkisine sahip olan seviyedeki makama hitap edilmelidir. Kurumların yönetimi, raporu aldıklarında önerilere cevap verecektir.

İzleme organları, raporları ve önerileri kamuya açıklama yetkisine sahip olacaktır. Herhangi bir misilleme riskini önlemek için görüşmelerin gizliliği ilkesine (genel olarak ve özellikle çocuklarla yapılanlar bakımından) saygı göstermelidirler.

TAKİP

Sistemati bir takip olmaksızın önerilerin raporlanması ve sunulması hiçbir anlam ifade etmeyecektir. Önerileri takip etmek ve etkili bir şekilde uygulanmalarını sağlamak çok önemlidir. Ne ölçüde gelişme gösterilmiş olduğu veya yapılan öneriler doğrultusundaki değişiklikler sonraki raporlarda belirtilmelidir. Ayrıca, süreç boyunca, önerilerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla diğer stratejilerin yanı sıra, yöneticiler ve/veya yetkililerle takip toplantıları da organize edilebilir.

2 Bazen, çocuğun yararına olarak, örneğin, iddialar hala kurum içi inceleme aşamasındayken, yeterince kanıtlanmadıklarında veya misilleme yapılma riskine yol açtığında, ayrıntılı olarak rapor verilmesi arzu edilmez.

İLETİŞİM VE İŞBİRLİĞİ

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerleri ziyaret etmeye yönelik farklı izleme mekanizmaları en azından iletişim içerisinde olmalı ve en iyi uygulama için birbirleriyle ve temel aktörlerle işbirliği yapmalıdır.

Raporlarını yayınlamak ve diğer ulusal, bölgesel ve uluslararası izleme organlarına, kilit role sahip makamlara (yönetim, Bakanlıklar, parlamenterler vb.), sivil toplum gruplarına ve bazen de, uygun olduğu durumlarda ve içeriğe özellikle dikkat ederek, medyaya erişilebilir hâle getirmek suretiyle bilgi ve bulguları paylaşmalıdırlar. Aynı yerleri ziyaret etmek isteyen izleme organları, ilgili ziyaret planlamaları konusunda birbirlerine bilgi vermeli ve ziyaretlerini tamamlayıcı bir şekilde (gereksiz tekrarlardan kaçınarak), kendi bakış açılarına ve içgörülerine göre toplanmış bulguları tamamlayarak, belirli konuların veya kaygıların takibini sağlamak suretiyle gerçekleştirmelidirler. Ayrıca, bazı durumlarda ortak ziyaretler gerçekleştirmeyi de düşünmelidirler.

Gizlilik temelinde faaliyet gösteren izleme organları ile ilgili olarak, bulguların ve sonuçların paylaşılmasının imkânsız olduğu durumlarda, diğer izleme organları, asgari bir gereklilik olarak, kesişmeden veya mükerrerlikten kaçınmak için ellerinden geleni yapmalıdır.

3.4. İzlemenin temel prensipleri

- ⦿ ZARAR VERME
- ⦿ STANDARTLAR KONUSUNDA BİLGİ SAHİBİ OL
- ⦿ OTORİTELERE SAYGI GÖSTER
- ⦿ GÜVENİLİRLİK
- ⦿ GİZLİLİK
- ⦿ GÜVENLİK
- ⦿ DUYARLILIK
- ⦿ OBJEKTİFLİK
- ⦿ GÖRÜNÜRLÜK

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlerin izlenmesi temel ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmelidir. Bu bağlamda, bu tür ziyaretleri gerçekleştirenlerin aşağıda listelenen bir dizi temel etik ilkeyi anlamaları, akılda tutmaları ve bunlara riayet etmeleri esastır³.

A. ZARAR VERME

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı bir yerde izleme yapılırken, genellikle, bilgi edinme ihtiyacı ile özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların güvenliği arasında, örneğin, görüşülebilecek kişilere karşı misillemede bulunulması riski veya uygunsuz bir görüşmenin neden olduğu psikolojik ve duygusal zarar veya travma riski gibi, bir çıkar çatışması olur. İzleme ziyaretleri gerçekleştirirken, tesisdeki çocukların güvenliği her zaman en önemli ve öncelikli olmalıdır. Ziyaret eden organın hiçbir eylemi bunu tehlikeye atmamalıdır.

B. STANDARTLAR KONUSUNDA BİLGİ SAHİBİ OL

Gözlemciler, hem kendi izleme yetkilerini belirleyenler hem de ziyaret edilecek tesislerin uygun ıslah ve koşullarını belirleyenler olmak üzere uluslararası, bölgesel ve ulusal standartlar hakkında tam bilgiye sahip olmalıdır.

3 Bu ilkeler, esas olarak OHCHR (2001) Bölüm V, "İnsan Hakları İzleme Eğitim Kılavuzu", Uzman Eğitim Serisi No. 7'de tanımlanan 18 temel izleme ilkesinden esinlenmiştir. – Bu ilkeleri, APT, "Alıkoyma yerlerinin izlenmesi – bir uygulama Kılavuzu", (2004), sayfa 27'den 32'ye kadar daha ayrıntılı olarak okuyabilirsiniz.

C. OTORİTELERE SAYGI GÖSTER

Ziyarete bulunan bir kuruluşun rolü, ilgili makamın özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların haklarına uyup uymadığını izlemektir ve bunun en iyi şekilde başarılması, karşılıklı saygı için asgari bir zemin oluşturulmasıyla olur. Gözlemciler, makamların çalışma şeklini gözetmeli ve hiyerarşik seviyeleri ve sorumluluklarını belirlemeli, böylece sorunların doğru seviyede ele alınabilmesini sağlamalıdır.

Bu karşılıklı saygı ilişkisi, makamların izleme ekibi üzerinde herhangi bir etkiye sahip olması anlamına gelmez ve hiçbir durumda, izleme ekibinin objektifliğini ve tarafsızlığını etkilememelidir.

D. GÜVENİLİRLİK

Güvenilirlik, başarılı bir izleme için çok önemlidir ve gözlemciler, tutamayacakları herhangi bir söz vermemelidir. Çocuklar yapılan görüşmelerde, çocukların bir gözlemcinin yapabileceklerinin sınırlarını bilmelerini ve verilen herhangi bir bilginin isimsiz ve gizli olmasını sağlamak özellikle önemlidir.

E. GİZLİLİK

Bir izleme organı tarafından alınan tüm bilgiler gizli olarak değerlendirilmelidir, aksi davranış, hem görüşülen kişi hem de gözlemcilerin güvenilirliği için ciddi sonuçlar doğurabilir. Örneğin, kod adları vb. kullanarak, görüşülen kişilerin kimlikleri gibi kayıtlı bilgileri isimsiz şekilde tutmak amacıyla özel önlemler alınmalıdır.

F. GÜVENLİK

Gözlemciler, hem kendi güvenliklerinin, hem de temas kurdukları kişilerin güvenliğinin ve bir bütün olarak kurumun güvenliğinin bilincinde olmalıdır.

G. DUYARLILIK

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla görüşürken, gözlemciler, belirli olayları hatırlatmanın çocuklar üzerindeki travmatik etkisine ve bunun yol açabileceği travmalara, psikolojik bozukluklara ve/veya kırılganlıklara duyarlı olmak zorundadır. Çocuk dostu iletişim becerilerinin bilincinde olmalı ve bu konuda eğitim almalılar.

H. OBJEKTİFLİK

Gözlemciler, gerçek olguları kaydetmek için çalışmalı, tesis hakkında nesnel ve duygulardan veya önyargılı fikirlerden arınmış bir rapor sunmak için gayret göstermelidir.

I. ŞEFFAFLIK

Gözlemciler, yetkililerin metodolojilerini ve kurumu izleme yetkilerinin kapsamını bildiklerinden emin olmalıdır. Gözlemcilerin çalışmaları, yazılı raporlar ve kamuoyunu çalışmaları hakkında bilgilendirmek ve tartışma, politikalar ve taraftarlık oluşturmak için medyanın dikkatli bir şekilde kullanımı yoluyla kamuya açıklanmalıdır.

3.5. Farklı izleme mekanizmalarına gelen bakış

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabilecekleri tesislerin izlenmesinde bir dizi farklı kuruluş veya organ yer alabilir. Her bir mekanizma, **farklı bakış açıları, vizyon ve işlevsellik** sağlayabilir ve ayrıca, etkili bir şekilde iletişim kurmaları ve işbirliği yapmaları koşuluyla **birbirleri için tamamlayıcı** olabilirler.

Uygulamada gördüğümüz şey, çoğu zaman birçok izleme mekanizmasının bulunduğu, ancak bunların hiçbirinin yalnızca çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere odaklanmadığı veya çocuk haklarına dayalı bir yaklaşım kullanmadığı veya özellikle bu görevi yerine getirmek üzere belirli bir birime ya da temsilciye sahip olmadığıdır. Ya da izleme mekanizmalarının az bir kısmı belirtilenleri karşılamaktadır.

Bununla birlikte, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların özel statüsü, ya ayrı ve özel bir izleme organını ya da mevcut bir organ içinde, çocukların bu koşullar altında sahip olabilecekleri belirli ihtiyaçlarını, özel savunmasızlıklarını ve yaşayabilecekleri hak ihlallerinin ağırlığını yansıtacak özel ayarlamaları gerektirir.

A. ULUSLARARASI MEKANİZMALAR

Uluslararası kuruluşlar, çocukların bulunabilecekleri yerler de dâhil olmak üzere, tüm özgürlükten yoksun bırakılma yerlerini ziyaret etme ve bulgularını hükümetlere bildirme yetkisi ile kurulmuştur.

Birleşmiş Milletler: İşkencenin ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşığılayıcı Muamele veya Cezanın Önlenmesi Alt Komitesi (SPT)

OPCAT kapsamında kurulmuş olan SPT, ilgili Taraf Devletten önceden izin almasına ve ziyaret programı hakkında önceden bilgi vermesine gerek olmaksızın, insanların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı tüm yerlere düzenli ziyaretler gerçekleştirebilir.

Sonrasında SPT, söz konusu Taraf Devlete ve ilgili olması hâlinde Ulusal Önleyici Mekanizmaya önerileri de içeren gizli bir rapor sunar. Gizli rapor, Devletin inisiyatifliyle yayınlanabilir. Öneriler bağlayıcı değildir, ancak Devletler, bunları incelemeli ve uygulanmalarıyla ilgili görüşmeler başlatmalıdır. Eğer Taraf Devlet işbirliği yapmayı reddederse, İşkenceye Karşı Komite, SPT'nin önerisi üzerine, bir kamu açıklaması yapabilir veya raporu yayınlayabilir.

OPCAT'ın 2006 yılında yürürlüğe girmesinden itibaren, bu protokolü onaylamış olan Taraf Devletlerin, özgürlükten yoksun bırakma tesislerinin proaktif önleyici bir yetkiye sahip olarak izlenmesini sağlamak amacıyla kendi Ulusal Önleyici Mekanizmalarını kurmaları gerekmektedir.

 Bkz. – Bölüm 3.5. – s.41

SPT ayrıca, Taraf Devletlere ulusal önleyici mekanizmaların kurulması konusunda tavsiyelerde bulunma ve OPCAT kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirirken onlara yardım ve eğitim sağlama yetkisine de sahiptir.

Cenevre Sözleşmesi: Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC)

Cenevre Sözleşmesi, ICRC'ye, çocuklar da dâhil olmak üzere, çatışma sırasında alıkonulmuş olan hem savaş esirlerini hem de sivilleri ziyaret etme yetkisi vermektedir. ICRC ayrıca, diğer şiddet durumlarında özgürlüklerinden yoksun kalan insanları da ziyaret etmektedir. Sözleşmelere göre, ICRC, ziyaret etmek istediği yerleri seçme özgürlüğüne sahiptir ve alıkonulanlarla tanık olmaksızın görüşme yapabilmelidir. Bu ziyaretlerin süresi ve sıklığı sınırlandırılmaz. Bununla birlikte, ziyaretler, zorunlu askeri gereklilik nedeniyle, ancak yalnızca istisnai ve geçici bir önlem olarak reddedilebilir. Ziyaretlerinin amacı, alıkonulanlara insani muamelede bulunulmasını sağlamak, istismarı önlemek ve koşulları iyileştirmektir.

B. AVRUPA MEKANİZMALARI

Aynı zamanda, özgürlükten yoksun bırakılma yerlerini ziyaret etmek ve bulgularını hükümetlere bildirmek üzere Avrupa Konseyi tarafından kurulan bölgesel organlar da bulunmaktadır.

Avrupa Konseyi İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi (CPT)

CPT, özellikle önleyici ziyaretler yapmak üzere kurulan ilk uluslararası izleme organıdır. Sözleşmenin Taraf Devletler tarafından onaylanması üzerine, CPT, Avrupa Konseyi Devletleri içinde, yetişkinlerin veya çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı her türlü yere her an sınırsız şekilde erişime sahiptir.

Komite, özgürlükten yoksun bırakılan herhangi bir kişiyle veya kendisine bilgi verebilecek diğer insanlarla görüşme yapabilir. CPT, periyodik ve hususi (yani, “şartların gerektirdiği”) ziyaretler gerçekleştirebilir.

Her ziyaretten sonra, ilgili Devlete, Devletin ayrıntılı olarak cevap vermesi gereken, CPT’nin bulgularının ve önerilerinin yer aldığı bir rapor gönderilir. Ziyaretler, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar hakkında özel bir bölümün yer aldığı CPT Standartlarına dayalı olarak yapılır⁴. Hem rapor hem de cevap, Devlet yayınlama yetkisi vermeye karar verdiği ana kadar gizli tutulur.

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri

Komiser, yetkisi dâhilinde, insan hakları durumunu izlemek ve değerlendirmek için tüm üye Devletlere ziyaretler gerçekleştirmektedir. Bu ziyaretler sırasında hükümetin, parlamentonun, yargının, sivil toplumun ve ulusal insan hakları yapılarının en üst düzey temsilcileriyle bir araya gelir. Ayrıca, insan hakları konusunda kaygıları olan sıradan insanlarla konuşur ve hapishaneler, ruh ve sinir hastalıkları hastaneleri, sığınmacı merkezleri, okullar vb. dâhil olmak üzere insan hakları ile ilgili yerleri ziyaret eder.

Ziyaretlerin ardından, ilgili ülke makamlarına, insan hakları durumunun bir değerlendirmesini ve kanunlardaki ve uygulamadaki eksikliklerin nasıl üstesinden gelineceğine dair önerileri içeren bir rapor veya mektup gönderilebilir.

Komiser ayrıca, Avrupa’da insan haklarının korunmasının merkezinde yer alan konularda tematik çalışmalar da yürütmektedir. İnsan hakları ihlallerinin önlenmesi konusunda öneri ve bilgi sağlamakta, ve görüşler, Yayın Belgeleri ve raporlar yayınlamaktadır. Özellikle Çocuk Hakları’na (2010) ilişkin bir görüş belgesi ve çocuk ve genç adaleti (2009) ile çocuk ve bedensel cezaya (2008) ilişkin iki sorun tespit belgesi yayınlamıştır⁵.

4 CPT 1998 Faaliyetlerine ilişkin 9. Genel Raporu; 24. Genel Rapor 2015

5 Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Çocuk haklarının durumu (CommDH/PositionPaper (2010)1), Strazburg, 3 Mayıs 2010; Çocuk ve genç adaleti: iyileştirme önerileri (2009); Çocuklar ve bedensel cezalandırma: “Aynı zamanda bir çocuk hakkı olarak dövülmeme hakkı” (2008)

C. ULUSAL MEKANİZMALAR

Son olarak, uluslararası ve bölgesel izleme organları tarafından desteklenen, ulusal izleme organları bulunmaktadır. Aşağıdaki liste, **"Parmaklıklar Ardında Çocuk Hakları"** projesi çerçevesinde gerçekleştirilen ulusal araştırmalarla tespit edilen farklı ulusal izleme organlarının sınırlı sayıda olmayan bir listesidir.

Yasal İzleme organları

Bunlar, sorumlulukları ve işlevleri kanunla belirlenmiş olan izleme organlarıdır. Bağımsızlıklarını garanti altına almak için, kamuya açık şekilde rapor verdikleri Parlamento tarafından kurulmuş olmaları ve ona hesap vermeleri gerekir. Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı her türlü yere tam olarak erişebilmeleri ve önerilerini takip edecek olan makamlara raporlar sunabilmeleri mevzuatta düzenlenmiş olmalıdır.

OPCAT uyarınca kurulmuş olan Ulusal Önleme Mekanizmaları

Ulusal önleme mekanizmaları, çocuklar da dâhil olmak üzere insanların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı her yere habersiz ziyaretler yapabilen, önerilerin yer aldığı raporlar hazırlayabilen ve bunların uygulanmasını takip edebilen (mevcut veya oluşturulacak olan) bağımsız dış organlardır.

Taraf Devletler, kendi özel yasal bağamlarına en uygun organ türünü (örneğin, ulusal bir insan hakları Kurumu, bir kamu denetçisi, bir parlamento komisyonu, bir STK vb.) ve Ulusal Önleme Mekanizmasının benzersiz tek bir kurum mu yoksa bölgesel ya da tematik bir iş bölümüne dayalı olarak birden fazla organ ya da komisyondan oluşan bir sistem mi olması gerektiğini seçmekte özgürdürler.

SPT, Ulusal Önleme Mekanizmaları için Analitik bir öz değerlendirme aracı olmasının yanı sıra, **"Ulusal Önleme Mekanizmalarının kuruluşu ve işletilmesi ile ilgili SPT'nin beklentileri hakkında daha fazla netlik kazandırmak"** amacıyla (2010'da) ulusal önleme mekanizmalarına ilişkin bir Kılavuz İlkeler setini kabul etmiştir.

Çocuk Komiserleri / Çocuklar için Kamu Denetçileri / Ulusal İnsan Hakları Kurumları (NHRI'ler)

Bu organlar, çocukların tutulduğu özgürlüklerden yoksun bırakılma yerlerini izleme ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklardan talep ve şikâyetleri alma ve bunları soruşturma yasal hakkı da dâhil olmak üzere, çocuk haklarına saygıyı geliştirmek, korumak ve değerlendirmek için çok geniş bir yetkiye sahiptir.

Ancak, ziyaretlerinin derinliği ve sıklığı değişebilir. Dahası, çocuk tesislerini izleme görevi, genellikle birçok görevlerinden sadece biridir.

Sonuç olarak, gerekli zaman ve yeterli beşerî, maddi ve finansal kaynakların yanı sıra, ziyaretlerin gerekli olan düzenliliği, her zaman, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerleri izleme misyonuna tahsis edilmemektedir. Ayrıca, bu tür yerlere yapılan ziyaretler, genellikle, özgürlükten yoksun bırakmanın genel koşullarını önleyici şekilde izlemek ve değerlendirmek yerine, belirli iddiaları araştırmak ve bireysel bir şikâyeti incelemek amaçlı gerçekleştirilmektedir.

Duruma bağlı olmak üzere, kamu denetçilerinin ve ulusal insan hakları kurumlarının bazı avantajlı özellikleri şunlardır:

- ➔ Bağımsız ve dışarıdan olmaları
- ➔ Geniş yetkileri
- ➔ Çocuklara özel olarak odaklanmaları
- ➔ Erişilebilir olmaları
- ➔ Habersiz ziyaretler gerçekleştirme imkânları ve geniş soruşturma yetkileri
- ➔ Parlamentoya kamuya açık raporlar (yıllık ve/veya tematik)
- ➔ Buyurgan öneriler
- ➔ Diğer temel aktörlerle iş birliği

Özel izleme organları

Bazı ülkelerde, belirli bir Bakanlık altında (örneğin, cezaevi izleme komitesi, polis denetim komisyonu) veya Parlamento altında özel izleme organları oluşturulmuş olup, ancak bunlar belirli özgürlükten yoksun bırakma tesislerine (örneğin, akıl sağlığı kurumları, göçmenlik tesisleri) tahsis edilmiştir.

Bu Komiteler ve Komisyonlar yasal olarak harici izleme mekanizmaları olarak kurulmuştur. Bununla birlikte, üyeleri genellikle ilgili Bakan tarafından atanmaktadır.

Bu tür organlar; yetkililer, bağımsız siviller, STK temsilcileri ve uzmanlardan (hâkimler, avukatlar, tıp uzmanları, sosyal hizmet uzmanları vb.) oluşabilir. Bu organların genel görevi, yerlerin (örneğin cezaevlerinin veya polis nezarethanelerinin) bağımsız kontrolü ve alıkonulanlara (çocuklar dâhil) gösterilen muamelenin izlenmesidir. Ayrıca bunlar, genellikle, tesisten sorumlu Bakanlığa, mevzuat veya kural ve yönetmeliklerde gerekli iyileştirmeler konusunda öneride bulunma yetkisine de sahiptir.

Sivil toplum izlemesi

Bazı ülkelerde, sivil toplum örgütleri, özgürlükten yoksun bırakılma yerlerini düzenli olarak ziyaret etmek için gerekli yetkiye/akreditasyona sahiptir.

Sivil toplum tarafından izleme, genellikle, makamlardan ve ekip üyelerinden yüksek derecede bağımsızlık ile karakterizedir. Bununla birlikte, izleme için yasal dayanak genellikle, bir veya birkaç Bakanlığın veya Bakanın takdire bağlı yetkilerine bağlı şekilde, zayıf olabilir. Bu durumda, sivil toplumun izlemesi, makamların siyasi iradesine bağlı olabilir. Sonuç olarak, bazı durumlarda, bazı STK'ler, izleme sırasında gerekli tüm soruşturma yetkilerinden yararlanamayabilir ve bulgularını, gerekli olan temel bağımsızlık seviyesine sahip olarak raporlama konusunda kendilerini özgür hissetmeyebilirler. Görevlerinin verimliliğini ihlal edebilecek bir başka zorluk ise, seyahat masraflarını karşılamak veya örneğin gözlemcilerin ücretlerini ödemek için, sınırlı finansal kaynakları olabilir. Bununla birlikte, bu engel, sinerji geliştirmek ve izleme görevlerini (ve gerekli kaynakları) kuruluşlar arasında bölmek için iş birliği platformları oluşturarak aşılabılır.

Yargısal izleme

Hâkimler genellikle, özgürlükten yoksun bırakılma yerlerindeki koşulları ziyaret ve kontrol ederek, önlemlerin uygulanmasını denetleyerek ve çocukların şikâyetlerini dinleyerek tesislerin gözetiminde resmî bir rol oynarlar. Bu tür bir izleme, hâkimler çalışmalarının bu kısmına yeterli zaman ve kaynak ayırabildiklerinde en iyi şekilde iş görür. Bazı ülkelerde, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabileceği ortamların denetiminden sorumlu özel bir yargıç vardır. Özgürlükten yoksun bırakılma yerleri hakkında bireysel davaların soruşturulması yoluyla edindikleri bilgiler, özgürlükten yoksun bırakılmanın genel koşullarına ve rejimine daha fazla dikkat etmelerini ve bulgularını makamlara rapor etmelerini sağlayabilir. Çocuklara gelince, genellikle yargıcı tanır ve araştırmalar, çocukların onları güçlü kişiler olarak algıladıklarını göstermektedir.

Parlamento denetimleri

Çoğu ülkede, seçilmiş (AB veya ulusal) parlamenterler, yürütmeyi denetleme işlevlerinin bir parçası olarak, çocuklar da dâhil olmak üzere, insanların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı tüm yerleri ziyaret etme hakkına sahiptir. Gözlemlerini, bulgularını ve önerilerini özetleyen raporları genellikle halka açık oturumda duyururlar. Yasama işlevlerinin bir parçası olarak, ziyaretlerinin sonuçlarını yasama sürecinde de kullanabilirler.

Avukatlar

Avukatlar, müvekkillerini ziyaret etme haklarını, müvekkilleri tarafından herhangi bir zamanda ücretsiz ve sınırsız olarak iletişim kurulabilme haklarını, müvekkillerine karşı alınan tüm kısıtlama önlemlerinden (örneğin, hücre hapsi) haberdar olma haklarını kullanırken ve onlara bu durumlarda yardım ederken ikincil bir görev olarak gayriresmî bir izleme rolü oynayabilirler.

Avukatların gayriresmî gözetimi, yeterli dikkat, zaman ve kaynak tahsis edildiğinde en iyi şekilde işe yarar. Avukatlar, yasal ayrıcalıklarla korunmayan bulguları, iddialara müdahalede bulunma ve takip etme yetkisine sahip olan kilit muhataplara veya hizmetlere bildirdiğinde bu son derece verimli hâle gelir.

Düzenli olarak izleme ziyaretleri yapan izleme organları (Ulusal Önleme Mekanizmaları veya çocuk kamu denetçileri gibi), iyi bir uygulama olarak, aralarında etkili bir bilgi paylaşımı kanalı oluşturmak için kendilerinin avukatlar tarafından bilinmesini sağlamalıdır.

Çok kuruluşlu izleme

Birçok ülke, sadece tek bir izleme organına değil, aynı zamanda bu rolü oynayan ve çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlerin kapsamlı şekilde denetimini sağlamak için birlikte çalışan bir dizi kuruluş ve kuruma sahiptir. Bu, özellikle bu izleme modelinin gelişmiş olduğu küçük ülkeler (Lüksemburg gibi) için geçerlidir. Çok kuruluşlu izleme söz konusu olduğunda, bu organlar arasındaki iş birliği sadece bir değer değil, aynı zamanda misyonlarının etkinliği için de esastır.

4. İZLEME METODOLOJİSİ

Her izleme organı, ziyaretini etkin bir şekilde gerçekleştirmek ve gerekli çocuk hakları standartlarını karşılamak için açık bir metodoloji oluşturmalıdır.

İzleme metodolojisi aşağıdaki unsurlara dayalı olacaktır:

- izleme organının yetkisinin kapsamı;
- başarılabacak hedefler;
- yetkilerinin genişliği;
- mevcut ve gerekli olan maddî, finansal ve beşerî kaynaklar;
- etkili izleme için standartlar [Bkz. – Bölüm 3.3. – s.32;](#)
- izleme gerçekleştirilirken riayet edilecek temel prensipler [Bkz. – Bölüm 3.4. – s.37;](#)
- tüm ilgili standartlar ve çocuğa özgü göstergeler [Bkz. – Bölüm 5. – s.93.](#)

İzleme, hiçbiri göz ardı edilemeyecek olan üç gerekli aşamayı içerir:

- **Ziyarete hazırlık (öncesinde)** – [Bkz. – Bölüm 4.2. – s.60](#)
- **Ziyaretin uygulanması (sırasında)** – [Bkz. – Bölüm 4.3. – p.67](#)
- **Ziyaretin takibi (sonrasında)** – [Bkz. – Bölüm 4.4. – s.83](#)

4.1. Bir izleme stratejisi geliştirilmesi

- ÇOCUKLARIN ÖZGÜRLÜKTEN YOKSUN BIRAKILMASININ GENEL BAĞLAMINI ANLAYIN
- BELİRGİN İZLEME HEDEFLERİ TANIMLAYIN
- İZLEME PROGRAMI İÇİN GENEL BİR ZAMAN ÇERÇEVESİ BELİRLEYİN
- ÇOCUKLARIN ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILDIĞI YERLERİ SEÇİN
- İZLEME ZİYARETLERİNİN NİTELİĞİNİ, SÜRESİNİ VE SIKLIĞINI TANIMLAYIN
- İZLEME EKİBİNİ BELİRLEYİN
- ETİK KILAVUZ İLKELER VE ÇOCUK KORUMA POLİTİKASI OLUŞTURUN
- DİĞER ZİYARET ORGANLARI HAKKINDA BİLGİ EDİNİN, ONLARLA İLETİŞİM KURUN VE İŞ BİRLİĞİ YAPIN

Her izleme organı bir izleme stratejisi oluşturmalıdır.

En başından itibaren, izleme stratejisi çocuğu, haklarını, ihtiyaçlarını ve belirgin yönlerini hedeflerinin merkezi olarak belirlemelidir.

A. ÇOCUKLARIN ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILMASININ GENEL BAĞLAMININ ANLAŞILMASI

Çocukların özgürlükten yoksun bırakıldığı genel bağlamı anlamak için, gözlemciler, ilgili Devlette **çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının yasal, sosyal ve politik bağlamı** ve konuyla ilgili **en son mevcut istatistikler** hakkında mevcut tüm bilgileri toplamak için **araştırma yürüteceklerdir**.

Dikkate alınacak önemli unsurlar:

- **Uluslararası (yasal) çerçeve** aşağıdakilerden oluşmaktadır: çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılması açısından ilgili Devlet tarafından onaylanan uluslararası belgeler [Bkz. – Bölüm 1.2. – s. 17](#); Antlaşma organları tarafından raporlarında yayınlanan öneriler; çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasına ilişkin genel yorumlar veya sonuçlar, CPT'nin standartları ve raporları, AİHM'in içtihatları [Bkz. – Bölüm 4.1. / H. – s.58 ve Ek 4. – s.162](#);
- Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının **ulusal yasal çerçevesi** (kim, hangi yaşta, hangi nedenlerden dolayı, kim tarafından, hangi kurumda (kurumlarda), ne kadar süre için; vb.) [Bkz. – Bölüm 2.1. – s.23](#);
- Ülkedeki çocuklar için özgürlükten yoksun bırakmaya ilişkin **siyasa Kılavuz İlkeleri** ve bu alandaki **son siyasa gelişmeleri**;
- **Yerel veya ulusal düzenlemeler**, Kılavuz İlkeler veya politikalar ile uluslararası standartlar arasındaki olası çelişkileri inceleyin.

- **Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabileceği farklı yerler**, bu yerler için geçerli olan kurallar ve düzenlemeler, bu kurumlardan sorumlu makamlar, bunların yetkileri, yönetimler, statüleri ve bu yerlerdeki özgürlüklerinden yoksun bırakılan farklı çocuk grupları vb.;
- Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı bu farklı yerlerde **faaliyet gösteren farklı izleme organları**; bunların yetkileri; yetkilerinin ölçüsü; oluşumları; son ziyaret tarihleri; en son raporlarının içeriği ve önerileri Bkz. – Bölüm 3.5. – s.40;
- **Uygulama ve belirli olaylar hakkında bilgi** (araştırma, medya).

B. İZLEME AMAÇLARININ TANIMLANMASI

Yetkileri ve işlevlerinin gerekçesi temelinde, izleme organları, ziyaretleri için **belirgin amaç ve hedefler** tanımlamalıdır.

Genel olarak, çocukların özgürlükten yoksun bırakılmasının, yalnızca **istisnai durumlarda, çocuğun yüksek yararı** dikkate alınarak ve **mümkün olan en kısa süre için** gerçekleştirilecek **en son başvurulacak önlem** olmasına ilişkin yol gösterici ilkeler (ÇHS, madde 37) nedeniyle, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları yerlerin izlenmesinin amaçları şunlar olabilir:

- **Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasını, insan onuruna saygılı, çocukların fiziksel ve zihinsel bütünlüğünü koruyan ve çocuklara, ilgili uluslararası, bölgesel ve ulusal standartlar tarafından sağlanan tüm haklara uygun olarak uygulamaya konulmasını sağlamak;**
- **Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılması kapsamında belirlenen hedeflerin**, yani eğitim, rehabilitasyon ve topluma yeniden entegrasyon hedeflerinin **etkin bir şekilde takip edilmesini** ve bu amaca uygun mali ve beşerî kaynaklarının tahsis edilmesini ve salıverme sonrasında da bakım ve yardım sağlanmasını sağlamak.
- Haklarının ihlal edilmesi veya kötüye kullanılması durumunda, özgürlükten yoksun bırakılan çocukların **adli yardıma ve etkili şikâyet mekanizmalarına** etkin bir şekilde erişebilmelerini **sağlamak;**
- **Çocuğun katılım hakkının** uygulanmasını **sağlamak ve güçlendirmek** – kendilerini etkileyen tüm konularda görüşlerini ifade etme hakkı ve bu görüşlerin dinlenerek çocuğun yaşına ve olgunluğuna göre uygun ağırlığın verilmesi.

Amaçlarını ve hedeflerini tanımlarken, her bir izleme organı, neyin gerçekten başarılabileceği konusunda **gerçekçi** olmalıdır.

C. İZLEME PROGRAMI İÇİN BİR ZAMAN ÇERÇEVESİ BELİRLENMESİ

İzleme programı için zaman çerçevesi aşağıdaki unsurlara dayanmalıdır:

- ➔ izleme organının **yetkisinin süresi**;
- ➔ **tam bir izleme döngüsünün** gerçekleştirilmesi için gereken süre (ziyaretin hazırlanması - uygulanması - takibi);
- ➔ mümkün olduğunda ziyaretlerin **düzenliliği**– [Bkz. – Bölüm 3.3. – s.32](#);
- ➔ **habersiz ve/veya hususi ziyaretler** planlama kapasitesi.

D. ZİYARET EDİLECEK ÇOCUKLARIN ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILDIĞI YERLERİN SEÇİLMESİ

Öncelikli olarak ziyaret edilecek yerleri seçmeden önce, her bir izleme organı, **müdahale kapsamının içinde yer alan çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlerin tam ve güncel bir haritasını oluşturmalı ve bu yerlerle ilgili tüm yararlı bilgileri toplamalıdır** [Bkz. – Bölüm 2. – s.23 & Bölüm 4.1. / A. – p.48](#).

Tesislerin ziyaret edilme sırası, bu nedenle, izleme organı tarafından belirlenen belirli hedeflere bağlı olacaktır.

Aşağıdaki (sınırlı sayıda olmayan) **kriterler** - tek başına veya birlikte - izleme organına dikkate alınması gereken farklı yerleri seçme konusunda yardımcı olabilir:

Çocukların maruz kaldığı risk (potansiyel veya gerçek):

- ➔ Polis nezareti (yakalama anında, nakil veya sorgulama sırasında);
- ➔ Soruşturma evresi tutukevlerinde veya tutuklu yargılama merkezlerinde;
- ➔ Çocukların yetişkinlerle birlikte tutulduğu tesisler (soruşturma evresinde veya yargılama sırasında tutuk evleri, polis gözaltı, idari gözetim merkezleri, cezaevleri vb.)
- ➔ Çocukların tamamen izole oldukları tecrit odaları veya diğer benzer odalar (izolasyon hücreleri, bekleme cezası hücreleri, ayırma birimleri vb.):
- ➔ Geleneksel olarak alıkoyma ile ilgili olmayan yerler (hastaneler, göçmen merkezleri, uyuşturucu rehabilitasyon birimleri vb.).

Mevcut bilgi:

- Harici şikâyet mekanizmaları tarafından kaydedilen şikâyetlerin sayısı (hem çok sayıda olması hem de hiç bir şikâyet olmaması);
- Yaşam koşullarını, muameleyi, iddiaları veya istismar vakalarını vb. dile getiren basında çıkan makaleler veya araştırma çalışmaları;
- Diğer kaynaklardan, örneğin diğer ulusal veya uluslararası ziyaret organlarından alınan bilgiler.

Örnek:

- Ülkedeki, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı farklı türlerden tesisleri en iyi temsil ettiği kabul edilen yerler □ **Bkz.** – Bölüm 2.1. – s.23;
- Diğer yerler, örneğin sık sık ziyaret edilmeyen, daha az erişilebilir olan veya geleneksel olarak alıkoyma ile ilgili olmayan yerler (hastaneler, göçmen merkezleri, uyuşturucu rehabilitasyon birimleri vb.);
- Farklı türden özgürlükten yoksun bırakma yerlerinin ve/veya farklı çocukların (genç ve yaşlı, erkek ve kız, tutuklu ve hükümlü, zihinsel sağlık sorunları olanlar veya engelliler vb.) çapraz seçimleri.

E. İZLEME ZİYARETLERİNİN MAHİYETİNİN, SÜRESİNİN VE SIKLIĞININ TANIMLANMASI

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerleri **ziyaret etmek, ana bilgi kaynağı** ve **en etkili izleme aracıdır**.

Farklı ziyaret türleri, niteliklerine ve amaçlarına bağlı olarak, özellikle zaman ve sıklık açısından farklı şekilde olabilir ve farklı şekilde gerçekleştirilecektir.

Mahiyet-İşlev

Önleyici ziyaretler ve soruşturma ziyaretleri arasında iki önemli ayrım yapılabilir ve önleyici ziyaretler de kendi içinde derinlemesine ve anlık ziyaretler olarak ikiye ayrılabilir.

Önleyici ziyaretler genellikle düzenli olmak üzere, herhangi bir zamanda gerçekleşebilir. Proaktif tirler ve bireysel olaylara müdahale etmeye çalışmazlar. Odak noktaları, çocuk haklarının ihlal edilmesini veya kötüye kullanılmasını önlemek, özgürlükten yoksun

birakma yerini bir sistem olarak analiz etmek (bütünsel bir bakış açısıyla) ve bu bağlamda, çocuk haklarının ihlal edilmesine, diğer suçlara veya insan onuruna yönelik istismlara yol açabilecek özgürlükten yoksun bırakma ile ilgili tüm yönleri değerlendirmek.

Örneğin, personelin uygulaması veya kurumda yer alan değerler veya tutumlar yoluyla bu yer için geçerli olan kurallar veya düzenlemeler çerçevesinde ifade edilmesi.

Olumlu bir yaklaşım ve yapıcı bir diyalog yoluyla, önleyici ziyaret, ziyaret edilen özgürlükten yoksun bırakma yerlerinde bir iyileşme kültürüne yol açacaktır. Bu anlamda, iyi uygulamaları gösteren dinamiklere odaklanmak ve bunları vurgulamak da önemlidir.

Ayrıca, önleyici ziyaretler çeşitli şekillerde olabilir:

- **Derinlemesine ziyaretler**, daha uzun sürecek (bir ila birkaç gün arasında) ve bir özgürlükten yoksun bırakma yerinin işleyişine ilişkin yönlerin tamamına veya geniş bir yelpazesine bakan, geniş bir profesyonel multidisipliner ekibin katılımı ile gerçekleştirilecektir. Temel amaçları, durumu ayrıntılı şekilde belgelemek, risk faktörlerini analiz etmek ve hem sorunları hem de iyi uygulamaları tanımlamaktır. Bu ziyaretler, Ulusal Önleme Mekanizmaları gibi izleme organları tarafından düzenli olarak gerçekleştirilmektedir.
- **“Anlık” ziyaretler** çok daha kısadır (birkaç saatten yarım güne kadar) ve bir kişi veya nispeten daha küçük bir ekip tarafından gerçekleştirilir. Temel amaç, özgürlükten yoksun bırakılma yerinin genel bir resmini elde etmektir. Bu ziyaretler, aynı zamanda, caydırıcı bir etkiye sahip olmayı ve özgürlükten yoksun bırakma yerlerinin şeffaf olmasına ve yönetimlerinin hesap verebilirliğine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Örneğin, AB veya ulusal parlamenterlerin bu tür ziyaretleri gerçekleştirme olasılığı çok daha yüksektir.
- **Koruyucu/Soruşturma Amaçlı** ziyaretler, belirli bir olaya veya özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar tarafından yapılan bir şikâyeteye yanıt olarak gerçekleşir. Bu tür ziyaret daha nadirdir. Koruyucu/ soruşturma amaçlı ziyaretler daha bireysel ve tepkiseldir. Amacı, çocukların haklarını geri kazanmak ve potansiyel olarak ortaya çıkan zararı telafi etmek için suçlamaları incelemek, gerçekleri bulmak ve bir olayın veya hak ihlalinin temelinde yatan özgürlükten yoksun bırakmanın sorunlu yönlerini araştırmaktır.

Önleyici, koruyucu veya araştırmacı rollerine ek olarak, ziyaretler, aynı zamanda aşağıdaki **işlevlere** sahip olabilir:

- Çocukların gelecekteki gelişimlerini değerlendirmek için bir temel oluşturmak amacıyla, özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları yerlerdeki koşullar ve muamele ile ilgili **bilgi toplanması**;

- ➊ Sayılara, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların özelliklerine ve belirli çocuk hakları ihlallerine ilişkin **istatistikler toplanması** (örneğin, çocukların yetişkin cezaevlerine konulup konulmadıkları; soruşturma evresinde tutuklu olan çocukların davalarının gidişatında aşırı gecikme yaşanıp yaşanmadığı vb.);
- ➋ Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların rehabilitasyonundan sorumlu makamlarla **doğrudan ve yapıcı bir diyalog sağlanmasına temel hazırlanması**;
- ➌ **Çocukların özgürlükten yoksun bırakma deneyimleri ve çocukların hakları ile ilgili algıları hakkında bilgi toplanması**; örneğin, polis nezaretinde, sorgulama veya mahkeme duruşmaları sırasında, hücre hapsinde iken vb. nasıl muamele gördükleri sorulabilir;
- ➍ **Çocukların şikâyetle bulunma haklarının varlığından haberdar olmalarının sağlanması** ve bu hakkın anlamlı ve yararlı olduğunu algıladıklarından emin olunması.

Modeller

Habersiz ziyaretler, gözlemcilerin, sürpriz etkisinden yararlanarak, ziyaret edilen özgürlükten yoksun bırakma yerindeki çocukların yaşam koşulları ve onlara gösterilen muamele hakkında daha gerçekçi bir fikre sahip olmalarını sağlar. Öngörülemezlik, gözlemciler için, ziyaret gerçekleştirilirken durumu süslemek ve/veya herhangi bir potansiyel sorunu maskeleyerek amacıyla özel önlemlerin alınamamasını ve personel veya çocukların görüşme yapılmasına önceden hazırlanamamasını sağlama avantajına sahiptir.

Haber verilen ziyaretler, ziyaret edilen özgürlükten yoksun bırakma yerlerinin, bir izleme ziyaretinin gerçekleştirileceği ve amacı ile hedefleri hakkında bilgilendirilmek suretiyle organize edilen ziyaretlerdir. Ziyaretin amacı, önceki önerileri takip etmek veya belirli bir konuyu incelemek olabilir.

Süre

Ziyaretlerin süresi, ziyaretin **niteliğine ve amacına/işlevine** ve bunun yanı sıra izleme organının (beşeri ve mali) kaynaklarına bağlıdır. Bununla birlikte, ziyaret her hâlükârda, ziyaret ekibinin tesisi incelemesi, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların yaşam koşullarını ve gösterilen muameleyi gözlemlemesi, müdür, personel ve katılmak isteyen çocuklarla görüşmeler yapması amacıyla **yeterli bir sürede** olmalıdır.

Ziyaretin uzunluğunu öngörmek için **birkaç faktör** kullanılabilir;

- ➊ ziyaret edilen yerin büyüklüğü ve türü;
- ➋ özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların sayısı ve farklı grupları (genç ve yaşlı, erkek ve kız, tutuklu ve hükümlü, zihinsel sağlık sorunları olanlar veya engelliler vb.);

- ➔ tesisin yeri;
- ➔ ziyaret edilen yer ile ilgili olarak hali hazırda toplanmış olan bilginin miktarı;
- ➔ yerin aynı veya başka bir izleme organı tarafından daha önce ziyaret edilip edilmediği;
- ➔ diğer izleme organları tarafından bu yeri ziyaret için öngörülen süre hakkında verilen tavsiyeler;
- ➔ uygulanan güvenlik rejimleri (güvenlik ne kadar yüksek olursa, tesis içinde hareket etmek o kadar uzun sürebilir);
- ➔ özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar tarafından konuşulan diller ve tercüme ihtiyacı olasılığı.

Ziyaretlerin sıklığı

Ziyaretler ne kadar **düzenli** olursa, işkence veya kötü muamelenin önlenmesi ve sürekli iyileşmenin geliştirilmesi açısından o kadar etkili olurlar.

Bununla birlikte, izleme organı, bir yandan, aynı yere çok fazla ziyaretin çocuklar tarafından sürekli bir müdahale olarak görülebileceğini ve diğer yandan, çok sık ziyaretlerin, personelin özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların lehine olan çalışmalarını (okul hayatları, faaliyetler vb.) aksatabileceğini veya engelleyebileceğini de akılda tutmalıdır.

Bu itibarla, etkin izleme ihtiyacı ile özgürlüklerinden yoksun bırakılmış bir grup çocuk için doğal olarak var olan kısıtlılıklar ve tesiste gerçekleşen faaliyetlerin yönetimi ve ayrıca programlanması arasında bir denge kurmak önemlidir. Beklenmedik durumlar da ortaya çıkabilir, bu itibarla ziyaret eden ekip, ziyaretinin süresini ve sıklığını belirlerken **esnek** olmaya hazır olmalıdır.

Ayrıca, önleme dışında başka bir işleve sahip daha nadir gerçekleştirilen ziyaretler de (örneğin, ulusal parlamenterler veya AB parlamenterleri tarafından gerçekleştirilenler) önemli bir izleme etkisine sahip olabilir. **Bkz.** – Bölüm 3.3. – s.32

F. İZLEME EKİBİNİN AÇIKLANMASI

Oluşum / Yetkiler

Ziyaret ekibi ideal olarak, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasıyla ilgili **yüksek derecede duyarlılık ve deneyime sahip, çocuklara özgü eğitim almış nitelikli gözlemcilerden oluşmalıdır.**

Ekip ideal olarak **multidisipliner** olmalı ve ziyaret edilecek tesisin türüne ve ilgili tesiste kalan özgürlüklerinden yoksun bırakılmış çocuk gruplarına uygun olarak oluşturulmalıdır.

Ekip içinde hukukî bir geçmişe sahip en az bir gözlemcinin bulunması her zaman yararlıdır. Bir sağlık uzmanının varlığı da, işkence veya kötü muamele vakalarının bildirilebileceği durumlarda ve/veya tıbbi dosyalara erişim sağlamak için ve/veya hasta mahremiyeti bakımından sağlık personeli ile iletişimi kolaylaştırmak amacıyla özel bir öneme sahip olabilir. Ek olarak, aşağıdaki uzmanlık alanları ekipte yararlı bir şekilde yer alabilir: **çocuk hakları ve özellikle çocuk adaleti, sosyal hizmet uzmanlığı, eğitim/ pedagoji, kriminoloji, çocuk psikolojisi ve/veya (pedagojik) psikiyatri vb.** Yukarıda belirtilen özel uzmanlık ve yetkinliklere rağmen, bir gözlemci, izleme ziyaretleri gerçekleştirirken **sağduyuyu kullanmanın** her zaman değerli olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır.

Ekibin oluşumu, aynı zamanda **cinsiyet eşitliğini** yansıtmalı ve mümkün olduğunca, ziyaret edilen tesiste tutulan çocuk grubunun **etnik, dilsel ve bölgesel arka planını** tamamlamalıdır. **Eski bir çocuk tutuklunun dâhil edilmesi, kendi özgürlükten yoksun bırakılma deneyiminin katma değeri olarak da düşünülebilir.**

Eğitim

Gözlemcilerin **başlangıç eğitimi** ideal olarak aşağıdaki unsurları içermelidir:

➤ çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının (ulusal, bölgesel ve uluslararası) yasal çerçevesi;

➤ izlemenin temel prensipleri [Bkz. – Bölüm 3.4. – s.37;](#)

➤ çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılması ve çocuk koruma politikası ile ilgili temel ihtiyaçlar, meseleler ve sorunların yanı sıra bunların potansiyel nedenleri;

➤ sosyal dışlanma ve özgürlükten yoksun bırakma arasındaki bağlantılar;

➤ etik ilkeler, çocuklarla iletişim kurma becerileri ve özgürlükten yoksun bırakma bağlamında çocuklarla görüşme yapma teknikleri;

➤ bir izleme ziyaretini pratik olarak yürütmek ve çocukların özgürlüklerinden yoksun bıraktığı yerlerin çalışanları ve yöneticileri ile görüşme yapmak için metodoloji;

➤ raporların ve önerilerin formüle edilmesi ve ele alınması için yöntemler.

Süreklî eğitim ihtiyacı çok önemlidir. Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasıyla ilgili belirli konularla uğraşmak için en son gelişmelerin ve gerekli bilgi

ve becerilerin farkındalığını sağlar. Ayrıca, aynı tür izlemeyi yürüten diğer insanlarla deneyim paylaşımına katkı sağlar.

Tercüme

Eğer tercümeye ihtiyaç duyulursa, tercümanlar rolleri ve ziyaretle ilgili tüm detaylar hakkında **usulüne uygun olarak bilgilendirilmeli** ve **çocuk konularında** (koruma, gizlilik, iletişim vb.) uygun şekilde **hazırlıklı ve eğitim almış** olmalıdır.

Tercümanlar ile ilgili diğer gelişmeler için:

 Bkz. – Bölüm 4.2. / G. – s.65 & Bölüm 4.3. / D. – s.73

Büyüklik

İzleme ekibinin büyüklüğü **ziyaret edilecek yere göre ayarlanmalı** ve ziyaretin niteliğine, amacına, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların sayısına ve farklı gruplarına, tesisin türüne vb. bağlı olmalıdır.

Ekip, muhtemelen tercümanların eşlik ettiği iki (2) ila altı (6) gözlemciden oluşabilir.

Parlamentelerin durumu

Parlamenteler genellikle izlemeyi tek başlarına veya çok küçük gruplar hâlinde gerçekleştirirler. Diğer izleme organları için gerekli oldukları yukarıda belirtilen yeterliliklerin, deneyimlerin ve/veya eğitimin, çocuk hakları konusunda (özellikle de özgürlükten yoksun bırakma konusunda) herhangi bir özel bilgiye sahip olması zorunlu olmayan Parlamenteler için mutlaka geçerli olması gerekmez. Herhangi bir ziyaretten önce, izlemenin türüne, amaçlarına ve işlevlerine uygun olarak bağlama aşına olmaları ve yeterli bilgiye sahip olmaları açıkça önerilmektedir.

G.ETİK KILAVUZ İLKELER VE BİR ÇOCUK KORUMA POLİTİKASI BENİMSENMESİ

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla görüşme yapmak için Etik Kılavuz İlkeler

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla görüşme yapılması, etkili izlemenin merkezi ve temel bir unsurudur. Bu ise, yalnızca çocuğa özgü eğitim ve deneyim veya belirli insanî nitelikleri (ciddi duyarlılık, sabır, empati, esneklik) değil, aynı zamanda

açık bir Etik Kılavuz İlkeler setini ve bu Kılavuz İlkeler bakımından uygulama ve takibin gerçekleştirilmesini gerektirir.

Kılavuz İlkeler, örneğin, aşağıdaki unsurları içerebilir:

- İzleme ziyareti çerçevesinde çocuklarla görüşme yapmak için **temel ilkeler**
□ Bkz. – Bölüm 3.4. – s.37;
- Çocuğun bir görüşmeye veya odak grubuna katılımı için **dâhil etme ve dışlama kriterleri** □ Bkz. – Bölüm 4.3. / D. – s.73;
- Çocuklarla görüşmeye **hazırlanmanın, görüşmeyi gerçekleştirmenin ve neticelendirmenin temel unsurları** (ön temaslar, görüşmeye giriş, bilgilendirilmiş rıza, üçüncü kişinin varlığı, gözlemcilerin davranışı, tutumları ve algıları vb.);
- Çocuklarla yapılan bir görüşmeden önce, görüşme sırasında ve sonrasında dikkate alınması gereken **konular/ortak sorunlar**.

Kılavuz İlkeler, **çocuklarla yapılan görüşmelerin**, çocuklar göz önünde bulundurularak **en güvenli ve en saygılı şekilde gerçekleştirilmesini** sağlayacak şekilde sınırlarını belirlemek için tüm bu kaygıları ele almaktadır.

Çocuk Koruma Politikası

Bu Kılavuz İlkelere ek olarak, izleme ekibi, izleme ziyaretini gerçekleştirirken **bir çocuk hakları istismarı olayı veya bir misilleme riski** ile karşı karşıya kaldıklarında **derhal tepki verebilmek** ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar için güvenli bir ortam yaratmaya katkıda bulunmak için bir çocuk koruma politikası geliştirmelidir.

Çocuk Koruma Politikası, gözlemcilerin karşılaşılabileceği **tüm koşulları tanımlayabilir** ve tüm durumları **önceden tanımlanmış ve kararlaştırılmış bir karşılık ve tepki ile ele alabilir**.

Örneğin, eğer bir çocuk bir istismardan şikâyet ederse veya bir suçlamada bulunursa, olay bu kapsamda belirlenmiş olan çocuk hizmetlerine ve acil durumlarda polise, savcıya bildirilebilir ya da bir sağlık uzmanının derhal müdahalesi talep edilebilir.

Ayrıca, haklarının istismar veya ihlal edildiğini bildiren bir çocuğa karşı misilleme riski olması durumunda, onu akranlarının veya diğer çalışanların olumsuz davranışından korumak için (örneğin) başka bir yere transfer etmek veya özel gözetim istemek gibi özel düzenlemeler talep edilmesi de söz konusu olabilir. Politikada önceden belirlenmiş bir süre içinde bir takip ziyareti organize edilmelidir. İstismarından şüphelenilen personelin tayin edilmesi veya açığa alınması da, çocuğun okulunun veya ona sunulan diğer hizmetlerin aksatılmaması için bir koruma önlemi olarak değerlendirilebilir.

Bu ayrıca, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla temas hâlinde olan **gözlemcilerin işe alınması ve denetlenmesi için uygun kriterler**; farklı yaş gruplarından çocuklarla nasıl çalışılacağı ve onlarla nasıl görüşüleceği konularında gözlemcilere sağlanan uygun eğitim; dahası, istismar iddialarının kayıtları da dâhil olmak üzere çocukların kişisel bilgilerinin güvenli bir şekilde depolanmasına ilişkin eğitim konularında kılavuzluk eder.

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı bir tesiste izleme ziyareti gerçekleştirecek olan her bir kişiden bir Çocuk Koruma Politikası imzalaması istenmelidir.

 Bkz. – Bölüm 3. – s.160

H. DİĞER ZİYARET ORGANLARI İLE İLETİŞİM / İŞ BİRLİĞİ VE BUNLAR HAKKINDA BİLGİ

Birden fazla izleme organı aynı özgürlükten yoksun bırakma yerinde faaliyet gösterdiğinde veya çocuk haklarının korunması ve güçlendirilmesi ile ilgili olarak aynı yetkilere sahip olduklarında, iletişim ve iş birliği yolları oluşturmaları son derece önemlidir.

İşbirliğinin derecesi, izleme programları, yöntemleri veya bulguları hakkında **basit bir bilgi alışverişinden tamamlayıcı ziyaretlere, belirli konularda iş birliğine** ve hatta **ortaklığa** kadar değişebilir. İş birliği ne kadar çok geliştirilirse, izleme süreci o kadar verimli olacaktır. Bununla birlikte, iş birliğinin derecesi sadece izleme organlarının istekliliğine değil, aynı zamanda mevcut beşeri ve finansal kaynaklara ve bazen de görev süresinin kurumsal kısıtlılıklar veya yetkilerinin özelliklerine bağlıdır.

Uluslararası düzeyde, SPT ile mevcut bölgesel ziyaret mekanizmaları (esas olarak CPT) arasındaki koordinasyon, *“gereksiz tekrardan kaçınma düşüncesiyle istişarede bulunmayı ve iş birliği yapmayı”* teşvik eden OPCAT Madde 31’de öngörülmüştür. Raporların gizli tutulduğu durumlarda en azından birbirlerine danışılmalı ve kamuoyuna duyuruldukları hallerde ise SPT ile istişare ve iş birliği daha kolay hâle gelir. CPT ayrıca, *“birbirlerini desteklemek ve ilham vermek” amacıyla Ulusal Önleme Mekanizmalarıyla sinerjiyi ve bilgi ve en iyi uygulama alışverişini teşvik etmektedir.* Uygulamada, CPT’nin izleme sürecinin farklı aşamalarında (öncesinde, devam ederken ve sonrasında) aktif olarak iş birliği yapmaktadırlar⁶.

Yerel düzeyde, ulusal izleme mekanizmaları, uluslararası veya bölgesel insan hakları mekanizmalarının ziyaretleri ve raporlama sürecinden haberdar olmalı ve bunların ilgili tüm bulgularını, önerilerini ve sonuçlarını dikkate almalıdır **Bkz.** – aşağıdaki ayrıntılı liste. Ayrıca, uluslararası veya bölgesel insan hakları mekanizmalarına bilgi ve/veya raporlarını gönderebilirler.

6 “CPT ve Ulusal Önleme Mekanizmaları arasındaki ilişkiler” hakkında daha fazla bilgi için bkz. 22. CPT Genel Raporu (2011 - 2012), s. 13-19.

Ayrıca, uluslararası kuruluşların (OHCHR Saha Ofisleri, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü); Uluslararası Kızılhaç Komitesinin; ve APT (İşkenceyi Önleme Derneği), DCI (Uluslararası Çocuklar için Savunma), FIDH (İnsan Hakları Birlikleri Uluslararası Federasyonu), OIJJ (Uluslararası Çocuk Adaleti Gözlemi), OIP, (Uluslararası Cezaevleri Gözlemi) OMCT (İşkenceye Karşı Dünya Örgütü), PRI (Uluslararası Ceza Reformu), Çocukları Korumak, TDH (İnsanların Sahası), Ceza Reformu Howard Ligi vb. sadece özgürlükten yoksun bırakma, çocuk hakları ve/veya çocuk yargılaması üzerine odaklanan bazı sivil toplum kuruluşlarının saha ofislerinin çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmak da ayrıca faydalı olabilir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sistemi

İLGİLİ BM SÖZLEŞME ORGANLARI

- ➡ Çocuk Hakları Komitesi
- ➡ İnsan Hakları Komitesi
- ➡ Evrensel Periyodik Değerlendirme
- ➡ İşkenceye Karşı Komite
- ➡ İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi

BM İNSAN HAKLARI KONSEYİ ALTINDA İLGİLİ ÖZEL PROSEDÜRLER

- ➡ İşkence Özel Raportörü
- ➡ Keyfi tutuklamalar Çalışma Grubu
- ➡ BM Genel Sekreteri çocuklara karşı şiddet özel temsilcisi

İLGİLİ BM UZMAN KURUMLARI

- ➡ BM Mülteciler Yüksek Komiseri
- ➡ UNICEF (çocukların alıkonulması programı)

Avrupa'daki İnsan Hakları Sistemi

- ➡ İşkencenin Önlenmesi Avrupa Komitesi
- ➡ Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri
- ➡ Avrupa Sosyal Haklar Komitesi
- ➡ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
- ➡ AB Parlamenterleri
- ➡ Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanları (GRETA)

4.2. Ziyarete hazırlık

- ZİYARETİN BELİRLİ HEDEFLERİNİ TANIMLAYIN
- MULTİDİSİPLİNER BİR İZLEME EKİBİ TOPLAYIN VE ZİYARET İÇİN HAZIRLAYIN
- TÜM İLGİLİ BİLGİLERİ VE İSTATİSTİKLERİ TOPLAYIN
- ZİYARETTEN ÖNCE İLK TEMASI GERÇEKLEŞTİRİN
- BİR ZİYARET PROGRAMI BELİRLEYİN
- DESTEKLEYİCİ BELGELERİ HAZIRLAYIN
- MALZEME, DOKÜMANTASYON VE EKİPMANI HAZIRLAYIN VE İLGİLİ TÜM LOJİSTİK AYARLAMALARI YAPIN

İzleme stratejisini belirledikten sonra, gözlemciler ziyaret için hazırlanmaya başlamalıdır. Bu hazırlık aşamasının uzunluğu göz ardı edilmemelidir. Gerçekten de, iyi hazırlanmış bir ziyaret, en uygun koşullarda gerçekleştirilmek ve beklenen sonuçları elde etmek için en yüksek şansa sahiptir.

A. ZİYARETİN ÖZEL AMAÇLARININ BELİRLENMESİ

Ziyaretin özel hedeflerini tanımlama, ziyaretin aşağıdaki niteliklere sahip olup olmadığını belirlemekten ibarettir:

- ➊ çocuklara tanınan hakların tamamı ile ilgili olarak özgürlükten yoksun bırakmanın genel koşullarını değerlendirmek amacıyla **derinlemesine veya tam bir ziyaret**;
- ➋ önceki ziyaret(ler) çerçevesinde ele alınan önerilerin uygulama derecesini değerlendirmek; bir çocuğun şikâyetinde bulunduğu hak ihlalinin etkili bir şekilde ele alındığından emin olmak; bir çocuğun şikâyet ettiği hak ihlali; bir önceki ziyaret sırasında şikâyetinde bulunan veya görüşülen bir çocuğa karşı herhangi bir misilleme yapılmadığından emin olmak amaçlarıyla **bir takip ziyareti**;
- ➌ ziyaret edilen yerin koşullarının, buradaki muamelenin veya rejimin belirli bir yönünü incelemek veya belirli olaylara, durumlara veya şikâyetlere yanıt vermek amacıyla **hususî veya amaçlı bir ziyaret**.

B. İZLEME EKİBİNİN TOPLANMASI VE HAZIRLANMASI

Ekip çalışmasını organize edin

Çalışmaya liderlik etmek ve ziyaretin hazırlanmasını - uygulanmasını - takibini koordine etmek için **ekibe bir başkan** belirlenmelidir.

Ekip içinde, mevcut farklı becerileri, arka planları, deneyimleri ve özel yetkinlikleri dikkate alarak **net bir görev bölümü** yapılmalıdır.

Ziyarete hazırlanan

Her bir gözlemcinin:

- **izleme stratejisi, hedefleri, amaçları**, ziyaretten önce, ziyaret sırasında ve sonrasında yapılması gereken görevler ve izleme ziyaretinin **zaman çizelgesi** konusunda bilgi sahibi olması gerekir.
- ilgili (ulusal, bölgesel ve uluslararası) **yasal standartlar, bağlama göre gerekli unsurlar** ve ziyaret edilecek özgürlükten yoksun bırakılma yeri ile ilgili **kaygı duyulan özel konular** hakkında **derinlemesine bir bilgiye** sahip olması veya bu bilgiyi edinmesi gerekir;
- izleme ziyaretini gerçekleştirirken uyulması gereken **izleme yöntemleri ve ilkeleri** konusunda bilgi sahibi olması veya eğitim alması gerekir;
- her ekip üyesinin geçmiş deneyimlerini ve özel becerilerini dikkate alarak, ayrıntılı bilgi ve belgeleri toplama, gözden geçirme, iletişim kurma, okuma ve paylaşma konusunda önceden **görev paylaşımı yapması** gerekir;
- **esnek olması** ve **zor durumlarla yüzleşmek** üzere hazırlıklı olması ve özellikle, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların bir kısmını veya birçoğunu bulabilecekleri potansiyel olarak çok kırılgan psikolojik durumun farkında olması gerekir.
- **çocuk istismarı (iddiaları) ile karşılaştıklarında** nasıl (ve ne zaman) harekete geçeceklerinin **farkında olmaları gerekir** ☐ Bkz. – Bölüm 4.1. / G. – s.56 ve Ek 3. – s.160;
- **ziyaret edilecek tesisin türü ve söz konusu yerde barındırılan belirli çocuk topluluğu ile ilgili özel bilgiye** sahip olması ve bunun farkında olması **gerekir**.

C. MASA BAŞI ÇALIŞMASI VE BİLGİ TOPLANMASI

Ziyaret ister haberli olsun isterse de habersiz, ziyaret edilecek olan tesis hakkında mümkün olduğunca fazla bilgi toplamak için **araştırma, temas noktaları ve okumaların** yer aldığı bir masa başı çalışması yapılması gerekmektedir. Toplanacak bilgiler **nicel ve nitel verilerin** bir kombinasyonu olmalıdır.

Potansiyel (ancak bunlarla sınırlı olmayan) bir **bilgi kaynakları listesinde** aşağıdaki hususlar yer alır:

- ➔ izleme organının kendisi ve önceki ziyaretler sırasında toplanan bulgular;
- ➔ diğer (ulusal, bölgesel veya uluslararası) izleme organlarının raporları;
- ➔ STK'ler veya diğer sivil toplum yapılanmalarının raporları;
- ➔ bilimsel araştırmalar;
- ➔ basında yer alan makaleler;
- ➔ **daha önce özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların tanıklıkları;**
- ➔ temel makamlardan resmî raporlar;
- ➔ istatistikler ve veriler;
- ➔ **özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar tarafından yapılan şikâyetler;**
- ➔ tesisle ve çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerleri ziyaret eden farklı insanlarla (manevi veya dini danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları, avukatlar ve adli yardım sağlayanlar, aile veya tanıdıklar) işbirliği içinde çalışan devlet hizmetleri (sosyal, tıbbi, eğitsel hizmetler) ile iletişim.

Ziyaret edilen tesis hakkındaki bilgi, mümkün olduğunda, aşağıdaki hususları içermelidir:

- ➔ söz konusu olan bu yerleşkede özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların sayısı ve yerleşkenin resmî kapasitesi (örneğin, aşırı kalabalıklaşmayı kontrol etmek için);
- ➔ **çocukların, yaşları, cinsiyetleri ve milliyetleri;**
- ➔ çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılma gerekçeleri;
- ➔ özgürlükten yoksun bırakılma durumları, yani tutuklu olup olmadıkları, mahkûm olup olmadıkları, göçmenlik amacıyla tutulup tutulmadıkları, kendi güvenlikleri-korunmaları-bakımları veya zihinsel sağlık sorunları ya da engellilikleri nedeniyle kilit altında tutulup tutulmadıkları vb.;
- ➔ tesiste özgürlüklerinden yoksun kaldıkları/ kalacakları süre;
- ➔ sorumlu makamlar ve söz konusu yerin yönetiminin ve personelinin düzeni;
- ➔ tesisin yeri ve en yakın kasabaya veya kent merkezine olan uzaklığı;
- ➔ **tesiste uygulanan rejim ve eğitim programı;**
- ➔ bu yer veya burada özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklar hakkında bilinen herhangi bir suçlama, şikâyet ya da sorun.

D. ZİYARETTEN ÖNCE KURULACAK OLAN İLK TEMASLAR

Özgürlükten yoksun bırakma yeri ile iletişimler

HABERSİZ ZİYARET DURUMUNDA, tesis ile ziyaretten önce iletişim kurulmamalıdır.

HABERLİ ZİYARET DURUMUNDA, izleme organı öncelikle **tesisin başkanı ile**, telefonla (gayriresmî) veya resmî bir mektupla (resmî) iletişime geçmelidir.

Bu ilk iletişimin amacı şunlar olabilir:

- ➊ Ziyaretin amacının açıklanması;
- ➋ İlk ziyaretin temel unsurlarının (örneğin, ziyaretin tarihleri ve gün sayısı, ekibin oluşumu, öngörülen ziyaret programı vb.) iletilmesi;
- ➌ Ziyaret için özel taleplerin (ilgili yere erişim yetkisi, dizüstü bilgisayar, kamera veya kayıt cihazı gibi içeride yasak olabilecek herhangi bir malzemenin getirilmesine ilişkin onay) karşılanması;
- ➍ **Yöneticiden, ilgili yerde gerçekleştirilecek olan izleme ziyareti hakkında çocuklara bilgi vermesinin istenmesi** *Bkz. – Bölüm 4.2. / F. – s.64;*
- ➎ Yöneticiden tesislerin bir haritasını ekibe vermesinin istenmesi.

Diğer önemli kişilerle iletişimler

Eğer ziyaret edilecek tesiste bir gençlik konseyi veya bir tür özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklar kurulu bulunuyorsa, izleme sürecinde göz önünde bulundurulması gereken unsurlar hakkında temasa geçilmeli ve danışılmalıdır.

Ziyaret edilecek **yerden sorumlu makamlarla**, en azından haberli ziyaret konusunda bunları bilgilendirilmek veya gerekirse ziyaret için onaylarını almak için iletişime geçilmelidir.

Bir izleme organı tarafından ziyaret edilecek tesisle işlevsel bir bağlantısı olan **diğer siyasi, adli veya idari makamların** bilgilendirilmesi de yararlı olabilir. **Diğer izleme veya ziyaret organları** da, aralarında geliştirilmesi ve uzlaşılması gereken işbirliği ve iletişimin bir parçası olarak ziyaretten haberdar edilecektir. **Bu bağlamda bazı harici kişilerle** de (gönüllü kuruluşlar veya binaya yakın yaşayan bölge sakinleri gibi) ziyaret sırasında incelenecek olası önemli alanları belirlemek için iletişime geçilebilir.

E. ZİYARET PROGRAMI

İzleme ekibi **detaylı** ve **gerçekçi** bir ziyaret programı hazırlamalıdır. Daha önce de belirtildiği üzere, ekibin **görüşülecek kişilerle (çocuklar, yönetici, personel) güvene dayalı bir ilişki kurması, bu gruplarla, özellikle de çocuklarla, acele etmeden bu görüşmeleri gerçekleştirmesi, tesisi genel olarak incelemesi**, gerekli tüm belgeleri ve kayıtları gözden geçirmesi için yeterli bir ziyaret süresinin olması gerekmektedir.

Program, varış ve ayrılış saatlerini, bu yere gitme ve geri dönme süresini ve öğle yemeği ile ara vermek için gerekli zamanı içermelidir. Ayrıca, program, diğer görevleri geciktirebilecek, ancak gözlemlenmesi ve raporlanması çok önemli olabilecek beklenmedik durumlar için fazladan süre bırakmalıdır.

 Esneklik, bu nedenle gereklidir.

Belirli hedefler bakımından, belirli bir zaman diliminde elde edilmeyecek çok yüksek hedefler için gereğinden az zaman ayırmaktansa gereğinden fazla zaman ayırmak daima daha iyidir.

F. DESTEKLEYİCİ BELGELERİN HAZIRLANMASI

Destekleyici belgeler aşağıdaki hususları içerebilir:

- ➊ Uygun bir dilde yazılmış, izleme organının yetkisini, rolünü, ziyaretin amacını, planlanan gündemini, ekibin oluşumunu, takip ve uygulama mekanizmalarını açıklayan **bilgilendirici bir belge**;
- ➋ İnsanlarla (çocuklar da dâhil) görüşme yapılırken kullanılacak **soru kâğıtları**;
- ➌ Ekip tarafından standardize edilmiş bir bilgi birikimini sağlamak için, ziyaret sırasında izlenecek olan, **çocuğa özgü göstergeleri içerir bir kontrol listesi**.

Bu belgelerin, özellikle çocuklar için, yaşlarını ve gelişim seviyelerini de dikkate alarak, hitap ettikleri kişiye (kişilere) **uyarlanmış uygun bir dilde yazılması çok önemlidir**. Bilgilendirici belge, (daha genç veya daha büyük) bir çocuğa, engelli bir çocuğa veya özgürlükten yoksun bırakma yerinin yetişkin bir çalışanına hitap ettiği hallerde aynı şekilde yazılmamalıdır. Bunun akılda tutulması ve destekleyici belgelerin hazırlanmasında dikkate alınması önemlidir. Ayrıca belgelerin, görüşülen kişiler tarafından konuşulan ve anlaşılan (tüm) dillere çevrilmesini sağlayarak, çok dilli yönüne de dikkat edilmelidir.

G. MATERYAL VE LOJİSTİK AYARLAMALARI

Dokümantasyon ve ekipman

Gözlemciler, **uygun belgeleri** yanlarında getirdiklerinden emin olmalıdır, örneğin: kişisel kimlik belgeleri

- ➡ ziyaret için yetki belgelerinin (uygun resmî organ tarafından verilmiş) fotokopileri
- ➡ ziyareti gerçekleştirmek için teşhis belgeleri (yetki, ziyaret hakkı tanıyan yasa maddesi vb.)
- ➡ tüm ilgili yazışmalar
- ➡ ilgili yere erişim sağlanırken ortaya çıkabilecek acil durumlarda veya herhangi bir sorun olması hâlinde derhal müdahale edebilecek kilit role sahip (diğerlerinin yanı sıra, sorumlu makamların) kişilerin iletişim bilgileri (e-posta ve telefon numaraları).

Bir izleme ekibinin ihtiyaç duyabileceği **ekipman**:

- ➡ bir dizüstü bilgisayar
- ➡ bir kayıt cihazı
- ➡ bir fotoğraf makinesi
- ➡ şerit metre veya elektronik ölçüm cihazı
- ➡ termometre veya nemölçer
- ➡ plastik eldivenler ve dezenfektan
- ➡ elektrikli el feneri
- ➡ ekip üyeleri arasındaki iletişim ekipmanı (el telsizi)

Genellikle, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere, içeride yasaklanan bu tür ekipmanlarla girebilmek için özel bir izin gerekebilir. Kameraların kullanımı planlanırken, resimlerin kullanımı ile ilgili uygun protokoller oluşturulmalıdır. **Bkz. -**

Bölüm 4.1. – s.48 ve Ek 3. – s.160

Algılar ve Kıyafet Kuralı

Özellikle çocukların kapalı tutulduğu bir özgürlükten yoksun bırakma yerine girilmesi, **görünüm açısından özel önlemleri** gerektirir. Gerçekten de, izleme organının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve nesnelliği arasındaki tutarlılık sadece kendi başına var olmakla kalmaz, aynı zamanda, gözlemcilerin (ve tercümanların) davranışlarıyla da ortaya konulmalı ve ziyaretleri sırasında çocuklar tarafından bu şekilde algılanmalıdır.

Sonuç olarak, **gözlemciler (ve tercümanlar)** bir tesisi ziyaret ederken **nasıl giyindiklerine özel dikkat göstermelidir. Kıyafet kuralı**, personelin ve yerin yöneticisinin giyim şekli ile karışıklığa neden olmadan **ciddi ve profesyonel** olmalıdır. Açıkça tanınabilmeleri için gözlemcilerin, bir yaka kartı takmaları veya belirli bir renkteki ya da izleme organının logosunu veya adını taşıyan bir ceket ya da tişört gibi ayırt edici bir işaret taşımaları gerekir. Ayrıca, kıyafet kuralı kültürel bağlama uygun olmalı ve her durumda, doğru ve saygılı olmalıdır.

Lojistik

Lojistik ayarlamalar için tahsis edilecek gerekli **zaman ve esneklik** gerekenden az öngörülmemeli, ancak diğer yandan makamların ziyaret için “hazırlık” yapmalarına izin verilmemelidir.

Aşağıdaki yönlerde ziyaretten önce dikkat edilmelidir:

- ➔ **Ziyaretin bildirilmesi** (telefon görüşmeleri, mektuplar, yetkilendirmeler, bilgilendirici belge, program);
- ➔ Ziyaretin **tarihinin (tarihlerinin), gününün (günlerinin) ve saatinin (saatlerinin)** ayarlanması;
- ➔ Ziyaret edilecek **yerin** planlanan tarihlerde **erişilebilir** olmasının sağlanması;
- ➔ **Seçilen dönemin** izlemenin tüm yönleri değerlendirmesine izin verdiğinden emin olunması (örneğin, resmî tatillerde bir ziyaret yapmak, eğitim hakkının nasıl uygulandığını izlemeye izin vermeyebilir);
- ➔ **Güvenlik bağlamının** planlanan tarihlerde ziyaret için uygun olduğundan emin olunması;
- ➔ Gerekli ekipmanlarla giriş yapmak için **gerekli izinlerin** alınması;
- ➔ **Gerekli ekipmanın** sağlanması ve test edilmesi;
- ➔ **Gerekli tüm belgelerin** hazırlanması, yeterli kopyalarının çıkartılması ve gerekli tüm materyallerin (kâğıt, kalem, yaka kartı vb.) getirilmesi
- ➔ Ekibin **seyahat ve konaklamasının** organizasyonu;
- ➔ Gerekirse, **tercümanlarla** sözleşme yapılması, onlara gerekli tüm belgelerin ve bilgilerin önceden sağlanması, rolleri hakkında bilgilendirilmesi ve hazırlanması ve ayrıca, gerekirse, çocuk görüşmeleri konusunda eğitim verilmesi.

4.3. Ziyaretin gerçekleştirilmesi

Bir ziyaret, koşullara ve ziyaretin türüne ve amacına bağlı olarak hangi yöne daha fazla veya daha az zaman ayrılması gerektiğine bağlı olarak değişebilir olsa da, genellikle, aşağıdaki adımları içerir:

- **TESİS SORUMLUSU / YÖNETİCİSİ İLE İLK GÖRÜŞME**
- **TESİS BİNALARININ TEFTİŞ EDİLMESİ VE KOŞULLARIN GÖZLEMLENMESİ**
- **KAYITLARIN VE DİĞER BELGELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ**
- **ÇOCUKLAR İLE GÖRÜŞMELER**
- **PERSONEL İLE GÖRÜŞMELER**
- **İZLEME EKİBİ TARAFINDAN ZİYARET HAKKINDA BİLGİLENDİRME YAPILMASI**
- **TESİS SORUMLUSU / YÖNETİCİSİ İLE NİHAİ TOPLANTI**

Gerçekleştirilen izleme ziyaretinin türü ne olursa olsun, ziyaretin amacı, özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların koşulları ve onlara gösterilen muamele hakkında bilgi toplamaktır. Mahallinde, bu bilgi, birçok yolla ve farklı kaynaklardan elde edilebilir:

- **gözlemcilerin gözlemleri ve algıları** (ne gördükleri, ne dinledikleri ve ne algıladıkları);
- **özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların görüşleri;**
- **Yöneticinin, personelin ve ziyaret edilen tesiste özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklara bakan tüm insanların** (iç veya dış) düşünceleri
- **çeşitli resmî ve yazılı bilgi kaynaklarının içeriği:** çocuklara dağıtılan tutanaklar, kayıtlar, iç kurallar ve belgeler;

Toplanan bilgi birikimi açıkça izole şekilde analiz edilmemeli, bilakis, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların durumlarının ve onlara gösterilen muamelenin değerlendirilmesinin gerçekliğe mümkün olan en eksiksiz ve en yakın değerlendirme olması için çapraz referansa tabi tutulmalıdır.

A. TESİSİN BAŞINDAKİ KİŞİ İLE İLK TOPLANTI

Ziyaret edilen özgürlükten yoksun bırakma yerine varışta ilk görüşülecek kişi genellikle **tesisin yöneticisi** veya bunun için herhangi bir engel varsa, yönetim ekibinin üst düzey bir üyesidir.

Bu ilk görüşme, ziyaretin haberli olması hâlinde, izleme ekibi başkanının daha önce telefonla ve resmî bir mektupla ziyareti bildirdiği ilk temasın ardından gerçekleşecektir.

Tartışmayı yönlendiren gözlemcinin tutumu ve bizzat tartışmanın yürütülme şekli, özgürlükten yoksun bırakma yerinden doğrudan sorumlu olan kişi ile izleme ekibi arasında **yapıcı bir diyaloga** uygun bir temel oluşturulması için çok önemlidir.

Tartışmanın içeriği, ilk ziyaret veya tekrar ziyareti olup olmadığına bağlı olarak farklı olacaktır, ancak aşağıdaki olası (ve sınırlı sayıda olmayan) konuları içerebilir:

- Eğer ilk ziyaret ise, **izleme organının sunumu** (rolü, yetkisi, ekibin oluşumu, izleme yöntemleri);
- **Ziyaretin açıklanması** (amaç, program, çocuklarla ve personelle görüşmeler, yerlerin ziyaret edilmesi, belgelerin ve kayıtların incelenmesi, ziyaret sırasında toplanan bilgilerin nasıl kullanılacağına dair açıklama) ve takibi (rapor, bir sonraki ziyaret, yetkililerle temaslar vb.);
- **Çocuklarla görüşmeler** (ihtiyacın açıklanması, yöntem ve ilkelerin detaylandırılması, eğer henüz paylaşılmadıysa etik Kılavuz İlkelerin ve çocuk koruma politikasının bir kopyasının verilmesi, kesinlikle gönüllülük esasına dayandığı belirtilmek suretiyle görüşmelerin kolaylaştırılmasında ve organize edilmesinde iş birliği yapılmasının istenmesi);
- Personel ile görüşmeler;
- Bir çocuk, özellikle de belli bir çocuk grubu ile ilgili herhangi bir konu, kaygı veya sorun, şiddet içeren bir olay veya herhangi bir istismar iddiası da dâhil olmak üzere **ziyaret edilen tesis hakkında bilgi**;
- **Tesisin başındaki kişinin**, tesisin kendisi, personeli, rejimi, koşulları, çocuklara gösterilen muamele, pedagojik proje veya eğitim yaklaşımı, tesisin yönetiminin karşılaştığı potansiyel sorunlar hakkındaki görüşü; iyileştirme için kendi önerileri.
- Ziyaret sonu için planlanan **nihai görüşme** **Bkz. – Bölüm 4.3. / G. – s.81;**
- Dile getirilen herhangi bir soruya, kaygıya, öneriye, tavsiyeye veya ihtiyaçlara yanıt olarak **gerekli tüm açıklama ve bilgiler**.

B. TESİS BİNALARININ TEFTİŞ EDİLMESİ VE KOŞULLARIN GÖZLEMLENMESİ

Eğer tesis izleme organı tarafından **ilk defa ziyaret** ediliyorsa, tesisin her yerinde ve odasındaki özgürlükten yoksun bırakma koşullarına iyi bir genel bakış sağlamak amacıyla, binaların incelenmesi için yeterli zaman ayrılması yararlı olabilir. Bunun için, ekip kendi içinde görev dağılımı yapabilir.

Eğer ilk ziyaret değilse, belki de, tesiste kısa bir genel tur, daha önce “risk altında” olarak tanımlanan birkaç yere (izolasyon odası, hücreler veya yatakhaneler vs.) daha fazla dikkat edilmesi suretiyle yeterli olabilir.

Yönetici veya bir çalışan, binayı ziyaret edecek olan izleme ekibinin bir delegasyonuna eşlik edebilir. Bu durumda gözlemciler, eşlik eden personelin göstermediği alanlar veya çocuklarla yapılan görüşmeler ve/veya belgelerin ve kayıtların incelenmesi daha önce gerçekleşmişse, dikkatlerinin çekildiği alanlar da dâhil olmak üzere, her yere gittiklerinden emin olmalıdır. **Binaların denetimi**, bunlarla sınırlı olmamak üzere, aşağıdaki yerleri kapsamalıdır:

- ➡ vardıklarında çocukların tutulduğu/ kaldığı yer;
- ➡ yatak odaları / hücreler / yatakhaneler;
- ➡ izolasyon / ayırma odaları;
- ➡ disiplin odaları;
- ➡ tıbbî tesisler;
- ➡ eğitim tesisleri;
- ➡ sosyal tesisleri;
- ➡ egzersiz tesisleri (egzersiz avluları ve spor tesisleri gibi açık ve kapalı alanlar);
- ➡ tuvalet ve banyolar;
- ➡ ziyaretçi odaları + telefon kulübesi + posta kutusu;
- ➡ dinî / manevi odalar;
- ➡ şikâyet ve/veya talep kutuları;
- ➡ güvenlik odası veya video kamera gözetim merkezi;
- ➡ vs.

Bu farklı alanlarda yürürken, gözlemciler, aşağıdakiler de dâhil olmak üzere, çocuk haklarına saygı açısından büyük önem taşıyabilecek tüm yönleri **ciddi şekilde dikkat etmelidir:**

- ➡ yerin genel kurulumu (hapishane benzeri, koruyucu);
- ➡ genel yaşam koşulları;
- ➡ güvenlik ayarları (çit, parmaklıklar, sınırlayıcı duvarı, kapalı kapılar, güvenlik kamerası, silah taşıyan personel vb.);
- ➡ çocuklara özel alanlar (yatak odaları, hücreler, yatakhaneler, avlular, derslikler, ortak odalar, yemekhaneler, banyolar vb.) ve çocuklara hizmet sunulan yerler (mutfak, çamaşırhane, dini tesisler, ziyaret odaları, telefon kulübesi, şikâyetle bulunmak için posta kutusu vb.);
- ➡ tesisin genel atmosferi;
- ➡ ofisler, tuvalet ve banyolar, kilerler, çatı katları vb. personel ve yöneticiye ait tesisler.
- ➡ bir yanda çalışanların ve diğer yanda çocukların davranışları;
- ➡ çocuklara özel alanlarda (görünür durumda) bırakılan belgeler (kurallar ve düzenlemeler, şikâyet prosedürleri, zarflar ve pullar, irtibat kişileri listesi vb.).

Ziyaret sırasında, gözlemciler, tesislerin kurulumu ve pratikte farklı işlerin nasıl yürüdüğüne ilişkin sorular sorarak **personelle konuşmalıdır** (örneğin: disiplin odası hangi koşullar altında kullanılır? Çocuklar ne kadar bir süre için duşta kalırlar? Neden duşlarda perde bulunmamaktadır?)

 Bkz. – Bölüm 5. – s.93

C. KAYITLARIN VE DİĞER BELGELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

İzleme organının, sahip olduğu kapasite ve soruşturma yetkisine bağlı olarak, izleme sürecinin başlangıcında, **dosyaları, kayıtları, tutanakları ve diğer belgeleri** incelemesi hayati önem taşımaktadır. Bu belgeler, binaların incelenmesi sırasında gözlemlenen ve görüşmeler sırasında elde edilen bilgilerin çapraz kontrolünün sağlanmasına yardımcı olabilir veya, örneğin, ziyaret edilecek özel ilgi alanlarını veya görüşülecek kişileri seçmede yardımcı olabilir.

Başvurulması gereken ilk yararlı belgeler, özgürlükten yoksun bırakma yerindeki günlük yaşam için geçerli olan tüm kurum içi kuralları detaylandıran **tesis kuralları ve düzenlemeleridir**. Çocuklara özgü göstergelerle karşılaştırıldığında, bu kurallar zaten gözlemcilerle, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklara hak ve standartların tesis içinde nasıl uygulandığına dair genel bir bakış sunar.

Bu bağlamda, disiplin yaptırımlarına ve prosedürlerine, güvenlik kurallarına, kısıtlama araçlarına ve izin verilen güç kullanımına ve ayrıca, dış dünyayla iletişim kurmak için geçerli kurallara (telefon, ziyaretler vs.) özel dikkat gösterilmelidir.

Bu analiz, bir yandan çocukların bakış açısından ve diğer yandan personelin bakış açısından, pratikte nasıl uygulandıklarına ilişkin çapraz kontrol için önemli olacak belirli yönleri gösterecektir.

Bu belgelerin yazımında kullanılan **dile** ve tesise geldiklerinde çocuklara **nasıl (ve kim tarafından) açıklandığına** dikkat edilmesi de önemlidir.

Çocuğun kişisel eğitim programı, mesleki eğitimi, sosyal bakımı, danışmanlık sağlanması, ve muhtemel olarak, tıbbi tedavisi de dâhil olmak üzere, **bireysel dosyasına** mutlaka başvurulmalıdır.

İncelenebilecek **kayıtlar**, eğer mevcutlarsa, aşağıdaki şekildedir:

• kabul, giriş ve çıkış kayıtları

(çocukların tesiste ne kadar süredir tutulduğunu, aynı anda kaç çocuğun özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ile aşırı kalabalıklaşma karşılaştırmalarını, ne sıklıkla izin verilerek veya ev izni için dışarı çıkabildiklerini vs. bilmek amacıyla);

• kabul sırasında alınan eşyaların kaydı

(envanterin, iade edilmeyi bekleyen alıkonulan eşyalarla tutarlı olup olmadığını kontrol etmek için);

• disiplin önlemlerinin veya yaptırımlarının kaydı

(yaptırım uygulanan çocukları, kaç kez, hangi nedenlerle ve hangi önlemlerle vasıtasıyla yaptırıma maruz kaldıklarını tespit etmek için);

➡ **hücre hapsinin kaydı**

(daha önce izole edilmiş çocukları, kaç kez, ne kadar süreliğine ve nerede izole edildiklerini, tekli ayırma/ hücre hapsi sırasında kim tarafından ve ne sıklıkta kontrol edildiklerini belirlemek için);

➡ **olayların kaydı**

(daha önce herhangi bir olayın mağduru veya bir parçası olmuş olabilecek çocukları tespit etmek veya güç kullanımının ne zaman gerekli görüldüğünü öğrenmek için);

➡ **şikâyet kaydı**

(şikâyetle bulunan çocukları, şikâyetin nasıl ele alındığını, ne kadarlık bir süre zarfında vs. belirlemek için).

➡ **tıbbî kayıt** (hasta mahremiyeti bakımından)

(çocukların uygun sağlık bakımını değerlendirmek ve potansiyel anlamda herhangi bir kötü muamele veya işkence mağduru olabilecek çocukları tespit etmek için);

➡ **ziyaretlerin kaydı ve telefon görüşmelerinin veya postaların kaydı**

(çocukların dış dünyayla olan temaslarının seviyesini ve sıklığını değerlendirmek için);

Gözlemciler, kenar boşluklarındaki sözlere, parantez içindeki notlara, sözlerin yazarına, kaydı imzalayan veya karşı imzalayan kişiye, boş alanlara, kayıtların düzenliliğine vb. dikkat edecektir. Kayıtların az tutulması (disiplin önlemlerine, olaylara vb. ait) olumlu bulguları göstermeyebilir, ancak aslında kayıtların düzgün bir şekilde tutulmadığını da gösterebilir.

Üzerinde durulacak diğer belgeler şunlar olabilir:

- ➡ personel listesi (mesleki arka planları ve görevleri)
- ➡ personel çalışma çizelgesi;
- ➡ haftalık menüler;
- ➡ hijyen ve temizlik, sağlık bakımı ve diğer konulardaki teftiş raporları;
- ➡ harici aktörler/organizasyonlar ile anlaşmalar;
- ➡ kendine zarar verme ve intiharın önlenmesi için protokol
- ➡ vs.

D. ÇOCUKLARLA GÖRÜŞMELER

"Çoğu profesyonel için, genel olarak çocuklarla iletişim kurmak, büyük ölçüde, belirli bir ilk eğitim ve devam eden denetimli pratik ile üstesinden gelinebilecek önemli güçlükleri beraberinde getirir. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar söz konusu olduğunda, uzmanlara ilave baskın kişisel özellikleri göz önünde bulundurmaları önerilir. Her durumda uzmanlar, çocuklarla görüşmeyi, olumlu ve kendine güvenen bir tutumu ve bilişsel ve duygusal anlamda evrilmekte olan kapasitelere sahip gelişim hâlindeki bir kişinin karmaşıklığına saygı duyulmasını gerektiren bir görev olarak düşünmelidir. Bu, uzmanın, dil açısından çocuğun gelişim düzeyini ve ilişkisel anlamda rahatlık (huzursuzluk) derecesini hızlı bir şekilde değerlendirmesini ve çocuğun hareket tarzını karakterize edebilecek diğer potansiyel tehlike işaretlerini taramasını gerektirir.

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar için, tanımadıkları bir yetişkinle tanışmanın, genellikle, belli bir çocuk bakımından kendisini geri çekmesine ve daha az iletişimsel olmasına ve bir diğeri için ise uyumlu ama yüzeysel bir şekilde iletişim kurmasına neden olabilecek önemli kaygılara yol açması beklenir. Araştırmalar, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuk topluluklarında istismar yaygınlığının özellikle yüksek olduğunu, bunun fiziksel, psikolojik, cinsel veya bunların herhangi bir kombinasyonu ya da kritik seviyelerdeki şiddete maruz kalma şeklinde olabileceğini göstermektedir. Bu, belirli bir çocuğun tam olarak güvenini hiçbir şekilde kazanamayan uzman bakımından temkinli bir tutuma yol açmalıdır, ancak diğer yandan, eğer görüşme temel kurallara uymazsa, her zaman için onu tamamen kaybetme riskini de taşıyacaktır. Bununla birlikte, yeterli koşullar altında, uzmanlar, çocukların genellikle tamamen öngörülebilir olmamaları ve güçlü olumlu tutumlar oluşturabilmeleri nedeniyle, çocuklarla görüşme yaparken büyük bir tatmin duygusu hissetmelidir."

Philip D. JAFFE, Psikolog, özgürlükten yoksun bırakma bağlamında çocuk gelişimi alanında uzman

Etik Kılavuz İlkelerin, izleme organı tarafından, çocuklarla yapılan görüşmelerin, çocuklar için en güvenli ve en saygılı koşullarda ve çocukların bir izleme ekibiyle konuştukları için misilleme ile karşı karşıya kalma riski olmaksızın gerçekleştirileceği şekilde benimsenmesi gereklidir. Bu anlamda, çocuk görüşmelerinin, görüşmecilere gerçekliklerini yansıtan tarafsız bilgiler sunması için, **çocukların kendilerini kendinden emin, güvende ve emniyette hissetmelerini** sağlamak amacıyla, bir dizi unsur ve ilkeyi göz önünde bulundurması gerektiği genel olarak kabul edilmektedir.

Bkz. – Bölüm 3.4. – s.37, Bölüm 4.1. / G. – s.56 ve Ek 2. – s.158. Çocuklarla görüşmekten sorumlu gözlemcinin **deneyime** sahip olması ve eğer değilse, çocuk ve refah konularının yanı sıra çocuklarla iletişim yöntemleri ile ilgili olarak **iyi hazırlanmış ve eğitim almış** olması son derece arzu edilen bir durumdur. Burada **iletişim tarzı** hayati öneme sahiptir. Buna ek olarak, çocuklarla görüşme sırasında uyulması gereken ilke ve yöntemler hakkında da bilgi sahibi olmaları gerekir **Bkz.** – Bölüm 3.4. – s.37.

Öncelik **bireysel görüşmelere** verilmelidir, ancak bunun mümkün olmadığı veya ilgi çekici ya da, örneğin misilleme riskinden kaçınmak için, stratejik olarak yararlı olduğu durumlarda **odak grupları** toplanabilir. *Bkz. – s.79*

Görüşme gerçekleştirilmeden önce, bazı yönlelere dikkat edilmesi gerekmektedir:

AKILDA TUTULMASI GEREKLİ ÖZEL İLETİŞİM GEREKLİLİKLERİ NELERDİR?

Çocuklarla birlikteyken rahat hissetme ve onun yaşına ve gelişim evresine uygun ve çocuğa uyan hangi iletişim ve dil tarzı ise (örneğin, onunla oynayarak, yerde oturarak, yerel terminoloji veya argo kullanarak vs.) onu kullanmak suretiyle çocukla etkileşime girme yeteneği.

Belirli konulara yaklaşmak için iletişim tarzını ve yollarını anlayabilme ve çocukların kültürel normlarına uyarlayabilme yeteneği.

Çocukları, yetişkinlerden çok farklı bir biçimde durumlarını algılayabileceklerine ve duygularını ifade edebileceklerine (örneğin, kendilerini sembolik bir şekilde ifade edebilir, açıklamalar icat edebilir, bazı konuları vurgulayabilir ve diğerlerini küçümseyebilir vb.) saygı duyma yeteneği.

Sıkıntı, düşmanlık, güvensizlik veya şüphe ifadelerini anlama ve tolere etme yeteneği.

GÖRÜŞÜLECEK ÇOCUKLAR KİMLERDİR?

Ziyaret edilen tesis içinde, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar arasından, yaş, cinsiyet, özellikle de savunmasız çocuklar bakımından (problem çıkaranlar, şiddet uygulayanlar, sık sık disiplin tedbirlerine maruz kalanlar, zorbalık mağdurları, resmî şikâyetle bulunanlar vb.) temsili bir grup belirleyin; ancak sadece personel tarafından önerilenler veya izleme ekibine yaklaşanlar olmamalı. Dosyaların ve kayıtların incelenmesi, görüşülecek olası çocukların belirlenmesine yardımcı olabilir.

 Bkz. – Bölüm 4.3. / C. – s.71

Çocukların bilgilendirilmiş rızalarını vermeleri için gerekli tüm bilgileri kapsamlı bir biçimde sağladıktan sonra gönüllü olarak görüşmeyi kabul ettiklerinden daima emin olun. Katılmak istemeyen bir çocuğun kararına kesinlikle saygı gösterilmelidir, ancak bunun nedenlerini anlamak ilginç olabilecektir.

Tedbirler – Aşağıdaki kriterlerden herhangi birine uyan bir çocuk ile görüşmeye büyük bir dikkatle yaklaşılmalıdır: açık bilişsel sorunları olan veya travma etkisi altında olan: psikoloğunun, çocuk bakım personelinin veya sosyal hizmet uzmanının, bu tür görüşmelere katılımın kendisi üzerindeki olası olumsuz etkileri hakkında ciddi endişelerini paylaştıkları bir çocuk.

NEREDE VE KİMLER TARAFINDAN GÖRÜŞME YAPILACAK?

Mahremiyetin olabildiğince iyi sağlandığı ve çok fazla dikkat dağıtıcı unsurun bulunmadığı, çocuğun kendini güvende ve rahat hissettiği bir yer bulun. Çocuğun kendisi tarafından seçilen oda açıkçası en iyi seçenektir. Diğer türlü, kafeterya, sınıf veya ziyaret odası gibi tarafsız bir oda öncelikli olmalıdır, ancak hiçbir durumda, koruma memurlarının ofisi veya çocuğun güvende ya da rahat hissedemeyebileceği veya mahremiyetin tehlikede olabileceği başka bir yer olmamalıdır.

ÖZEL YAŞAM VE GİZLİLİK:

"Alıkonulan çocukların özel yaşamı ve kişisel verileri, çocuklarla ilgili kişisel bilgilere erişimin, bilmesi gereken en az sayıda kişi ile sınırlı olması ve özellikle medyada, görüntü, çocuğun veya çocuğun ailesinin ayrıntılı açıklamaları, isimleri veya adresleri, ses ve video kayıtları vb. dâhil olmak üzere çocuğun kimliğini ortaya koyabilecek veya dolaylı olarak anlaşılmasını sağlayacak hiçbir bilgi veya kişisel veri bulunmamasını veya yayınlanmamasını sağlamak amacıyla gözlemciler tarafından korunmalıdır. Fotoğrafi çekilmeden önce çocuklardan izin istenmesi gerekmekte olup, fotoğraf, yalnızca çocuğun belirli bir amaç için kullanılmasına izin vermesi durumunda kullanılabilir. Gözlemciler, kamuya açıklandıkları anda, raporlarının, alıkonulan çocuklarla ilgili sorunları sansasyonelleştirmek için kullanılabilme ve katılan çocukların yanlış lanse edilerek yasalara aykırı davranan çocukları çevreleyen ahlaki panik ile ilişkilendirilme risklerinin farkında olmalıdır. Çocukları aşağılayabilecek, mağdur edebilecek veya utandırabilecek, durumun doğasını doğru bir şekilde yansıtmayan genellemeler yapan veya belirli çocuk gruplarına karşı ayrımcılığa neden olan dil ve imgelerin kullanılmasından kaçınmak önemlidir."

Çocuklar için adalet Brifingi No 2: Alıkonulan çocuklar için bağımsız izleme mekanizmaları. PRI

GÖRÜŞMEYİ KİM GERÇEKLEŞTİRECEK?

Ekibin bir üyesi görüşmeye liderlik etmek üzere belirlenmelidir. **Çocuk sorunları ve iletişim becerileri konusunda özel deneyim ve/veya uygun hazırlık ve eğitim gereklidir.**

Bkz. – Bölüm 4.1. / F. – s.54

Mümkün olduğunda, çocuklara, görüşmeyi gerçekleştirecek kişinin cinsiyeti konusunda tercihte bulunma imkânı sunulmalıdır. Bu durum, istismara uğrayan bir çocuk için özellikle önemli olabilir.

Gerekli olduğu hallerde, uygun şekilde hazırlıklı olan tercümanlar görüşmeye katılacaktır.

Bkz. – Bölüm 4.1. / F. – s.54 ve Bölüm 4.2. / G. – s.65

GÖRÜŞME NASIL KAYDEDİLECEK VE TOPLANAN BİLGİLER NASIL GİZLİ TUTULACAK?

İzin verilirse, **odadaki kişi sayısını azaltmak için** bir kayıt cihazı kullanılabilir. Eğer izin verilmezse, ikinci bir gözlemci, asıl görüşmecinin **çocukla güven inşa etmenin bir parçası olarak tüm dikkatini çocuğa verebilmesi ve çocukla göz temasını sürdürebilmesi için**, not almak üzere, ana görüşmeciye eşlik etmelidir.

Çocuğun görüşmenin neden kaydedildiğinin ve kaydın nasıl gizli tutulacağını bilincinde olmasını sağlamak önemlidir.

ORTAYA ÇIKABİLECEK YAYGIN SORUNLAR VE PROBLEMLER NELERDİR?

Görüşme sırasında aşağıdaki problemlerin veya sorunların farkında olun ve bunlarla yüzleşmeye hazır olun:

- ➔ Yanıtını bilmedikleri sorulara cevap veren çocuklar;
- ➔ “Övgü” kazanmak için, özellikle diğer çocukların önünde, bazı konuları küçümseyen ya da diğerlerini abartan çocuklar;
- ➔ Görüşmeciye, görüşmecinin duymak istediğine inandıkları veya personel tarafından kendilerine öğretilen şeyleri söyleyen çocuklar;
- ➔ Açıklanan bilgilerin izleme ekibi gittiğinde misilleme yapılmasına yol açacağından korktukları için hiçbir şey söylemeyen çocuklar;
- ➔ Düşünce ve/veya konuşma silsilelerini anlamak ve takip etmek zor olan çocuklar.

Bir görüşmeye giriş olarak, gözlemci, aşağıdakileri yaparak çocukların kendilerini güvende hissetmelerini sağlamalıdır:

- ➔ Görüşmeye başlamadan önce kendilerini doğru bir şekilde tanıtmak ve çocuğa kendisini tanıtmayı için fırsat vermek;
- ➔ Görüşmenin amacını, verilen bilgilerin ne için kullanılacağını ve izleme organının yapabileceği veya yapamayacağı şeylerin sınırlarını açıklamak;
- ➔ Görüşme sırasında neden not aldıklarını/ses kaydedici kullandıklarını ve bunların nasıl gizli tutulacağını açıklamak;
- ➔ Çocukların görüşmeyi herhangi bir anda bitirmekte özgür olduklarını açıklamak.

Ayrıca, çocuklarla görüşmelere başlamadan önce aradaki soğukluğu giderici şeyler düşünün. Oturun ve onlarla öğle yemeği yiyin; bir oyun oynayın ya da bir spor faaliyetine katılın; başlamadan önce çocuklar tarafından yapılan sanatsal eserlere bir göz atın ve tartışın (zaman ve güvenlik önlemlerinin müsaade etmesi durumunda önerilir).

Daha sonra, bilgi almak için çocukları sorgularken, görüşmeciler, aşağıdakileri yaparak, çocuklarda **güven ve inanç** geliştirmeli ve kendileri ile ne kadar **güvende** hissedebileceklerini göstermelidirler:

- Sohbet tarzındaki veya tartışmalı olmayan sorulardan başlayıp daha hassas konulara doğru ilerlemek;
- Çocukların rahat hissetmelerine yardımcı olmak için gayriresmî ve rahat bir yaklaşım kullanmak.
- Konuşmanın yeterince rahat olmasının çocuklar için biraz zaman alabileceğini anlamak (özellikle, eğer hatırladıkları olaylar travmatik ise);
- Çocukların durumunu ve duygularını empatik olarak anlamak;
- Çocukların tepkilerini gözlemek ve gerekirse, örneğin, aşırı duyarlılık veya saldırganlık durumunda oturuma ara vermek veya durdurmak;
- Kendi duygularınızı çocukların duygularından açıkça ayırt etmek;
- Çocukların özel hayatlarına ve mahremiyetlerine saygı duyacak şekilde müdahaleci olmayan bir yaklaşım benimsemek.

Görüşmecilerin davranışı ve beden dili de büyük önem taşımaktadır. Çocukların hikâyelerini dinlerken, görüşmeciler tarafından yargılayıcı işaretler verilmemelidir. Ayrıca çocuklar, gözlemcilerin

- Onlara güvindiklerini;
- Dikkatlerinin merkezinde onların yer aldığını;
- Onları yargılamadıklarını;
- Onların hissetme ve kendilerini ifade etme şekline empati gösterdiklerini;
- Sabırlı olduklarını;
- Görüş ve düşüncelerine ve mevcut durumlarına gerçekten ilgi duyduklarını;
- Tüm çocuklar için daha iyi korumanın geliştirilmesine katkı sağlamak için bu bilgileri toplamayı hedeflediklerini hissetmeleri gerekir.

Ayrıca görüşmeci, **tarafsız bilgi** aldığından emin olmak için şunları yapmalıdır:

- Açık uçlu soruları kullanarak, çocukları kendi bilgilerini vermeye ve kendi hikâyelerini kendi sözleriyle anlatmaya teşvik etmelidir;
- Eğer bir sorunun cevabını bilmiyorsa görüşmeciye bunu söylemenin kabul edilebilir olduğunu açıklamalıdır;
- Eğer görüşmeci hatalı veya yanlış biliyorsa onu düzeltmesi gerektiğini açıklamalıdır;

- Çocukların belirli bir cevap vermeye zorlanmış veya baskı altında kalmış hissetmelerine neden olabilecek yönlendirici sorulardan veya yorumlardan ve ayrıca, çocuklar tarafından olumsuz şekilde algılanabilecek sorulardan kaçınmalıdır;
- Çocukların önceki cevaplarının “yanlış” olduğuna inanmasına neden olabileceğinden, tekrarlanan sorulardan kaçınmalıdır;
- Basit, yaşa-uygun bir dil kullanmalı ve çocukların sorunun gerçek anlamını anladığından emin olmalıdır;
- Daha fazla ayrıntı almak için takip sorularını, örneğin “Ve daha sonra ne oldu?” gibi, kullanmalıdır;
- Görüşmenin ritmini değiştirmeyi planlayın, böylece çocuklar için çok yorucu ve zor olmaz.

Gerekli olduğunda, **tercümanlar** gözlemcilerin çocuklarla görüşmesine eşlik edeceklerdir. Bu durumda tercümanlar, her iki dilde de profesyonel şekilde akıcı, önceden hazırlanmış ve **çocukların anlayabileceği kelimeleri kullanabilir** olacaklar, görüşmeciler ve çocuklar arasındaki tartışmaya müdahale etmemeleri ve söylenenlerin seçili bazı kısımlarını yanlış çevirerek, özetleyerek veya atlayarak görüşmeyi etkilememeleri gerektiğinin bilincinde olacaklardır. Ayrıca tercümanlara, gizlilik yükümlülüğü altında oldukları ve **kişisel davranışlarının, kıyafet kurallarının ve tutumlarının, çocuklarla yapılan görüşmeler bakımından güven ortamını korumak için özel bir öneme sahip olduğu** hatırlatılacaktır. Görüşmecilere gelince, çocukların açıklamalarını dinlerken yüzlerinde yargılayıcı bir ifade görülmemelidir.

 Bkz. – Bölüm 4.1. / F. – s.54 ve Bölüm 4.2. / G. – s.65

Kapanış olarak, görüşmeciler aşağıdaki hususları sağlamalıdır:

- Çocukların başka sorularının ya da dile getirmek istedikleri başka endişelerinin olmaması;
- Çocukların gözlemcilerin işlerinin kısıtlılıklarını anlamış olmaları ve kendileri için yapabileceklerine dair yersiz bir umuda sahip olmamaları;
- Çocuklara paylaştıkları bilgiler ve izleme sürecinin tamamlanması için bunun ne kadar önemli olduğu konusunda olumlu geri bildirimler verilmesi;
- Misilleme, sorularının olması veya daha fazla bilgi vermek istemeleri hallerinde erişebilmeleri için iletişim bilgilerinin verilmesi;
- Tuttukları notlar, herhangi bir ayrıntıyı unutmamak ve görüşme sırasında söylenenlerin, duyulanların ve hissedilenlerin mümkün olan en doğru şekilde kaydedilmesini sağlamak için görüşme biter bitmez tamamlanır.

Ayrıca, deneyimi sadece izleme süreci için amaca uygun değil, **çocuklar için de anlamlı hâle getirmek çok önemlidir**. Katılımlarının sürece olan katkısının önemine dair her türlü takdir, örneğin bir katılım belgesi verilmesi, görüşmenin kapanışında sözlü olarak ifade edilmesi, ziyaretin tamamlanmasından sonra çocuklara verilen geri bildirimler vb. yararlı olabilir.

Odak Grupları

Genel olarak, özel savunmasızlıkları nedeniyle, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar ile bireysel görüşmeler odak gruplarına tercih edilir.

Bununla birlikte, **çeşitli nedenler**, izleme ekibinin çocukları görüşme için bir grup olarak toplamasına neden olabilir:

- ➔ bazı çocuklar, belli olmamak ve olası misillemeler nedeniyle daha az kaygı duymak için konuşmak üzere bir grubun parçası olmayı tercih ederler;
- ➔ mevcut zaman, çocukların gruplar hâlinde toplanması durumunda daha iyi kullanılabilir;
- ➔ kişisel olarak görüşülmek amacıyla hiçbir çocuk gönüllü olmamıştır;
- ➔ vs.

Bu durumlarda, sorular, bireysel görüşmelerdekiler ile aynı konuları içermelidir, ancak bir grupta tartışma açılmasına izin vermek ve bir çocuğu akranlarının önünde rahatsız edebilecek **hassas sorulardan kaçınmak için uyarlanmaları gerekir**. Örneğin, işkence ve kötü muamele ile ilgili sorulardan, tamamen etik dışı ve tehlikeli oldukları için, grup içinde kaçınılmalıdır.

➔ **Çocukların daha özgürce konuşmasını sağlamak için, mümkün olduğunca az yetişkin (bireysel görüşmelerde olduğu gibi) bulunmalıdır.**

Ayrıca, ilgili çocuğa (çocuklara) zarar verme veya misillemeye bulunulması riskinden kaçınmak için, gruplarda tartışılan **bilgilerin dışarıda açıklanmamasını** garanti altına almak da önemlidir. Tartışmalar sırasında, görüşmeci, akranlarının huzurunda belirli bir konu hakkında konuşma konusunda kendisini rahat hissetmeyen çocuklara baskı yapmaksızın, **tüm çocukları konuşmaya eşit ölçüde dâhil etmeye** dikkat etmelidir. **Olası grup baskıları ve çocuklar arasındaki gayriresmî hiyerarşiler, zorbalıklar, ispiyoncular** vs. konusunda dikkatli olun.

Odak grupları aracılığıyla toplanan bilgiler, bireysel görüşmelerde toplanan verileri doğrulayabilir; örneğin, ortak sorunları veya kaygıları belirleyin, bire bir görüşme yapmanın kimin ilgisini çekebileceğini tespit edin. Çelişkili veya şüpheli bilgiler ortaya çıktığında, bunların, bireysel görüşmeler sırasında, gözlemcilerin gözlemleri ve/veya diğer kaynaklarla çapraz kontrolünün yapılması gerekecektir.

E. PERSONEL İLE GÖRÜŞMELER

Çalışanların günlük yaşamları, çalışma koşulları, ve yönetici, meslektaşları ve çocuklar ile olan ilişkileri, ayrıca, yönetime ilişkin algıları, çocuk haklarına saygı ve özgürlükten yoksun bırakılma yerindeki sorunlar ile ilgili görüşlerini dile getirmelerine ve ifade etmelerine izin vermek son derece önemlidir. Zaman müsaitse, sendika temsilcileriyle yapılan bir tartışma ek bir bilgi kaynağı olabilir. Ziyaret edilen tesisle **yapıcı bir diyalog** kurmak amacıyla, kontrolden ziyade iş birliği olarak görülebilecek bu tür yatay bir yaklaşımı benimsemek yararlıdır. Herhangi bir iyi uygulamaya vurgu yapılmalı ve iyileştirme önerileri gerektiği gibi dikkate alınmalıdır.

Gözlemciler ve çalışanlar arasındaki temaslar, ilişkilerinin doğası ve **olası bir gizli anlaşma veya tarafgirlik şüphesi ile ilgili olarak herhangi bir kafa karışıklığına yol açmamak için**, özellikle çocukların önünde, her zaman profesyonel kalmalıdır.

Yöneticinin, yalnızca ilgili tesisteki iyi hususları bildirmesi konusunda güveneceği personelle görüşmekten kaçınmak için, hangi personel ile görüşüleceğini belirlemek için **net bir seçim süreci** tanımlanması önemlidir.

Ayrıca, **dışarıdan hizmet sağlayanlar**, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlerdeki koşullar ve maruz kaldıkları muamele hakkında değerli bir bilgi kaynağıdır ve bu, diğer kaynaklardan toplanan bilgilerle çapraz kontrol yapılmasına yardımcı olabilir.

Görüşme yapılabilecek **farklı personel kategorileri ve dışarıdan hizmet sağlayanlar**:

- ➡ güvenlik personeli;
- ➡ eğitim personeli;
- ➡ sağlık personeli;
- ➡ sosyal hizmet uzmanları;
- ➡ psikolojik destek personeli;
- ➡ tesis içerisinde aktif olan sivil toplum temsilcileri;
- ➡ avukatlar;
- ➡ dinî veya felsefî düşünce temsilcileri;
- ➡ vs.

Her birine, çocuklarla nasıl etkileşime girdiklerine ve izleme süreci çerçevesinde dikkat edilmesi gereken yönlerle ilgili olarak oynadıkları role bağlı olarak farklı şekilde yaklaşılabilir. Bununla birlikte, bilgilerin çapraz kontrolü için hepsine aynı sorular sorulabilir.

F. ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILAN ÇOCUKLARLA YAKINDAN İLİŞKİLİ DIŞARIDAN KİŞİLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Koşullar hakkı gösterdiğinde, gözlemciler daha fazla bilgi almak ve/veya diğer kaynaklar aracılığıyla toplanan bulguların çapraz kontrolünü yapmak için özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla yakından ilişkili olan dışarıdan kişilerle görüşme talebinde bulunabilirler. **Bu kişiler**, şunlar olabilir:

- ➡ ebeveyn(ler);
- ➡ yasal temsilci(ler)
- ➡ eğitici(ler);
- ➡ görevlendirilen sosyal çalışma uzman(lar)ı;
- ➡ ismen belirlenmiş avukat(lar);
- ➡ vs.

G. TESİSTEN SORUMLU KİMSE İLE NİHAİ TOPLANTI – ZİYARET HAKKINDA BİLGİ VERİLMESİ

İzleme ziyareti, tesisin başındaki kişi veya yönetim kadrosunun bir üyesi ile yapılacak resmi bir toplantı ile sona ermelidir. Hazırlığı ve içeriği, amacına ve gerçekleştirilen ziyaretin türüne bağlı olarak değişecektir.

Böyle bir toplantının amacı, önemli bulgular hakkında **derhal bilgi vermek** ve ziyaret sırasında tespit edilen **belirli sorunlar ile kaygıları ve bunların olası nedenlerini** tartışmaktır. Güçlü kanıtlarla yeterince desteklenmeyen bulguları veya sorunları bildirmekten kaçınmaya özen gösterin. Aksi takdirde, izleme organının güvenilirliğinin azalmasına neden olabilir.

Bu toplantı, iyileştirmeler için **ilk önerilerde bulunmak** üzere bir fırsat olabilir ve gözlemciler **en iyi uygulamaları** (ve eğer ilk izleme ziyareti değilse, son ziyaretten bu yana yapılan iyileştirmeleri) vurgulamaktan çekinmemelidir.

İzleme sürecinin sonunda ziyaret konusunda yöneticiyi bilgilendirmek ve onunla tartışmak, özgürlükten yoksun bırakma yerinin yönetiminden sorumlu olanlarla **yapıcı bir diyalog kurmanın** bir parçasıdır.

Bu toplantının hedefleri ne kadar yüksekse, o kadar öncesinden planlanması gerekir. Sonuç olarak, ziyaret ekibi, ziyaretin sonunda bir araya gelmek, bulgularını paylaşmak ve tesisin başındaki kişiye sunulacak olan belirli temel unsurları ve bunları olumlu bir reaksiyon yaratacak şekilde sunmanın bir yolunu belirlemek için yeterli zaman ayırmalıdır.

Acil durumlarda, özellikle işkence, ağır istismar veya diğer kötü muamele vakaları tespit edildiğinde, gözlemciler, ihlali bildirenlere karşı herhangi bir misilleme riskinden kaçınmak için bunları doğrudan daha yüksek bir makama iletmelidir.

Ziyaret, soruşturma ziyareti olduğunda, belirli bir şikâyetin soruşturulması sürecinde geri bildirim ve önerilerde bulunmak uygun olmayacaktır.

4.4. Müteakip izleme ziyaretleri / Uygulanacak eylemler

- ⊙ İZLEME EKİBİ İLE BİR SUNUM ORGANİZE EDİN
- ⊙ İÇ ANALİZ VE RAPORLAMA GERÇEKLEŞTİRİN
- ⊙ HARİCİ RAPORLAR HAZIRLAYIN
- ⊙ ÖNERİLERİN TASLAĞINI HAZIRLAYIN
- ⊙ RAPORLARI DAĞITIMA SUNUN
- ⊙ RAPORLARIN VE ÖNERİLERİN TAKİBİ
- ⊙ RAPORLARIN VE ÖNERİLERİN ETKİSİNİ DEĞERLENDİRİN
- ⊙ OLASI İLAVE TAKİP STRATEJİLERİ BELİRLEYİN

Ziyaretin takip aşaması ve bunun sonucunda ortaya çıkan zorlayıcı eylemler, **bir izlemenin misyonunu tam olarak gerçekleştirmesi için** ziyaretten sonraki **çok önemli adımlardır**. Ziyaret başlı başına yeterli değildir. Hak ihlalleri belgelenebilir veya gözlemlenebilir, ancak değişim, etkili bir takip olmaksızın gerçekleşmez. Ziyaret sırasında toplanan bilgi ve bulgular; düzenlenmeli, analiz edilmeli ve uygun kişilere, yani çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı koşulları ve maruz kaldıkları muameleyi iyileştirebilecek eylemlerde bulunma kapasitesine sahip olan ve bunu yaparken de bu çocukların haklarına saygı duyanlara raporlanmalıdır. Raporlarda yer alan ve makamlara sunulan önerilerin etkin bir şekilde uygulanması da usulüne uygun olarak takip edilecektir. Bu süreç, daha fazla değilse de, en az ziyaretin kendisi kadar dikkat ve planlama gerektirir!

Takibin türü ve önerilerin uygulanmasını sağlamak için planlanacak eylemlerin kategorileri, gerçekleştirilmiş olan ziyaretin türüne ve özel hedeflerine bağlı olacaktır. Takip sürecinin planlanması, izleme stratejisinin genel zaman çerçevesine dâhil edilmelidir.

Daha önce geliştirilen hak temelli yaklaşımın bir parçası olarak, bulguların ve bilgilerin analizine, **çocuğa özgü göstergeleri** dikkate alarak devam etmek yararlı olacaktır **Bkz. – Bölüm 5. – s.93.** Analizin yapılma şekli, çocuk haklarına saygıdaki iyileşme düzeyini ölçmek için, ayrıca, **bir ziyaretten diğerine sonuçların karşılaştırılmasına** da izin vermelidir. Bu amaçla, **iyileştirme göstergeleri** izleme ekibi tarafından oluşturulmalı ve bir sonraki ziyaretin hazırlanmasında temel olarak kullanılmalıdır.

A. DÂHİLİ RAPORLAR

Ekibi bilgilendirme

İzleme ziyaretine ayrılan süreye bağlı olarak, **bilgi alışverişinde bulunmak, bulguların çapraz kontrolünü gerçekleştirmek ve belirli sorunların yanı sıra potansiyel nedenlerini ortaya koymak** için, **ziyaretin kendi çerçevesi içerisinde**, tüm ekiple, **bir veya daha fazla toplantı** yapılması önerilir. Bu ilk bilgilendirme(ler), ekibin, tesisin başındaki kişi ile olası son toplantıya hazırlamasına ve/veya bildirilecek önemli kaygılar üzerinde hemfikir olmaya olanak sağlayacaktır.

Bu ilk bilgilendirme(ler)e ek olarak, ekip ya da belirli bir gözlemci, ziyaret sırasında karşılaşmış olduğu **olası duygusal ve/veya psikolojik zorlukları** diğer meslektaşlarıyla paylaşmak amacıyla daha fazla bilgilendirme yapılmasını isteyebilir. Bu tür iç tartışmalar, ekibin her yeni ziyaret için “taze” olmasını sağlayabilir ve tükenmişlik semptomlarını ve etkinliğini etkileyen izleme organı çalışanlarında yüksek oranda değişimi önleyebilir.

B. DÂHİLİ ANALİZ VE RAPOR

Ziyaretin sonlanmasından (ve yönetici ile yapılan son toplantıdan) hemen sonra, izleme ekibi, ziyaret edilen tesisin yöneticisine sunulan **hemfikir olunan temel kaygılara ve bulgulara dayanan bir iç belge** üzerinde çalışmalıdır.

Herhangi bir bilgi kaybını önlemek için, **ziyaretten hemen sonra** bu analize devam etmek ve bilgileri tamamlamak önemlidir.

C. HARİCİ RAPORLAR

İzleme organının durumuna, yapılmış olan ziyaretin türüne ve hedeflerine ve hedef kitleye bağlı olarak, izleme ekibi tarafından **çeşitli türden raporlar** oluşturulabilir. Her hâlıkârda dış raporlar, güncel bilgilere dayalı olması için, **ziyaretten sonra mümkün olan en kısa süre içinde** ele alınacaktır.

RAPORLAMANIN BEŞ GENEL İLKESİ:

- 1 Doğruluk ve kesinlik
- 2 Kişisel bilgilerin, sadece açık ve bilgilendirilmiş rıza ile ve gerektiğinde açıklanması
- 3 Dil ve terminoloji tutarlılığı
- 4 Zamanında olma
- 5 Eylem odaklılık

APT – Uluslararası Alikoyma Koalisyonu – UNHRC,
“Göçmen İdari Gözetiminin İzlenmesi, Uygulama Kılavuzu”, sayfa 76

Ziyaret Raporu

Ziyaret raporları aşağıdaki hususları içerecektir:

- ➡ Temel bulgular (güçlü kanıtlarla desteklenen)
- ➡ Belirli sorunlar ve kaygıların yanı sıra bunların olası nedenleri
- ➡ İyileştirmeler için öneriler
- ➡ Belirlenen iyi uygulamalar
- ➡ Son ziyaretten bu yana iyileştirmeler (eğer ilk ziyaret değil ise)
- ➡ Yönetici ile son toplantı esnasında gündeme getirilen sorunlar

Bilgi, görüşmeler yoluyla (bireysel veya grup hâlinde) toplandığında, zarar vermeme ilkesine riayet etmek için, **özel yaşama saygı ve gizlilik** kurallarına uyulması gerektiğini unutmayın. **Bkz.** – Bölüm 3.4. – s.37.

Bu tür raporlar, ziyaretin sonlanması ve iç raporun hazırlanmasından kısa bir süre sonra, ziyaret edilen özgürlükten yoksun bırakma yerinden sorumlu **makamlara gönderilir**. Tesisin personeli ile hâlihazırda kurulmuş olan yapıcı diyalogun - eğer gerçekten kurulmuşsa - dinamiklerini vurgulamak önemlidir.

İzleme ekibi, kapsamlı ve ayrıntılı bir ziyaret raporunun gerekli olmadığına inanıyorsa, en azından, ziyaretin ana sonuçlarını özetleyen ve çeşitli iyileştirme yolları öneren resmi **bir mektup**, ziyaret edilen tesisten sorumlu makamlara gönderilmelidir.

Periyodik Raporlar

Periyodik Raporlar

Bu tür raporlar periyodik olarak üretilir ve bu süre zarfında izleme organı tarafından her türden özgürlükten yoksun bırakma tesislerine yapılan ziyaretlerin veya belirli bir süre içinde aynı özgürlükten yoksun bırakma yerine yapılan tüm ziyaretlerin tüm bulgularını ve temel konularını içermelidir.

Bu tür raporlar, verilerin karşılaştırılmasını sağlamak, belirli bir süre boyunca durumun genel bir değerlendirmesini yapmak ve yapılan öneriler ile bu önerilerin belirli bir süre içerisinde nasıl uygulandığının bir kaydını tutmak için hazırlanır.

Tematik Rapor

Tematik raporlar, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı bir veya birden fazla ya da tüm tesislerdeki iyileştirmeye ihtiyaç duyabilecek, örneğin hücre hapsinin kullanımı, ciddi zarar ya da işkence gibi, bir ya da daha fazla sorunu kapsayabilir.

Yıllık Rapor

Yıllık raporun amacı, bir izleme organı tarafından yapılan tüm ziyaretleri küreselleştirmektir.

Yıllık raporlar aşağıdaki amaçlarla da hazırlanabilirler

- ➡ ziyaretlerde ortaya çıkan ana sorunların veya kaygıların kök nedenlerinin derinlemesine bir analizini yapmak;
- ➡ en önemli bulgular ve gözlemler arasında bağlantı kurmak;
- ➡ önerilerin bir yıldan diğerine uygulanma düzeyini ölçmek;
- ➡ gerçekleştirilen tüm ziyaretlerin ve her bir yer için elde edilen tüm bulguların ve yapılan önerilerin bir kataloğunu sunmak;
- ➡ bir veya daha fazla tematik/ özel konuya odaklanmak.

Tematik veya yıllık raporlar, dayandıkları ziyaret raporlarının tamamlayıcısı olarak görülmelidir.

D. ÖNERİLERİN HAZIRLANMASI

Raporlama sürecinde, iyileştirme önerilerinin hazırlanması görevi son derece önemlidir ve gerekli dikkat gösterilmeli ve önlemler alınmalıdır.

Önerilerin formüle edilme şekli, etkin ve başarılı olarak uygulanacakları yöntem konusunda belirleyicidir. Öneriler, açık, spesifik ve belgelenmiş bilgilerle desteklenmiş olmalı ve derinlemesine bir analize dayanmalıdır. İşkence, kötü muamele veya daha kötü durumlar gibi çocuk haklarının ihlal edildiği önemli durumlar dışında, öneriler, önerilen iyileştirmenin pratik olarak ulaşılabilir olduğu ve ilgili standartlara uygun olmama nedeniyle bir kınama olarak değil, uygulamayı geliştirmek ve bunu yaparken özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların haklarına daha iyi saygı gösterilmesini sağlamak için zorlu bir fırsat olarak algılanacağı şekilde yazılmalıdır. Öneriler sonuçlardan da kaynaklanabileceği için, öneriyi etkili bir şekilde uygulamak için daha fazla finansal ve/veya maddi, beşeri kaynağa ihtiyaç duyulacağını belirlemek, bir kazanım olacaktır.

Öneriler şu kriterlere uygun olmalıdır:

Belirli: Belirli bir konuyla ilgili bir öneri; her öneri belirli bir çözüm ortaya koymalı ve sadece belirsiz bir isteği ifade etmemelidir;

Ölçülebilir: Takip ziyaretleri veya daha sonraki izleme ziyaretleri, önceki bir önerinin uygulanma derecesini değerlendirebilir olacaktır.

Ulaşılabilir: Öneriler, Devletlerin gerçekleştirmek için yeterli kaynak sağlayacak olduğu tesislerde uygulanabilir olmalıdır.

Gerçekçi: Önerilen eylemler gerçekçi sonuçlara yol açmalıdır.

Zamana bağlı: Öneri, tamamlanması için bir zaman aralığı belirtmelidir (kısa - orta - uzun vadeli).

Formüle edilme şekillerine ek olarak, öneriler, **hedeflenen alıcılara** ve **uygun yetki düzeyine** hitap edecektir. Başka bir deyişle, öneriler, iyileştirme için uygun değişikliği yapma veya kararı verme yetkisine sahip seviyedeki makama hitap etmelidir.

Bu anlamda, önerilerin çoğu, doğrudan özgürlükten yoksun bırakma yerinin yönetiminden sorumlu makama (tesisın başındaki kişiye) yapılacaktır, ancak bir sorunun temel nedeni başka bir yerde yatıyorsa, öneriler daha yüksek bir (veya birkaç) seviyedeki makam(lar)a (idare veya Bakanlık) sunulacaktır. Bu amaçla ayrı bir rapor gerekli olacaktır.

Dahası, acil durumlarda, herhangi bir hassas veya ciddi gerçeği açıklamış olan çocuğun zarar görme riskinden kaçınmak için, daha yüksek seviyedeki bir makam ile iletişim öncelenmelidir.

E. RAPORLARIN DAĞITIMI

İlk aşamada, raporun dağıtımı, kuruma, yayınlamadan önce gerçeklere dayanan bazı konuları soruşturma fırsatı vermek için ertelenebilir. Bu, **makamlarla diyalogu** kolaylaştırabilir ve yorumlar üzerinde değişikliğe gidilmesini, bilgilerin çapraz kontrolünü ve bildirilen veya iddia edilen istisnaların araştırılmasını sağlayabilir. Belirli bir son tarihten ve önerileri kabul etmeleri için tüm girişimlerde bulunulduktan sonra, rapor **kamuya açıklanabilir**. Bu anlamda, bir yandan esnekliğe duyulan ihtiyaç ve yapıcı bir diyalogun geliştirilmesi, diğer yandan şeffaflık ve hesap verebilirliğin gerekliliği arasında bir denge kurulmalıdır.

İyi uygulamalar, periyodik ve yıllık raporlar gibi analitik raporların her zaman kamuya açıklanması ve böylece, önerilerin vurgulanmasında önemli bir rol oynayabilecek olan diğer izleme organları ve sivil toplum örgütleri (savunuculuk) başta olmak üzere özellikle diğer taraflar için kolayca erişilebilir olması ve yaygın bir şekilde dağıtımının yapılması gerektiğini göstermektedir.

Uygun görüldüğünde, raporlar veya raporların temel unsurları medyaya verilebilir. İzleme organının, konuların herhangi bir şekilde sansasyonelleşmesini önlemek ve, daha da önemlisi, “zarar vermeme ilkesine” ve bilgi kaynaklarının gizliliğine riayet etmek için, **medyaya iletilen** bilgilerin yazımına ve içeriğine özel dikkat göstermesi gerektiğini belirtmekte fayda bulunmaktadır.

Ayrıca raporların, CPT, SPT, CAT, ÇHS, İşkenceye Karşı Özel Raportör veya Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri gibi **uluslararası kuruluşlara**, ilerideki ziyaretlerini yönlendirmek ve onlarla en son ve güncel bilgileri aktarmak için gönderilmesi de yararlı olabilir.

F. RAPORLARIN VE ÖNERİLERİN TAKİBİ

Takip aşaması birkaç şekilde olabilir:

- ➡ Tüm tarafları bir araya getiren **periyodik takip toplantıları veya yuvarlak masa toplantıları** yoluyla bilgi alışverişi ve operasyonel tartışmalar;
- ➡ **Periyodik olarak resmî yazıların** gönderilip alınması;
- ➡ Bildirimli ya da bildirimsiz takip **ziyaret(ler)i**;
- ➡ İzleme organının yıllık raporundaki **önerilerin durumu** raporu (başarılı şekilde uygulanmış, beklemede, henüz uygulanmamış).

Makamların raporu ve önerileri dikkate alma konusunda açık veya örtülü şekilde kararlılıklarının olmaması hâlinde, izleme organı tarafından **diğer uygulama önlemlerinin** alınması gerekecektir. Örneğin:

- ➡ İlgili tesisten sorumlu olanlara baskı uygulayabilecek **daha yüksek bir seviyedeki makamlara ve/veya diğer makamlara** başvurmak
- ➡ **Raporu**, önerilerin uygulanmasında etkili olabilecek **medya, sivil toplum veya uluslararası kuruluşların erişimine açmak**;
- ➡ **Parlamentarlere veya** Parlamentonun yetkisi altındaki **diğer izleme organlarına durumu aktarmak**.

Ayrıca, izleme organı, ziyaretin takibi hakkında bilgilendirilmeye istekli olduğunu ifade eden **çocuklara geri bildirimde bulunulmasını** da sağlayacaktır. Bu durumda, sözlü veya yazılı iletişimin uygun ve kapsamlı bir dilde yapıldığından ve çocuklar için yanlış beklentilere yol açılmadığından emin olmak çok önemlidir.

G. RAPORLARIN VE ÖNERİLERİN ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bir izleme organının işinin etkinliği, raporlarının ve önerilerinin zaman içerisindeki etkisinin ölçülmesi yoluyla değerlendirilebilir. Bu değerlendirmeyi yapmak için izleme organı, **raporların ve önerilerin nasıl ele alındığına ve etkili bir şekilde uygulanıp uygulanmadığına bakmalıdır**. Bununla birlikte izleme organı, planlanan hedeflerin ve beklenen sonuçların yerine getirilmesi için, izleme sürecinin farklı aşamalarına da, **ne kadar verimli bir şekilde hazırlandıklarını, planlandıklarını, gerçekleştirildiklerini ve başarıldıklarını** gözden geçirmek ve değerlendirmek amacıyla dikkat etmelidir.

İzleme görevini yerine getirmek için seçilen metodolojinin gözden geçirilmesi aşağıdaki soruları cevaplayarak gerçekleştirilebilir:

- *Biz ne yaptık?*
- *Biz neyi başardık?*
- *Bunu ne kadar iyi yaptık?*
- *Nasıl bir fark yarattık?*
- *Nasıl bilebiliriz?*

Buna karşılık, aşağıdaki sorulara da cevap verilmelidir:

- *Şimdi daha önce bilmediğimiz neyi biliyoruz?*
- *İzleme sürecimizde herhangi bir boşluk veya eksiklik var mı?*
- *Herhangi bir kaçırılmış fırsat oldu mu?*
- *Daha iyi ne yapabiliriz?*
- *Bu nasıl bir fark yaratacak?*

APT – Uluslararası Alikoyma Koalisyonu – UNHRC,
“Göçmen İdari Gözetiminin İzlenmesi, Uygulama Kılavuzu”, sayfa 83

H. OLASI İLAVE TAKİP STRATEJİLERİ

Yetkilerinin sınırlarına, izleme metodolojilerinin etkinliğine ve takip edilen hedeflerin kapsamına bağlı olarak, izleme organları, misyonlarını takip etmek için ek ve/veya tamamlayıcı eylemler geliştirebilirler. Aşağıdakiler bunlardan bazılarıdır:

- ➡ **Mevzuatın ve/veya idari kural ve düzenlemelerin gözden geçirilmesi**
OPCAT kapsamında kurulan Ulusal Önleme Mekanizması, “mevcut veya taslak mevzuatla ilgili tekliflerini ve gözlemlerini sunma” yetkisine sahiptir;

- ➡ **Daha fazla araştırma yapılması, bireysel müdahaleler veya yönlendirmeler**

Acil durumlarda, çocuk haklarının istismarı veya ihlaline ilişkin iddia ya da şikâyet;

📖 *Bkz. – Bölüm 4.1. / G. – s.56 ve Ek 3. – s.160*

- ➡ **Savunmacılık;**
- ➡ **Basın açıklaması ya da makalesi;**
- ➡ ÇHS ve CAT gibi **insan hakları anlaşmaları organları ile bireysel iletişim veya şikâyet prosedürü**; BM İnsan Hakları Konseyinin UPR sürecine katılma; diğer bölgesel veya uluslararası ilgili insan hakları veya izleme organlarıyla bilgi alışverişi;
- ➡ Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı **yerlerin kapasitelerinin geliştirilmesine ve personelinin eğitime yönelik öneriler.**

📖 *Takip stratejileri ve izleme mekanizmalarının etkisinin nasıl artırıldığı hakkında daha fazla okuma yapmak için, bkz. Ludwig Boltzmann İnsan Hakları Enstitüsü ve Bristol Üniversitesi, “Ulusal Önleme Mekanizmasının etkisini arttırmak”, Mayıs 2015*

A large rectangular area with a light green border and rounded corners, containing horizontal dotted lines for writing. A solid green rounded rectangle is partially visible on the left edge of the page.

5. ZİYARETİN ÇOCUĞA ÖZGÜ GÖSTERGELERİ

Ziyaretin çocuklara özgü göstergeleri, **uluslararası ve Avrupa temel çocuk hakları standartlarına** dayanmakta ve bunlara referansta bulunmaktadır. Çocuklara özel olarak odaklanmaları, çocukların, özellikle özgürlüklerinden yoksun olmaları nedeniyle savunmasızlıklarını, belirli ihtiyaçlarını ve gerekli bakımlarını dikkate almaktadır.

Söz konusu göstergeler, gözlemcilerin herhangi bir zamanda ve herhangi bir yerde özgürlükten yoksun bırakılan çocukların haklarına nasıl saygı gösterildiğini mümkün olduğunca nesnel bir şekilde değerlendirebilecekleri konusunda esas alabilecekleri bir **değerlendirme aracı** olarak tasarlanmıştır.

Sunulma şekillerinin, bir izleme sürecinin tüm döngüsü boyunca (eğitim, hazırlanma, gözlemlene, inceleme, görüşme, danışma, raporlama, önerilerin hazırlanması ve ele alınması, raporun takip edilmesi) bunları **Kılavuz İlkeler** olarak kullanması gereken gözlemciler için kullanıcı dostu olması amaçlanmıştır.

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar için **geçerli olan standartlar**, gözlemcilerin izleme ziyaretlerini gerçekleştirirken kendi kendilerine sormaları gereken **sorular olarak ifade edilir**. Bir kısım **göstergeler** bu durumda, gözlemcilerin özgürlükten yoksun bırakılan çocukların koşullarının ve onlara gösterilen muamelenin standartlara uygun olup olmadığını anlayabilmek için bilgi, kanıt ve bulgular toplamasına yardımcı olacaktır. Görülecek kişiler (**SOR**), gözlemlenecek özel yönler (**GÖZLEMLE**) ve kontrol edilecek kayıtlar ve tutanaklar gibi unsurlar (**KONTROL ET**), izleme sırasında, kullanıcıları, sorulan soruların cevaplarına yönlendirecek şekilde belirtilecektir.

Göstergelerin teklif edilen listesi sınırlı sayıda değildir ve bunlar, gözlemciler tarafından deneyimlerine bağlı olarak, ziyaretlerinden önce, ziyaretleri sırasında veya sonrasında **tamamlanmalıdır**. Not alma yerleri bu amaç için tasarlanmıştır.

Kılavuzun arka kapak kanadında, referans yapılmış olan standartların kaynaklarını tanımlamak amacıyla kullanılan kısaltmalar için bir hatırlatıcı bulunmaktadır. AİHM'in içtihatlarına özlü bir şekilde atıfta bulunmaktadır (dava ve karar sayısına göre). Alıntılanan, içerikte referans verilen ve alfabetik olarak sıralanmış tüm kararlar için bkz. Ek 4.

Kontrol edilecek belirli bir unsur veya yön ile ilgili bilgi edinmek için görüşme yapılan kişilere göre, soruların uyarlanmış ve uygun bir şekilde formüle edileceği anlaşılmaktadır. **Çocuğun bakış açısı, algısı ve duyguları her zaman dikkate alınmalıdır**. Toplanan bilgilerin, yukarıda açıklandığı gibi çapraz kontrolü yapılabilir.

5.1. Özgürlükten yoksun bırakma usulleri

A. ÖZGÜRLÜKTEN YOKSUN BIRAKMA USULÜ VE TUTUKLAMANIN ALTERNATİFLERİ

Bir çocuğu özgürlüğünden yoksun etme kararının, son çare olarak, en kısa süre içinde ve çocuğun üstün yararına olacak şekilde alındığına dair kanıtlar var mı?

SOR: Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ **Bireysel dosya (idari kısım)**, resmî kararın yetkili makam (adli, idari veya diğer kamu makamı) tarafından alınıp alınmadığına bakın; bunun nasıl gerekçelendirildiğine ve alternatif önlemlerden ziyade özgürlükten yoksun bırakmanın kullanılmış olmasının nasıl açıklandığına bakın; özgürlükten yoksun bırakmanın süresine ve kararın periyodik olarak gözden geçirmeye izin verip vermediğine bakın.
- ➔ **Alternatif önlemler**, ulusal yasanın özgürlükten yoksun bırakmaya alternatifler sunup sunmadığına bakın; uygulamada var olan, özgürlükten yoksun bırakmaya alternatif diğer seçeneklere bakın; ilgili çocuğun özel durumunda hangisinin (hangilerinin) daha önce kullanılmış olduğuna bakın.

Özel grup: Yaban uyruklu çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ **Düzensiz göçmen bir çocuğun reşit olup olmadığı konusundaki belirsizlik**, aksi kanıtlanana kadar çocuğa reşit olmayan bir çocuk gibi davranılıp davranılmadığına, örneğin bu süre zarfında özgürlüğünden yoksun bırakılıp bırakılmadığına bakın.
- ➔ **Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar da dâhil olmak üzere çocukların alıkonulması**⁷, çocuğun üstün yararı ile ilgili olarak gerekçelendirilmediğine bakın.
- ➔ **Derhal salıverme**, refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların daha uygun bir tesise yerleştirilmesi için her türlü çabanın gösterilip gösterilmediğine bakın.

7 “Refakatsiz çocuklar” (refakatsiz küçükler olarak da adlandırılır), hem ebeveynlerden hem de diğer akrabalarından ayrılan ve yasa veya gelenek tarafından sorumlu olan bir yetişkin tarafından bakılmayan çocuklardır. “Ailesinden ayrı düşmüş çocuklar” ebeveynlerinden veya yasa veya gelenek uyarınca kendilerinden sorumlu olan bir yetişkinlerden ayrılmışlardır; ancak mutlaka diğer akrabalarında da ayrılmış olmaları gerekmez. Bu nedenle bunlar arasında, diğer yetişkin aile üyelerinin eşlik ettiği çocuklar da olabilir. / CPT/Inf (2009)27, IV, 97, sayfa 82.

ÇHS 3 (1), 37 (b) | RAJJ 14, 17.1 (c), 18, 19.1 | BOP 2 | GPJD 46 | RPJDL 1, 2, 17, 20, 21 | RNCM 2, 6, 8 | ÇHS - GC n°10 51, 11, 23, 28, 70, 79-80 | RTWP 57, 59, 64 | SMR 7 | AİHS 5 | EPR 11.1-2, 14 | ERJO 5, 10 | GCFJ: IV.A.6.19, IV.A.6.74 | CPT/Inf (2009)27, IV, 97 | CPT/Inf (2015)1, V, 96 | AİHM Mubilanzila Mayeka ve Kaniki Mitunga/Belçika (No. 13178 / 03 3); Muskhadzhiyeva ve Diğerleri/Belçika (No. 41442/07); Rahimi/Yunanistan (No. 8687/08); Popov/Fransa (No. 39472/07 ve 39474/07); Mahmundi ve Diğerleri/Yunanistan (No. 14902/10)

B. AVUKATA / GÜVENİLEN BİR KİMSEYE ERİŞİM

Çocukların bir avukata/ hukuk danışmanına/ adli yardıma erişimi var mı ve bunlara etkili, gizli ve ücretsiz olarak erişebiliyorlar mı?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar | Avukat | Ebeveyn | Yasal Temsilciler

GÖZLEMLE:

- ➔ **Toplantıların gerçekleştiği oda(lar)**, mahremiyet ve gizlilik ilkelerine uyulup uyulmadığına bakın; video izlemesi (CCTV) ile donatılıp donatılmadığına ve toplantıların üçüncü bir kişinin (korumalar, eğitimciler, diğerleri) huzurunda gerçekleşip gerçekleşmediğine bakın.
- ➔ **Telefon**, konuşmaların mahremiyetine ve gizliliğine saygı duyulan bir yerde olup olmadığına bakın (personel ofisinden uzaklık vb.).

KONTROL ET:

- ➔ **Bir avukat tarafından yardım**, çocuğun prosedürden önce, prosedür sırasında ve sonrasında ve ayrıca özgürlükten yoksun kalma süresince (yani yakalama anında, polis tarafından dinlenilmesi sırasında, hâkimin önünde, mahkemede, özgürlükten yoksun bırakılma döneminde) bir avukat tarafından etkili bir şekilde yardım edilip edilmediğine bakın; çocuğun bireysel dosyasında, kendisine başvuru adı verilmiş bir avukat/ hukuk asistanı olup olmadığına bakın; ziyaretçi kayıtlarının yasal danışmanların/ avukatların ziyaretlerine (tarihler, süre, sıklık) yer verip vermediğine bakın; çocuğun hukuk asistanı/ avukatı ile olan telefon görüşmelerinin kayıtlarına ve yazışma kayıtlarına bakın.
- ➔ **Adli yardıma erişim**, adli yardıma erişimin iç kurallarda düzenlenip düzenlenmediğine ve nasıl düzenlendiğine bakın, özellikle de çocuğun avukatı/ hukuk asistanı ile istediği gibi iletişim kurup kuramadığına, bazı kısıtlamalar olup olmadığına ve hangi koşullar altında (mahremiyet, gizlilik, programlar, video gözetimi altında, üçüncü bir kişinin varlığında vb.) yapıldığına bakın; tesisten ve mahkemeden ve/veya avukatın ofisinden olan mesafeye bakın.

- ➡ **Adli yardım sistemi çocuk ve ailesi için ücretsizdir**, yasal olarak düzenlenip düzenlenmediğine, etkili bir şekilde uygulanıp uygulanmadığına, kolay erişilebilir ve nitelikli olup olmadığına bakın.
- ➡ **Adli yardımın kalitesi**, çocuğun avukatının veya hukuk danışmanının müdahalesinden memnun olup olmadığına bakın; ne söylendiğini, yapıldığını, kararlaştırıldığını anlayıp anlamadığına; avukatın/ hukuk asistanının çocuk hakları konusunda uzmanlaşmış olup olmadığı ve çocukların özgürlüğünden yoksun bırakılmasının farklı bağlamları (çocuk adaleti, akıl sağlığı kurumları, idari gözetim vb.) konusunda bilgi sahibi olup olmadığı

Özel grup: Yaban uyruklu çocuklar

KONTROL ET:

- ➡ **Özel bilgi ve avukata/ hukukî yardıma erişim** ve resmî belgelerin yorumu, çevirisi, bilgilerin (iç kurallar, şikâyet mekanizmaları Kılavuz İlkeleri vb. dâhil olmak üzere) çocuğun anlayacağı bir dilde mevcut olması

ÇHS 37.d, 40.2.b.ii | RAJJ 7.1, 15 | BOP 11, 17-18 | GPJD 7.1, 15.1 | RPJDL 18.a, 24, 60-61, 78 | ÇHS - GC No.10 §49, 52, 81, 82, 92 | SMR 120 | AİHS 6 | EPR 23.1-6, 37.4, 98 | ERJO 105.4, 120.1-120.3 | GCFJ IV.C.28, 30, IV.D.2.37, 39, 41, IV.E.75, 77, V.d, f, §8, 46, 67, 101, 103, 104 | CPT/Inf (2009)27, IV, 97 | CPT/Inf (2015)1, V, 98 | AİHM Dushka/Ukrayna (No. 29175/04); Salduz/Türkiye [BD] (No. 36391/02); Soykan/Türkiye (No. 47368/99); Panovits/Kıbrıs (No. 4268/04); Adamkiewicz/Polonya (No. 54729/00)

C. (POLİS) NEZARETİ, ÖNLEYİCİ NİTELİKTE ÖZGÜRLÜKTEN YOKSUN BIRAKMA, TUTUKLU YARGILAMA vb.

? Gözaltında tutulan, soruşturma evresinde tutuklanan (yargılanmadan önce) çocukların özgürlüğünden yoksun bırakılması mümkün olan en kısa süre için istisnai koşullarla sınırlı mıdır ve çocukların masumiyet karinesine, insan onuruna ve kişisel bütünlüğüne saygı gösterilmekte midir?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

GÖZLEMLE:

- ➡ Çocuğun tutulduğu oda, büyüklüğüne, ekipman ve malzeme koşullarına bakın
- ➡ Tesisin genel ortamı, sadece çocuklar mı yoksa çocuklar ve yetişkinler mi olduğuna, erkek ve kız çocukları mı olduğuna, daha küçük ve daha büyük çocuklar mı olduğuna, tutuklu ve hükümlüler mi olduğuna vb. bakın.

KONTROL ET:

- ➡ Bireysel dosya, çocuğun kalma süresine, tıbbi kaydına bakın.
- ➡ Süre, sürenin 24 saati geçip geçmediğine bakın.
- ➡ Yer, tesislerin çocuklara uyarlanmış olup olmadığına; çocukların yetişkinlerden ve hükümlü çocuklardan ayrılıp ayrılmadığına bakın.
- ➡ Özgürlükten yoksun bırakma bildirimi (örneğin yakalanma), kolluk kuvvetlerinin alıkoymayı bir akrabaya veya çocuğun güvendiği başka bir yetişkine resmi olarak bildirip bildirmediğine bakın.
- ➡ Bir avukatın ve güvenilir bir yetişkinin varlığı, varlığı zorunlu olan bu kimseler hazır bulunmaksızın çocuğun sorgulanıp sorgulanmadığı ve/veya herhangi bir açıklama yapması veya herhangi bir belgeyi imzalaması istenip istenmediğine bakın; çocuğun bu kişilere ne zaman, nasıl ve ne sıklıkta erişebildiğine bakın;
 ☐ Bkz. – Bölüm 5.1. / B. – s.95.
- ➡ Belirli bir bilgi formu, yukarıda belirtilen güvencelerin, bir kolluk kuvveti binasına varışta derhal gözetilene alınan çocuğa verilen bir bilgi formunda belirtilip belirtilmediğine bakın; bu bilgi formunun çocuk dostu olup olmadığına, basit ve net bir dille yazılmış olup olmadığını ve çeşitli dillerde mevcut olup olmadığına bakın; çocuğun bu bağlamda haklarını tam olarak anlamış olup olmadığına bakın.
- ➡ Kötü muamele işaretleri veya iddiaları ☐ Bkz. – Bölüm 5.7. / C. – s.139
- ➡ Kısıtlama önemleri ☐ Bkz. – Bölüm 5.3. / C. – s.108
- ➡ İş, eğitim, mesleki eğitim, boş zaman, çocuğun çalışmaya ve/veya eğitim görmeye devam edip edemediğine ve bu bağlamda dinlenip dinlenemediğine bakın ☐ Bkz. – Bölüm 5.6. / C. – s.127 / D. – s.129 / F. – s.131.

ÇHS 37.b,c,d | BOP 12, 28, 36, 37 | RAJJ 10.3, 13 | RPJDL 2, 17, 18, 21 | RNCM 5, 6 | ÇHS - GC No.10 \$79, 83, 85, 89 | SMR 7, 11-17, 111-120 | AİHS 5 | EPR 11.1, 15.1, 18.8-9 | ERJO 10, 78.4, 78.5, 108 – 113.2 | GCFJ §73-74 | CPT/inf (2015)1, V, 98, 99 | AİHM, Güvenç/Türkiye (No. 70337/01); Salduz/Türkiye [BD] (No. 36391/02); Soykan/Türkiye (No. 47368/99); Panovits/Kıbrıs (No. 4268/04)

D. TRANSFER, ULAŞMA VE KABUL

Transfer ve kabul sırasında, çocuğa, özgürlükten yoksun kalma sırasındaki hak ve yükümlülüklerini tam olarak anlamasını sağlamak için yeterli ve uyarlanmış bilgi sağlanıyor mu?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ Transfer ve kabul ile ilgili bilgiler, ebeveynlerin, yasal temsilcilerin veya yakın akrabaların bilgilendirilip bilgilendirilmediğine bakın.
- ➔ Çocuklara sağlanan bilgiler, tesiste geçerli olan kuralların bir kopyasını, çocuk haklarının yazılı bir açıklamasını, şikâyet mekanizmaları hakkında bilgi, adli yardım iletişim bilgilerini içerip içermediğine bakın; bu bilgilerin çocuklar için erişilebilir olup olmadığına (yazılı şekilde, anlaşılabilir bir dilde, kavramaya ve anlamaya izin verecek tarzda) ve bu bilgileri anlamasında nasıl yardımcı olduğuna bakın.
- ➔ İlk tarama (psikolojik – tıbbî – sosyal) Bkz. – Bölüm 5.7. / A. – s.135
- ➔ Transfer koşulları, transferin yetkili makam tarafından yetkilendirilip yetkilendirilmediğine ve insan onuruna saygılı koşullarda (yeterli havalandırma ve ışık ile) uygulanıp uygulanmadığına bakın.

Özel grup: Yaban uyruklu çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ Konsolosluk veya diplomatik misyon ile iletişim ve bunlara erişim
- ➔ İlk görüşme, profesyonel anlamda nitelikli bir kişi tarafından çocuğun anladığı bir dilde yapılıp yapılmadığına bakın; çocuğun belirli hassasiyetlerinin (yaş, sağlık, psiko-sosyal faktörler açısından ve şiddet, insan ticareti veya travmadan kaynaklı olanlar da dâhil olmak üzere diğer koruma ihtiyaçları açısından) değerlendirilmesini içerip içermediğine bakın.

Özel grup: Çocuklara bakma sorumluluğu olan kız çocukları

KONTROL ET:

- ➔ Bu çocuklar için ayarlamalar yapma izni, çocukların üstün yararlarını göz önünde bulundurarak, makul bir alıkoymanın ertelenmesi olasılığı olup olmadığına bakın.

RAJJ 10.1, 13.3 | BOP 10, 13, 16 | RPJDL 22 – 27 | RTWP 2 | EPR 15, 30, 37.1-5 | ERJO 62.3, 62.5, 62.6 | GCFJ IV.A.1-5, IV.A.1 | CPT/Inf (2009)27, IV, 98 | CPT/Inf (2013) 29, 73 | CPT/Inf (2015) V, 114

E. KAYITLAR

Tesis, her çocukla ilgili eksiksiz, gizli ve güvenli bir kayıt tutuyor mu?

SOR: Yönetici | Personel

KONTROL ET:

- ➔ **Kayıtlar**, çocuğun kimliği, kuruma gönderilmesi ve nedenleri ile sorumlu makam, yakalama tarihi, saati ve yeri, kabul, transfer ve salıverme günü ve saati; kuruma gönderme anında bakımları altında olan çocuğun her kabulünde, transferinde veya salıverilmesinde ebeveynlere ve yasal temsilcilere yapılan bildirimlerin ayrıntıları, uyuşturucu ve alkol kullanımı, görünür yaralanmalar ve daha önce gerçekleşen kötü muamele ile ilgili şikâyetleri de dâhil olmak üzere, bilinen fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarının ayrıntıları, kişisel mal varlığı envanteri, ailenin, yasal temsilcilerin veya temsilcilerin tüm iletişim bilgileri, avukatın iletişim bilgileri konularında bilgi içerip içermediğine bakın.
- ➔ **Bireysel dosya**, geçerli ve ayrıntılı kuruma yerleştirme kararının (adli, idari veya diğer kamu otoritesi), yasal kaydın, tıbbi kaydın, disiplin prosedürlerinin kaydının ve çocuğun bireysel bakım programının şekli, içeriği ve ayrıntılarıyla ilgili diğer belgelerin yer alıp almadığına bakın; güncel tutulup tutulmadığına ve nerede tutulduğuna (güvenli bir yerde) bakın.
- ➔ **Gizlilik**, kayıtların ve bireysel dosyaların gizli tutulup tutulmadığına bakın, bunlara kimin erişebileceğine (yetkili kişiler) bakın.
- ➔ **Çocuk tarafından erişim**, kendi dosyasına ve kayıtlarına erişimi olup olmadığına (koşullar) bakın.

.....

.....

.....

RAJJ 21 | BOP 12 | RPJDL 19, 20, 21, 70 | RNCM 3.12, 13.6 | RTWP 3 | SMR 6-9, 39.2, 51 | EPR 15.1 | ERJO 34.1, 34.2, 62.2, 62.5

F. SALIVERME VE SONRAKİ BAKIM

Çocuğun topluma, aile hayatına, eğitime ve çalışmaya geri dönmesine yardımcı olmak için erken saliverilme olasılığı var mı?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ **Bireysel plan**, rejim faaliyetlerinin saliverilme ve sonrasında bakım için hazırlık yapılmasını içerip içermediğine bakın; ne tür faaliyetlerin söz konusu olduğunu ve ülkenin eğitim ve mesleki eğitim sistemine entegre edilip edilmediklerine bakın; planın, saliverme sonrası uygun önlemlerin bir göstergesini içerip içermediğine bakın; bunların çocuk için anlamlı olup olmadığına bakın.
- ➔ **Sonraki bakım ayarlamaları**, ulusal yasal çerçevenin, saliverme sonrası kayıtların mühürlenmesi ve silinmesinin yanı sıra çocuğa gözaltında iken verilen diploma veya eğitim sertifikalarında kurumda kaldığından bahsedilmemesi gibi özel garantiler sağlayıp sağlamadığına bakın; sonraki bakım ayarlamalarına katılan aktörlerin (iç ve dış) kim olduğuna bakın; ne tür ayarlamaların var olduğuna (izin ve yarı yarıya evde, iş veya eğitim için saliverme, çeşitli şartlı tahliye biçimleri, cezada indirim, af vb.) bakın.
- ➔ **Erken saliverme prosedürü**, erken saliverme koşullarının neler olduğuna, buna kimin karar verdiğine, hangi unsurlara dayanarak ve çocuğun saliverme ile ilgili olarak dinlenip dinlenmediğine bakın; çocuğa erken saliverilmesini talep etmek için ne tür bir destek sağlandığına bakın.

.....

.....

.....

ÇHS 37.b, d, 40 (1) | RAJJ 10.2, 19.1, 28 | BOP 38, 39 | RPJDL 20, 40, 79 | RNCM 9 | RTWP 46, 55, 63 | SMR 4, 5, 9, 87, 90, 91, 98, 103, 104, 107, 108, 110 | EPR 26.3, 28.7, 30.3, 33, 35.3, 103.2, 103.4, 107 | ERJO 49.2, 50.1, 51, 77 (o), 78.5, 79.3, 100-103

5.2. Görevliler / Personel alımı

A. PERSONEL ALIM, EĞİTİMİ VE DAVRANIŞI

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla çalışan personel için özel bir seçim ve işe alım süreci var mı?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ **Personelin sayısı ve işlevleri**, multidisipliner olup olmadıklarına bakın; koruma memurları, eğitimciler, mesleki eğitmenler, danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve psikiyatristler, sağlık profesyonelleri vb. dâhil olmak üzere uzman sayısına bakın.
- ➔ **Personelin dağılımı**, cinsiyete, dile, etnik kökene bakın.
- ➔ **Personelin çocuklara oranı**
- ➔ **İşe alım politikası**
- ➔ **En son işe alımların iş tanımları**
- ➔ **Yeterlilik standartları**, olgunluğu, dürüstlüğü, insancılığı, çocuklarla başa çıkma yeteneği ve mesleki kapasitesini, işe uygunluğu içerip içermediğine bakın).

Özel yer: Polis istasyonları

KONTROL ET:

- ➔ **Polis memurları**, özel olarak eğitilip eğitilmediklerine bakın; çocuklar için özel polis birimlerinin var olup olmadığına bakın.

Özel yer: Akıl Sağlığı Kurumları

KONTROL ET:

- ➔ **Yardımcı personel**, dikkatli bir şekilde seçilip seçilmediklerine; gerek görevlerine başlamadan önce gerekse hizmet içi kurslarda uygun eğitim almış olup olmadıklarına; kalifiye sağlık personeli tarafından yakından denetlenip denetlenmediklerine ve bunların otoritesine tabi olup olmadıklarına bakın.

Özel yer: yabancı uyruklu çocukların tutulduğu yerleşkeler

KONTROL ET:

- ➔ **Sosyal hizmet uzmanı**, psikolog, kurumdaki varlıklarının düzenli olup olmadığına, çocuklarla bireysel temasları olup olmadığına bakın.
- ➔ **İşe alımda cinsiyet çeşitliliği**

ÇHS 3.3 | RAJJ 12, 22.2 | RPJDL 51, 54, 55, 81, 82, 83, 86 | RNCM 15.2, 16 | ÇHS - GC No 10 \$85, 89 | RTWP 21, 31, 32, 33, 34, 35 | SMR 46(1), 47(2), 49, 50, 51, 52, 53, 74-82 | EPR 8, 76, 77, 81.1, 81.3, 89.1 | ERJO 89.4, 128.1, 128.3 | CPT/Inf(1998)12, B., 28 | CPT/Inf(2009)27, IV, 99 | CPT/Inf(2015)1, V, 119

Personel, bir yandan çocukların ıslahında süreklilik, diğer yandan da görevlerinin verimli bir şekilde yerine getirilmesini sağlayacak şekilde istihdam ediliyor mu?

SOR: Yönetici | Personel

GÖZLEMLE:

- ➔ Hizmet koşulları
- ➔ İşte refah
- ➔ Farklı işlevleri yerine getiren personelin kendi aralarındaki ve personel ile yönetim arasındaki iletişim

KONTROL ET:

- ➔ Sözleşmenin türü ve koşulları (kalıcı/geçici, tam zamanlı/yarı zamanlı, ücretli/gönüllü ve ücret miktarları vb.)
- ➔ Görevdeki personel, hastalık izninde olan personelin ve yakın zamandaki grevlerin sayısına bakın.
- ➔ Personel çalışma programları
- ➔ Farklı işlevleri yerine getiren personelin kendi aralarındaki ve personel ile yönetim arasındaki toplantı programı
- ➔ Mevcut iç ve/veya dış yardım ve destek biçimleri (iyileştirici, eğitici, ahlaki, manevi vb.)
- ➔ Topluluktaki dış aktörler ile işbirliği (işbirlikleri)

RAJJ 1.6, 24-25 | GPJD VII. 60 | RPJDL 81, 83, 84, 86, 87 | RNCM 15.3 | SMR 46 (3) | EPR 7, 52.2, 78, 79.1 | ERJO 19, 42, 131.1, 132, 133, 134.2

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla çalışan personelin özel eğitimi ve düzenli sürekli eğitimleri, çalışmalarının yeterli denetimi, takibi ve değerlendirilmesi var mı?

SOR: Yönetici | Personel

GÖZLEMLE:

- ➔ Personel ve çocuklar arasındaki davranış ve etkileşim

KONTROL ET:

- ➔ **Gerekli ilk ve sürekli eğitimin** (çocuk psikolojisi, çocuk refahı ile insan haklarının uluslararası standartları ve normları, çocuk hakları alanlarında) seviyesi, personel eğitiminin işlevlerine göre yeterliliğine bakın.
- ➔ Personelerle sunulan **sürekli eğitim programı** (organize edilen son ve bir sonraki oturumlar)
- ➔ **Eğitimin türü:** teori, pratik, bilgi, davranış vs.
- ➔ **Personelin eğitim talepleri**
- ➔ **Personel değerlendirmesi, personel gelişimi prosedürü**

Özel grup: Kız çocukları

KONTROL ET:

- ➔ **Kapasite geliştirme**, personelin, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kız çocuklarının özel sosyal yeniden entegrasyon gereksinimlerini karşılamasına izin verip vermediklerine bakın.
- ➔ Erkek ve kadınlar personel **için eğitime eşit erişim**
- ➔ **Özel eğitim**, cinsiyet duyarlılığı ve ayrımcılık ile cinsel tacizin yasaklanması, cinsiyete özgü ihtiyaçlar ve özgürlüklerinden yoksun kız çocuklarının insan hakları, kız sağlığı ile ilgili konular, HIV ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklar konularındaki eğitimleri içerip içermediğine bakın.

Özel yer: Polis istasyonları

KONTROL ET:

- ➔ **Uzmanlaşmış ilk ve devam eden eğitim**, eğitimin çocuk suçluluğunun önlenmesini içerip içermediğine bakın

RAJJ 12, 22 | GPJD 58 | RNCM 16.3 | ÇHS GC No.10: 89 | RTWP 29, 32, 33, 34 | SMR 47(2), (3) | EPR 8, 54.3, 76, 81.1, 2, 3, 4 | ERJO 129.1, 2, 3 | CPT/Inf (2015), V, 100, 101, 120

Güç kullanmaksızın çocuklar arasındaki kavgalara müdahale etmek için personele verilen özel bir eğitim var mı?

SOR: *Yönetici | Personel | Çocuklar*

GÖZLEMLE:

- ➔ Bir (şiddet içeren) olay durumunda personelin tutumu

KONTROL ET:

- ➔ Şiddet içeren olayların yönetimi için mevcut eğitim (gerginliği azaltmak için sözlü yatıştırma ve profesyonel kısıtlama teknikleri da dâhil)
- ➔ Şiddet içeren olaylarla ilgilenmek için iç prosedür
- ➔ Olayların kaydı
- ➔ Şikâyetlerin kaydı
- ➔ Disiplin tedbirlerinin kaydı
- ➔ Tıbbî kayıtlar

Özel yer: *Akıl Sağlığı Kurumları*

KONTROL ET:

- ➔ Belirli kısıtlama araçlarının, ilaçların, hapların, kısıtlama ceketlerinin kullanımı

RPJDL 24, 25, 64, 75-78 | ÇHS GC No.10: §89 | SMR36, 38, 76, 82.2 | EPR 66 | ERJO 90.3, 129.3(f) | CPT/Inf (2015), V, 120

.....

Personel, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukları etkileyecek, onlara örnek olacak ve onların saygısını kazanacak şekilde mi davranıyor ve görevlerini yerine getiriyor?

SOR: Çocuklar | Personel

GÖZLEMLE:

- ➡ Genel olarak personel davranışı, personelin olumlu bir rol model ve bakış açısını temsil edecek olan insani, profesyonel, adil, verimli, çocuklara saygı duyma ve saygı duyulma düşüncesini aşılayan biri olarak algılanıp algılanmadığına bakın.
- ➡ Personelin çocuklarla iletişimi
- ➡ Personelin giyimi, üniforma giyip giymediklerine bakın.
- ➡ Personel güvenlik araçları, coplar, kelepçeler, silahlar, etkisiz hâle getiren spreylar veya diğer kısıtlama araçlarını taşıyıp taşımadıklarına veya bunlara erişip erişemediklerine bakın.

KONTROL ET:

- ➡ Olayların kaydı
- ➡ Disiplin yaptırımlarının kaydı
- ➡ İzolasyonun kaydı
- ➡ Şikâyetlerin kaydı

RPJDL 65, 87 | SMR 48 | EPR 64.1, 66, 69.1, 69.3, 72.4, 75 | ERJO 90.3, 92, 129.3(f) | CPT/Inf(2015), V, 120

5.3. Güvenlik ve güvenceler

A. İŞKENCE VE DİĞER KÖTÜ MUAMELELER

Herhangi bir mazeret veya koşul altında, herhangi bir işkence eylemine veya herhangi bir şekilde sert, acımasız, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele, ceza, telafi veya disipline maruz bırakmaktan, bunlara kışkırtmaktan veya bunları hoş görmekten kaçınmak için gerekli tüm güvenceler mevcut mu?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ Genel olarak **personel davranışı**
- ➔ **Çocukların davranışları ve görünüşü** (herhangi bir stres, travma, yarananma, hematoma belirtisi)

KONTROL ET:

- ➔ **İç kurallar**, herhangi bir işkence fiilinin ve diğer kötü muamele biçimlerinin açıkça yasaklanıp yasaklanmadığına bakın.
- ➔ **Olayların kaydı**, tüm olayların kaydedilip kaydedilmediğine bakın.
- ➔ **Yaptırımların ve disiplin önlemlerinin kaydedilmesi**, bunların işkence veya kötü muamele olarak yorumlanıp yorumlanamayacağına bakın (bedensel ceza, tecrit veya hücre hapsi, zorla beslenme vb. ve ilgili çocukların fiziksel ve/veya zihinsel bütünlüğünü tehlikeye atabilecek diğer cezalar, örneğin gıda alımının azaltılması, aile üyeleri ve dış dünya ile temasın kısıtlanması ya da yasaklanması)
- ➔ **Personel tarafından güç kullanma veya kısıtlamaya ilişkin kayıtlar**
- ➔ **Şikâyetlerin kaydedilmesi**, işkence veya kötü muamele ile ilgili herhangi bir (resmî veya gayriresmî) şikâyetin yapılıp yapılmadığına bakın.
- ➔ **Çocuklar tarafından işkence ve kötü muamele iddiaları**
- ➔ **Tıbbî kayıtlar** ☐ **Bkz.** – Bölüm 5.7. / C – s.139

.....

.....

.....

CAT 1 – GC 2 §3 | ÇHS 37 (a) (d) | OPCAT 3, 17-23 | RAJJ 17.3 | BOP 6 | GPJD VI.54 | RPJDL 67, 87 (a) | SMR 1, 8(d), 32(d), 34, 43 | AIHS 2, 3 | EPR 60.3 | GCFJ III.c.2 | CPT/Inf (2015), V, 126 | AIHM, Dushka/Ukrayna (No. 29175/04); Tarariyeva/Rusya (No. 4353/03); Mubilanzila Mayeka ve Kaniki Mitunga/Belçika (No. 13178/03 3); Muskhadzhiyeva ve Diğerleri/Belçika (No. 41442/07); Rahimi/Yunanistan (No. 8687/08); Popov/Fransa (No. 39472/07 ve 39474/07); Mahmudi ve Diğerleri/Yunanistan (No. 14902/10); Güveç/Türkiye (No. 70337/01); M.S.S/Belçika ve Yunanistan [BD] (No. 30696/09)

B. İZOLASYON VE TECRİTTE TUTMA

Hücre hapsi ve izolasyonun kullanımı en aza indirilmiş mi, sıkı bir şekilde düzenlenmiş mi ve her hâlükârda, son çare olarak ve koruma veya güvenlik amaçlarıyla mı kullanılıyor?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

GÖZLEMLE:

- Hücre hapsi veya izolasyon için kullanılacak **izolasyon odaları ve diğer herhangi bir hücre**
- **Fiziksel koşullar**, pencerelere, aydınlatmaya, yataklara, tuvaletlere, banyo ve tuvalet erişimine bakın.
- **Çocukların davranışları ve görünüşü** (herhangi bir stres, travma, yaralanma, hematom belirtisi)

KONTROL ET:

- **Kurum içi kurallar** ve düzenlemeler, kararın yetkili makam tarafından alınıp alınmadığına, hangi prosedürün uygulandığına, kararın, uzatılmasının, gözden geçirmesinin kime bildirilmesi/ tebliğ edilmesi gerektiğine (hâkim, avukat, ebeveynler), kime danışılması gerektiğine, önlemler sırasında çocuğu kimin, ne sıklıkta, ne kadar süre ile ziyaret edebileceğine bakın.
- **İzolasyon ve hücre hapsi kaydı**, amacına, gerekçesine, süresine, sıklığına, kimin karar verdiğine, kimin bilgilendirildiğine, çocuğu kimin, ne zaman ve ne kadar süre ziyaret ettiğine bakın.
- **Disiplin tedbirleri ve yaptırımların kaydı**, yaptırımların veya disiplin tedbirlerinin izolasyon veya hücre hapsi ile bağlantılı olup olamayacağına bakın.
- **Bilgilendirme**, yetkili makâmın usulüne uygun ve zamanında bilgilendirilip bilgilendirilmediğine, çocuğun avukatına bilgi verilip verilmediğine bakın
- **Tıbbî kayıtlar**, sağlık personelinin derhal bilgilendirilip bilgilendirilmediğine, sağlık personelinin çocuğa erişim sağlayıp sağlamadığına ve çocuğu etkili bir şekilde ziyaret edip etmediğine, ne sıklıkta ettiğine bakın.
- **Şikâyetlerin kaydedilmesi**, uzun süreli veya düzensiz izolasyon ya da hücre hapsi tedbirleri ile ilgili herhangi bir (resmî ya da gayriresmî) şikâyetin bir çocuk tarafından yapılıp yapılmadığına bakın.
- Uzun süreli veya düzensiz izolasyon ya da hücre hapsi tedbirleri ile ilgili **iddialar**

ÇHS 37 (a) (d) | RPJDL 66, 67-70 | SMR 43 §1 a) b) | AİHM2, 3 | EPR 60.5 | ERJO 94.1 | CPT/Inf (1998)12, 49-50 | CPT/Inf (2015), V., 128, 129

C. GÜÇ KULLANIMI VE KISITLAMA YÖNTEMLERİ

Kısıtlama araçları ve güç kullanımı kesin bir şekilde kısıtlayıcı koşullarla sınırlandırılmış mıdır ve yalnızca çocukların kendi kendilerini veya başkalarını yaralanmalarını ya da eşyaların ciddi şekilde tahrip edilmesini önlemek için midir?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ **Personel tarafından giyilebilen** veya personelin erişebileceği kısıtlama araçları (kelepçeler, kısıtlama ceketleri, silahlar vb.)
- ➔ **Çocukların davranışları ve görünüşü** (herhangi bir stres, travma, yaralanma, hematoma belirtisi)

KONTROL ET:

- ➔ **Kurum içi kurallar ve düzenlemeler**, kullanımın, diğer tüm kontrol yöntemlerinin tüketildiği ve başarısız olduğu istisnai durumlarla sınırlı olup olmadığına ve yalnızca yasa ve düzenlemelerle açıkça yetkilendirildiği ve belirtildiği şekilde sınırlandırılıp sınırlandırılmadığına bakın; istisnai bir durumun ne olduğuna bakın.
- ➔ **Güç kullanımına ilişkin prosedür**, öngörülen koşulların, kullanılacak çeşitli türdeki güç kullanımını içerip içermediğine; gerçekleşen koşullara, güç kullanma yetkisine sahip personele, güç kullanımına izin vermek için gereken sorumluluk düzeyine, daha sonra hazırlanması gereken rapora ve bu raporların gözden geçirilmesi sürecine bakın.
- ➔ **Süre**, mümkün olan en kısa süre için etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığına bakın.
- ➔ **Personelin özel eğitimi** □ **Bkz.** – Bölüm 5.2. – s.101

- **Olayların kaydedilmesi**, kullanılan kısıtlama araçlarının ve gücün ne sıklıkta kullanıldığına bakın; gerekçenin, çocukların kendine kendilerine veya bir başkasına zarar vermelerini ya da eşyaların ciddi şekilde tahrip edilmesini önlemeye uygun olup olmadığına bakın; tedbirin başladığı ve sona erdiği zamanları, olayın koşullarını, tedbire başvurma nedenlerini, tedbir kararını veren veya onaylayan yetkili makamın adını ve çocukların ve/veya personelin maruz kaldığı herhangi bir yaralanmaya ilişkin anlatımı içerip içermediğine bakın.
- **Tıbbi kayıtlar**, çocuğun kendisine karşı fiziksel kısıtlama veya güç kullanılmasından sonra her seferinde bir sağlık uzmanı tarafından sistematik olarak muayene edilip edilmediğine bakın.
- **Şikâyetlerin kaydedilmesi**, çocukların personel tarafından kısıtlama aracının ve gücün aşırı kullanımı ile ilgili herhangi bir (resmî veya gayriresmî) şikâyetle bulunup bulunmadıklarına bakın, ne tür bir takip gerçekleştirildiğine bakın (soruşturma, görüşmeler, araştırmalar).
- **Çocukların algısı**, çocukların, personel tarafından güç veya kısıtlama kullanımı yüzünden incinmiş, aşağılanmış veya küçümsenmiş hissedip hissetmediklerine bakın.

Özel yer: Akıl Sağlığı Kurumları

KONTROL ET:

- **Fiziksel kısıtlama yöntemleri** (kayışlar, kısıtlama ceketleri, kısıtlama koltukları vb.), bu yöntemlere başvurmak için açık bir kurum içi politika ve ayrıntılı bir protokol olup olmadığına bakın; kararın bir sağlık uzmanı tarafından alınıp alınmadığına veya bu yöntemleri kullandıktan hemen sonra sağlık uzmanı tarafından onaylanıp onaylanmadığına bakın; tedbirin süresine bakın.
- **İlaç istismarları** **Bkz.** – Bölüm 5.7. / A. – s.135

.....

.....

.....

ÇHS 19, 37 (a) (d) | BOP 6, 21 | RAJJ 17, 1. (b) | RPJDL 63, 64 | SMR 43.2, 47-49 | AİHS 2, 3 | EPR 64.1, 64.2, 65, 68.2-4, 69.3 | ERJO 7, 90.1 – 90.4, 91.1 – 91.3, 92 | CPT/Inf (1998)12, 47-50 | CPT/Inf (1997)10, E, 36 | CPT/Inf (2006) 35,37-38 | CPT/Inf (2015)1,II, 53

D. ARAMA

Kullanılan arama yöntemleri, çocukların onuruna, fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne ve mahremiyetine saygılı mıdır?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ Çocukların, personelin, ziyaretçilerin ve tesislerin aranmasına ilişkin prosedürler, hangi koşullar altında yetkilendirildiklerine, niteliklerine (örneğin, çıplak arama, kamera kullanımı, arama odalarında CCTV vb.), bu yöntemlerin nasıl kullanılmasının tavsiye edildiğine (kurum içi kurallar, ulusal hukuk vs.) bakın.
- ➔ Personel, sadece aynı cinsiyetten personelin arama yapmak üzere yetkilendirilip yetkilendirilmediğine bakın, makul şüphelerle gerekçelendirilmiş mahrem beden muayenesinin sadece sağlık personeli tarafından yapıp yapılmadığına bakın, personelin çocuğun fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü ihlal etmeksizin bu tür bir süreci yönetebilmek üzere en üst düzeyde eğitilip eğitilmediğine bakın.
- ➔ Aramaların kayıtları
- ➔ Üçüncü bir kişinin varlığı, çocuğa avukatı veya güvendiği başka bir yetişkin tarafından yardım edilip edilmediğine bakın.
- ➔ Alternatif tarama yöntemleri, taramaların veya diğer yöntemlerin geliştirilip geliştirilmediğine bakın.
- ➔ Şikâyetlerin kaydedilmesi, bir çocuk tarafından arama yöntemlerinin kullanımıyla ilgili herhangi bir (resmî veya gayriresmî) şikâyetin yapıp yapılmadığına bakın.

Özel grup: Kız çocukları

KONTROL ET:

- ➔ Özel gereklilikler, aramalar sırasında kız çocuklarının onurunu ve saygınlığını korumak için etkili önlemlerin alınıp alınmadığına, aramanın yalnızca uygun arama yöntemleri konusunda usulünce eğitim almış kadın personel tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine bakın.

E. GÜVENCE KONULARI

? Tesis yönetimi, çocukların fiziksel ve zihinsel bütünlüğünün yanı sıra refahının korunmasını sağlamak için uygun ve yeterli önlemleri ve tedbirleri alıyor mu?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ Olayları ve istismarları bildirmek, araştırmak ve çocukları misillemeden korumak için prosedür **Bkz.** – Bölüm 5.7. / C. – s.139
- ➔ Olayların kaydedilmesi, meydana gelen olaylara, bunların kayıtlarına, nasıl ele alındıklarına ve çocukların bu olayları nasıl algıladıklarına ve bu doğrultuda alınan önlemlere bakın.
- ➔ Şikâyetlerin kaydedilmesi, çocuklar tarafından yapılan (resmî ve gayiresmî) şikâyetlere, nasıl takip edildiklerine, hangi kararın alındığına ve çocukların şikâyetlerine gösterilen muameleyi nasıl algıladıklarına bakın.
- ➔ Tıbbî kayıtlar, çocuklara uygulanan bakım ve tedavilere, bunların bağlantılı olabilecekleri olaylara ve çocukların aldıkları bakımı nasıl algıladıklarına bakın.
- ➔ Aşağıdaki çocuk gruplarına uygulanan özel koruma önlemleri: yaşça daha küçük çocuklar; hamile kız çocukları ve bebekleri olan anneler; uyuşturucu bağımlıları ve alkolikler; fiziksel ve zihinsel sağlık sorunları olan çocuklar; istisnai olarak çok uzun süredir özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar; fiziksel, zihinsel veya cinsel istismar yaşamış çocuklar; sosyal olarak izole edilmiş çocuklar; ve özellikle savunmasız olan diğer suç işlemiş olan gruplar.

Özel grup: Kız çocukları**KONTROL ET:**

- ➔ Kız çocuklarını korumak için özel koruma önlemleri, kurum içi kurallarda cinsiyet perspektifi olup olmadığına bakın; kız çocuklarını cinsiyete dayalı herhangi bir fiziksel veya sözlü şiddet, istismar, cinsel tacizden (var olması, uygulanması) korumayı amaçlayan, personelin davranışlarına ilişkin açık düzenlemelere bakın.

Özel grup: Yaban uyruklu çocuklar**KONTROL ET:**

- ➔ Ebeveynlerinden veya bakımlarından sorumlu diğer kişilerden ayrı düşmüş veya refakatsiz, ebeveynleri, bakacak kimseleri veya akrabaları olmayan çocukları korumak için ilave koruma önlemleri

ÇHS 19, 37 (d) | BOP 1 | GPJD VI. 52, 53 | RPJDL 87 | RTWP 31, 36 | SMR 2.2, 76 b) | EPR 1 | ERJO 54, 64, 73 | CPT/Inf (2009)27, IV, 97 | CPT/Inf (2015)1, V, 121

F. ÇOCUKLAR ARASINDA ŞİDDET

Yönetim, çocuklar arasında zorbalık ve akran şiddetini ele almak için uygun adımları atıyor mu?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ Çocuklar arasındaki etkileşimler
- ➔ Personel ve çocuklar arasında ve çocukların kendileri arasında iletişim

KONTROL ET:

- ➔ Çocuklar arasında zorbalık ve akran şiddetini (fiziksel ve cinsel saldırı, sözlü taciz, gasp ve diğer çocukların eşyalarının çalınması da dâhil olmak üzere) ele almak için özel politika ve prosedür, bu kapsamda önleme, uyarı ve yanıt verme önlemlerinin neler olduğuna bakın.
- ➔ Personelin belirli eğitimi ☐ Bkz. – Bölüm 5.2. – s.101
- ➔ Olayların kaydı
- ➔ Disiplin tedbirlerinin kaydı ve hücre hapsi kayıtları
- ➔ Hücre hapsinin kaydedilmesi

ÇHS 6 | SMR 38, 76 c) | EPR 56.2 | ERJO 88.2 | CPT/Inf (2015)1, V, 121

5.4. Düzen ve Disiplin

A. DİSİPLİN PROSEDÜRLERİ VE KAYITLAR

Disiplin tedbirlerinin çerçevesi kesin, açık ve tartışmasız bir şekilde düzenlenmiş midir? Çocukların temel özelliklerini, ihtiyaçlarını ve haklarını tam olarak hesaba katıyor mu?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

GÖZLEMLE:

- ➔ Disiplin suçu teşkil eden davranışlar, yaptırımların türü ve süresi, yetkili makam hakkında çocuk dostu bir dille bilgi veren **broşürler, kitapçıklar**

KONTROL ET:

- ➔ **Disiplin tedbirleri/yaptırımlar**, her bir disiplin tedbirinin/yaptırımının hedefi ve amacı da dâhil olmak üzere ziyaret edilen kuruluşun/kurumun iç kuralları tarafından açıkça belirtilip belirtilmediğine bakın; prosedürün, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılması bağlamında geçerli olan uluslararası ve bölgesel standartlara ve yasal çerçeveye uyup uymadığına bakın (çocuğun onuru, üstün yararı ve temel hakları, en kısa süre için alınan son çare tedbiri olması hususları ile tutarlı şekilde)
- ➔ **Disiplin tedbirlerinin/yaptırımlarının kaydedilmesi**, nedenlere, gereklilik ve orantılılık ilkeleri, süre, sıklık, bu tedbirleri kimin istediği ve bunlara kimin izin verdiği hususları bakımından alınan önlemlere bakınız.
- ➔ **Olayların kaydı**, herhangi bir olayın disiplin tedbirleri/ yaptırımlarla herhangi bir bağlantısı bulunup bulunmadığına bakın.
- ➔ **Hücre hapsinin ve tecrit odasının kaydı**, bir çocuğa hücre hapsi cezası verilmesi kararı ile kendisine karşı alınan disiplin tedbirleri/ yaptırımlar arasında herhangi bir bağlantı olup olmadığına bakın.
- ➔ **Şikâyetlerin kaydedilmesi**, çocuğun disiplin tedbirleri/yaptırımları hakkında herhangi bir (resmî veya gayiresmî) şikâyetle bulunup bulunmadığına bakın.
- ➔ **Bilgilendirme**, tesisin iç kurallarının çocuklara verilip verilmediğini ve açıklanıp açıklanmadığına bakın; çocukların bunları anlamış olup olmadığına bakın.

Özel gruplar: Yabancı uyruklu çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ **Tercüme**, bu çocukların, her bir disiplin tedbirinin/yaptırımının hedefi ve amacı da dâhil olmak üzere, tesisin iç kurallarını anlamak için tercümeye erişip erişemediklerine bakın.

ÇHS 2, 3, 6, 12, 37, 40 | RPJDL 66, 70 | ÇHS GC No.10 § 11, 23, 79 | RTWP 22-23 | SMR 36-46 | AİHS 3 | EPR 49, 50, 56.1-62 | ERJO 94.1, 94.3 | CPT/Inf(2015) 1, V, 126

Onarıcı çatışma çözümü yaklaşımı resmî disiplin prosedürleri ve yaptırımlarından üstün mü gelmektedir?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

GÖZLEMLE:

- ➔ Çocuklar ve personel arasında etkileşim
- ➔ Zorbalığın, tacizin, akran şiddetinin herhangi bir türü
- ➔ Arabuluculuk odaları, güvenli ve emniyetli bir ortam yaratmak için mevcut herhangi bir yer
- ➔ Çevre, güvenli, emniyetli, çocukların onuruna ve fiziksel bütünlüğüne saygılı, çocuk gelişimi için elverişli

KONTROL ET:

- ➔ Mevcut disiplin tedbirlerinin kapsamı, resmî disiplin tedbirlerine/yaptırımlara alternatif önlemler olup olmadığına bakın, savunmasız çocukların korunmasına ve mağduriyetin önlenmesine özel dikkat gösterilip gösterilmediğine bakın.
- ➔ Güvenlik ve emniyete yaklaşım, çocuklarla olumlu ilişkiler kurmak için personel tarafından geliştirilmiş dinamik bir yaklaşım olup olmadığına bakın.
- ➔ Çocukların algılaması, kendilerini etkili bir şekilde güvende ve emniyette hissedip hissetmediklerine ve haysiyetlerine ve fiziksel bütünlüklerine personel ve akranları tarafından saygı gösterilip gösterilmediğine bakın, kurumda düzenin sağlanmasına bireysel ve toplu olarak uğraş göstermeye teşvik edilip edilmediklerine ve ne şekilde teşvik edildiklerine bakın.
- ➔ Personelin özel eğitimi Bkz. – Bölüm 5.2. – s.101

ÇHS, 40 | RPJDL, 66 | SMR 38.1 | EPR 56.2 | ERJO 88.1 – 88.4, 94.1 | CPT/Inf(2015)1, V, 126

Disiplin prosedürleri çocuğa yeterli garanti ve güvence sağlıyor mu?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ **Bildirim**, çocuğun avukatına/ hukuk asistanına alınan disiplin önlemleri nedeniyle bildirim yapılıp yapılmadığına bakın.
- ➔ **Erişebilirlik**, çocukların avukatlarına/danışmanlarına sınırsız bir erişime sahip olup olmadıklarına, görüşme fırsatları olup olmadığına, çocuğun yetkili makam tarafından dinlenildiğinde avukatının/ yasal yardımın mevcut olup olmadığına bakın.
- ➔ **Tıbbî yardım**, çocukların bir sağlık uzmanına ve bir psikoloğa erişimi olup olmadığına bakın.
- ➔ **Gözden geçirme**, disiplin önlemlerinin düzenli olarak gözden geçirilip geçirilmediğine, ne sıklıkta ve kimin tarafından gözden geçirildiğine bakın.
- ➔ **Prosedürler**, disiplin prosedürlerinin masumiyet ilkesine ve çekışmeli yargılama ilkesine uyup uymadığına bakın; çocuğun ve tüm tarafların tarafsız bir makam tarafından ilgili hatalı davranış hakkında dinlenilme fırsatına sahip olup olmadığına bakın, makam tarafından olayın kapsamlı bir şekilde incelenmesinden sonra bir karar verilip verilmediğine bakın.
- ➔ **Savunma hakkı**, şikâyet etme hakkını ve bağımsız bir makama itiraz etme hakkını içerip içermediğine bakın, koşullara (ertelemeler, araçlar vs.) bakın.
- ➔ **Kayıdetme**, tüm disiplin işlemlerinin ve tedbirlerinin/yaptırımlarının (tarihler, olgular, gerekçeler, görüşmeler, soruşturma, karar, itiraz, tebliğler vb.) bütün kayıtlarının olup olmadığına bakın.
- ➔ **Şikâyet**, çocuğun disiplin tedbirleri/yaptırımları hakkında herhangi bir (resmî veya gayiresmî) şikâyetle bulunup bulunmadığına bakın.

ÇHS 37 (d), 40§2(b)ii | RAJJ 7.1 | BOP 7 | RPJDL, 68, 70 | ÇHS - GC No.10, §12, §89 | SMR 41, 54-57 | EPR 58, 59, 61 | ERJO,93.2, 94.2, 94.3, 94.4

B. ŞİKÂyet MEKANİZMALARI

Çocukların şikâyet mekanizmalarına ve etkili başvuru yollarına erişimi var mı?

SOR: *Yönetici | Personel | Çocuklar*

GÖZLEMLE:

- ➔ **İletişim araçları** (telefon, kalem, kâğıt, zarflar, pullar, posta kutuları, bilgisayarlar), konum ve bunlara erişim
- ➔ Çocuk ile avukatı/ hukuk asistanı arasındaki (gizli/ özel) toplantı için **özel odalar**
- ➔ **Belgeler ve bilgiler**, çocuğun tesisin iç kurallarının, şikâyet Kılavuz İlkelerinin veya sahip olduğu hakkını nasıl uygulayabileceğini açıklayan başka bir belgenin bir kopyasına sahip olup olmadığına bakın.

KONTROL ET:

- ➔ **Şikâyet mekanizmaları**, tesisin iç kurallarının talepler ve şikâyet mekanizmaları hakkında bir bölüm içerip içermediğine bakın; iç ve dış mekanizmaları, bireysel ve toplu prosedürleri içerip içermediğine; şikâyetin nasıl gerçekleştirileceğine dair çocuk dostu bir açıklama yapıp yapmadığına; şikâyet mekanizmalarının ayrıntılı iletişim bilgilerini sağlayıp sağlamadığına; çocukların şikâyetlerine yanıt vermek için son tarih belirlenip belirlenmediğine bakın.
- ➔ **Bilgilendirme**, çocuklara, şikâyet etme hakları, şikâyetlerinin sonucu ve itiraz hakları konularında ne zaman ve nasıl bilgi verildiğine (açık ve anlaşılır bir dille) bakın; bu bilgilerin çocuğun, avukatının/ hukuk asistanının, ailesinin veya vasislerinin talebi üzerine verilir verilmeyeceğine bakın.
- ➔ **Gizlilik**, yazışmaların gizliliğine saygı gösterilip gösterilmediğine, çocuğun mektuplarını kimin açabileceğine ve hangi koşullarda açabileceğine bakın; şikâyet kutusunun kilitli olup olmadığına, anahtarın kimde olduğuna ve ne sıklıkta açıldığına bakın; çocuğun telefon görüşmelerinin bir personel tarafından dinlenip dinlenmediğine bakın; toplantı salonlarının CCTV veya diğer gözetim araçları ile donatılmış olup olmadığına bakın.
- ➔ **Formlar**, şikâyet formlarının mevcut olup olmadığına, ulaşılabilir olup olmadığına (istek üzerine, serbestçe kullanılabilir veya çocuğun odasında) ve çocuk dostu bir şekilde (çizim, resimler, posterler vb.) hazırlanıp hazırlanmadığına bakın; okuryazarlığa bağlı olmayan ve diğer dillerde yazılmış alternatiflerin mevcut olup olmadığına bakın.
- ➔ **Şikâyet kayıtları veya tutanakları**, tamamlanmış ve güncellenmiş olup olmadıklarına bakın, sağlanan bilgilere bakın.

- ➡ **Avukata/ hukuk asistanına erişim**, avukatların, sivil toplum örgütlerinin veya harici şikâyet mekanizmalarının hizmetlerine haftalık olarak erişimin organize edilip edilmediğine bakın.
- 📖 **Bkz.** – Bölüm 5.1. / B. – s.95
- ➡ **Çocuklar**, şikâyet etme haklarının farkında olup olmadıklarına; şikâyet prosedürünü anlayıp anlamadıklarına; doğrudan veya ebeveynleri, vasileri ya da avukatları/ hukuk asistanları aracılığıyla şikâyetle bulunup bulunmadıklarına, şikâyetlerini konusunda bilgi alıp alamayacaklarına ve kimden alabileceklerine; çocukların mevcut şikâyet mekanizmalarını anlamlı bir şekilde algılayıp algılamadıklarına bakın.
- ➡ **Gayriresmî şikâyet**, gayriresmî şikâyetler veya istekler için bir sistemin var olup olmadığına ve pratikte nasıl çalıştığına (istekleri kimin ele aldığı ve onlara cevap verdiği, isteğin hangi şekilde - sözlü veya yazılı - alınabileceği vb.) bakın, arabuluculuğun kullanılıp kullanılmadığına ve hangi durumlarda kullanıldığına bakın.
- ➡ **Şikâyet prosedürü**, belgelerin kurum yöneticisi tarafından gözden geçirilmesini, ilgili çocukların yanı sıra personel de dâhil olmak üzere diğer tarafların ve tanıkların dinlenilmesini, tıbbî ve diğer uzmanların dinlenilmesini ve diğer yetkililerden bilgi talep etmeyi içerip içermediğine bakın; bir şikâyetin reddedilmesinin nedenlerinin açıklanıp açıklanmadığını ve nasıl açıklandığına bakın; karara karşı farklı bir makama (dâhili veya harici olabilir) itiraz etme yolları olup olmadığına bakın.

Özel grup: Yaban uyruklu çocuklar

KONTROL ET:

- ➡ **Tercüme**, çocukların bağlam hakkında hususi bilgiye sahip bir tercümana erişimleri olup olmadığına bakın.

CAT 13 | ÇHS, 12, 37(d), 40 | RAJJ 35, 36 | BOP 33 | RPJDL, 75-78 | ÇHS - GC No.10, §89 | RTWP 25 | SMR 54-57 | EPR 70.1-70.7 | ERJO 121 | CPT/Inf (2015)1, V, 131 | AlHM, Tarariyeva/Rusya (No.4353/03); M.S.S/Belçika ve Yunanistan [BD] (No.30696/09)

5.5. Maddi koşullar

A. AYIRMA

Farklı çocuk grupları; cinsiyetleri, yaşları, sabıka kayıtları, özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarının yasal nedenleri ve tedavi edilme gereklilikleri dikkate alınarak, ayrı kurumlarda ya da bir kurumun ayrı bir bölümlerinde tutuluyor mu?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

GÖZLEMLE:

- ➔ Barınma, hücrelere, odalara, yatakhanelere, birimlere vs. bakın.
- ➔ Kesişme noktaları, koridorlara, asansörlere, merdivenlere, ulaşımlara vs. bakın
- ➔ Ortak alanlar/Ortak yerler, yemek odasına, kütüphaneye, sınıflara, avlulara, spor salonlarına, ziyaret odalarına vs. bakın.

KONTROL ET:

- ➔ Ayırma, çocuklar ve yetişkinler, erkekler ve kızlar, daha büyük ve daha küçük çocuklar, yargılaması devam eden ve hüküm giymiş çocuklar, zihinsel sağlık sorunları olan çocuklar arasında net bir ayırım olup olmadığına bakın; ayırmanın izolasyona yol açabilecek koşullara neden olup olmadığına bakın; ayırmanın çocuğun üstün yararına olup olmadığına bakın.
- ➔ Denetim, çocukların diğer çocuk gruplarıyla veya yetişkinlerle karıştırıldığında veya ortak faaliyetler gerçekleştirdiklerinde uygun denetim altında olup olmadıklarına bakın.

Özel grup: Yaban uyruklu çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ Aile, ailelerinin veya diğer yakın akrabalarının refakatindeki çocukların onlardan ayrılıp ayrılmadığına bakın.

.....

.....

.....

ÇHS, 37(c) | RAJJ 13.4, 26.3 | BOP 8 | RPJDL, III, 17, 28, 29, 53 | RTWP 41.d | SMR 11, 93, 109, 112 | EPR 12.1, 18.8-9, 21, 35.4, 47, 104.1 | ERJO, 54, 57, 59.1 - 60 | CPT/Inf (1998)12, B., 29 | CPT/Inf (2000)13, 24 | CPT/Inf (2009)27, IV, 100 | CPT/Inf (2015)1, V, 101-104 | AİHM, Coselav/Türkiye (1413/07); Mahmudi ve diğerleri/Yunanistan (No.14902/10); Güveç/Türkiye (No.70337/01)

B. KALMA VE AŞIRI KALABALIKLAŞMA

Çocuğun onuruna ve özel yaşamının gizliliğine saygılı kişiselleştirilmiş yaşam alanları bulunuyor mu?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

GÖZLEMLE:

- ➡ Barınma, hücrelere, odalara, yatakhanelere, birimlere vs. bakın.
- ➡ Genel çevre ve atmosfer

KONTROL ET:

- ➡ **Uyuma yerleri**, kişiselleştirilmiş, bireysel yatak odalarından oluşup oluşmadığına ve eğer değilse, nedenlerinin neler olduğuna ve çocuğun üstün yararına nasıl saygı duyulduğuna; çocuklara uyuma yerlerini paylaşmaları istenmeden önce danışılıp danışılmadığına ve kiminle konaklamak istediklerinin sorulup sorulmadığına; mobilyaların büyüklüğüne ve türüne, pencerelerin büyüklüğüne, doğal ışığa, havaya, banyonun durumuna (sıcak su mevcut olması), kişisel dekorasyonların varlığına bakın.
- ➡ **Tesisin genel ortamı**, çocuğun özel yaşamının gizliliği, duyuşsal uyarılar, akranlarla ilişki kurma ve spora katılım, fiziksel egzersiz ve boş zaman aktivitelerine katılım ihtiyaçlarına gerekli saygı gösterilerek, olumlu, çocuk dostu ve yatılı tedavinin rehabilitasyon amacına uygun olup olmadığına; iklim koşullarına ve özellikle de zemin alanına, havanın hacmine, aydınlatmaya, ısıtmaya ve havalandırmaya dikkat edilip edilmediğine bakın.
- ➡ **Denetim**, düzenli ve göze batmayan, her bir çocuğun korunmasını sağlamak amacıyla, bireysel odalar ve grup yatakhaneleri de dâhil olmak üzere tüm uyku alanları ile ilgili olup olmadığına bakın; acil durumlarda kullanılabilecek etkili bir alarm sistemi olup olmadığına bakın.

.....

.....

.....

ÇHS, 37(c) | RAJJ 27.2 | BOP 1 | RPJDL, 28, 32 ve 33 31-37, 41, 47 | GC-GC No10 §89 | RTWP 4, 5 | SMR 12-17, 18, 19-21, 22, 23, 42-43, 64, 89, 113 | EPR 17.1-18.10, 19.1-7, 20.1-21, 27, 28, 36.3, 96 | ERJO, 63.1-64, 65, 66, 67 | CPT/Inf (92) 3, 46 | CPT/Inf (2015)1, V, 101 | A/HM, Popov/France (No. 39472/07 ve 39474/07)

C. YİYECEK VE İÇME SUYU

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar, sağlıklı gelişimlerine uygun olarak yeterli yiyecek ve içme suyuna erişebiliyorlar mı?

SOR: Yönetici | Personel (aşçılar ve sağlık uzmanları) | Çocuklar

GÖZLEMLE/ KONTROL ET:

- ➔ **İçme Suyu**, erişimin her an hazır ve mevcut olup olmadığına bakın.
- ➔ **Yemek**, çocuklara, beslenme kurallarına uygun, hijyen ve sağlık standartlarını ve mümkün olduğunca dini ve kültürel gereklilikleri karşılar şekilde, uygun zamanlarda yiyecek verilir verilmediğine bakın (her gün makul aralıklarla günde üç öğün yemek; yiyeceklerin kalite ve miktar olarak yeterli olup olmadığına, örneğin bir sandviçten daha doyurucu olmasına dikkat edin).
- ➔ **Özel diyet rejimleri** (tıbbi, kültürel, dini ve sağlık nedenleriyle), bunlara riayet edilip edilmediğine ve edilmiyorsa, neden edilmediğine bakın.
- ➔ **Mutfak**, temizliğe, hijyene, ekipmanın genel anlamda bakımlı olup olmadığına bakın.

Özel yer: Akıl Sağlığı Kurumları

KONTROL ET:

- ➔ **Yemek yeme ayarlaması**, nezih bir şekilde olup olmadığına bakın (uygun mutfak gereçleri ile bir masada oturarak)..

Özel grup: Engelli çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ **Yiyecek ayarlaması**, belirli ayarlamaların organize edilip edilmediğine bakın.

.....

.....

.....

ÇHS, 14, 24§2 (c) | RPJDL, 37 | RTWP 5, 48 | SMR 22, 42, 43.1.d) | EPR 22, 44 | ERJO, 68.2, 68.3 | CPT/Inf(1998)12, 35 | CPT/Inf(2002)15, 47 | AİHM, M.S.S/Belçika ve Yunanistan [BD] (No.30696/09)

D. TEMİZLİK İMKÂN LARI VE HİJYEN

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar, özel yaşamlarının gizliliğine ve hijyene saygılı, yeterli ve nezih tuvalet ve banyo imkânlarına erişebiliyorlar mı?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

GÖZLEMLE:

- ➡ **Tuvalet ve banyolar**, genel şekline (bireysel veya toplu olma, tuvalet sayısı, duş sayısı), ekipmana (tuvaletler, duşlarda perdeler), bakım durumuna (bakımlı veya yıpranmış), temizliklerine, nezih olmalarına, gözetlenme durumlarına dikkat edin (güvenlik personelinin varlığı, CCTV)
- ➡ **Hijyenik ürünler**, sabuna, şampuana, diş macununa ve fırçalara, havlu sayısına ve durumlarına vb. dikkat edin.

KONTROL ET:

- ➡ **Erişilebilirlik**, tuvalet ve banyonun ne zaman ve ne sıklıkta (duş alma sıklığı) erişilebilir olduğuna bakın; eğer tuvaletler odanın dışındaysa, çocuğun istediği zaman erişip erişemeyeceğine bakın; musluk suyuna erişimin olup olmadığına ve nerede olduğuna bakın.
- ➡ **Özel yaşam ve mahremiyet**, çocukların özel yaşamlarına ve mahremiyetlerine saygı duyulduğunu hissedip hissetmediklerine bakın; hangi durumlarda koruma ve güvenliğin özel yaşam ve mahremiyete baskın geldiğine bakın.

Özel grup: Engelli çocuklar

KONTROL ET:

- ➡ **Belirli ayarlamalar ve ekipman**

Özel grup: Kız çocukları

KONTROL ET:

- ➡ **Belirli sıhhi ve temizlik tüketim maddeleri ile hijyenik ürünlerin**, örneğin kadın pedleri ve tamponlarının, ücretsiz olarak sağlanması, kan lekesi olan malzemelerin güvenli bir şekilde bertaraf edilmesine yönelik ayarlamalar yapılması, çocukların ve kız çocuklarının, özellikle de hamile, emziren veya adet gören kız çocukların kişisel bakımı için düzenli su temin edilmesi

.....

.....

.....

ÇHS, 37(c) | RAJJ 8.1 | RPJDL, 31, 34 | RTWP 5 | SMR 15-18, 19.2 | EPR 18.1, 19 | ERJO 63.1, 65.1 – 65.4 | CPT/Inf(1998)12, II, 34 | CPT/Inf(2000)13,31 | CPT/Inf(2002)15, 47 | CPT/Inf(2015)1,V,105

E. AYDINLATMA VE HAVALANDIRMA

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların yeterli aydınlatmaya ve havalandırmaya erişimleri var mı?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

KONTROL ET / GÖZLEMLE:

- ➔ Doğal ışık ve yapay aydınlatma, her iki durumda da, uyku süresi hariç, okumak için yeterli olup olmadığına bakın.
- ➔ Özerklik, çocuğun aydınlatmayı kontrol edip edemediğine bakın (ışığın açılması/ kapatılması, panjurların açılması/ kapatılması, perdelerin açılması/ kapatılması, pencerenin açılması/ kapatılması).
- ➔ Yeterli ısıtma ve havalandırma, iklim ve mevsimler için uygun olup olmadığına bakın.
- ➔ Temiz havaya erişim

ÇHS, 37(c) | RPJDL, 26, 31 | SMR 13-14, 73.2 | EPR 18.1-2, 32.2 | ERJO, 63.1 | CPT/Inf(2001)16, 30 | CPT/Inf (2015)1, V, 104

F. GİYECEK VE YATAK

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklara yeterli kıyafet ve yatak takımı sağlanıyor mu?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

KONTROL ET / GÖZLEMLE:

- ➔ Kıyafetler, çocukların kendi kıyafetlerini giymelerine izin verilip verilmediğine, kendi uygun kıyafetleri olmayanlara kurum tarafından kıyafet verilip verilmediğine bakın, bu kıyafetlerin üniforma benzeri olup olmadığına bakın.
- ➔ Yatak takımları, her bir çocuğa ayrı bir yatak ve uygun yatak takımları verilip verilmediğine, iyi bir şekilde tutulup tutulmadıklarına ve temizliğini sağlamak için yeterince sık değiştirilip değiştirilmediklerine bakın; yatak ve battaniyelerin temiz ve iyi durumda olup olmadığına, yatak takımlarının düzenli olarak değiştirilip değiştirilmediğine dikkat edin.

.....

.....

.....

ÇHS, 14, 37(c) | RAJJ 27.2 | RPJDL, 31, 33 ve 36 | SMR 19-21, 35, 67, 115 | EPR 19.5, 20-21, 97 | ERJO, 65.4, 66-67 | CPT/Inf(2002)15, 47 | CPT/Inf(2015)1, V, 106 | AİHM, M.S.S/Belçika ve Yunanistan [BD] (No.30696/09)

G. ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ HAKKI (GÜNLÜK TUTMA, KİŞİSEL EŞYALARI BULUNDURMA VB.)

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösteriliyor mu?

SOR: Yönetici | Personel | Çocuklar

KONTROL ET / GÖZLEMLE:

- ➔ **Eşyalar**, çocukların günlük tutma imkânı olup olmadığına, resimler, kitaplar, nesneler vb. kişisel eşyalara sahip olup olmadıklarına bakın.
- ➔ **Envanter**, varışta çocuğun eşyaları için bu tür bir envanterin imzalanıp imzalanmadığına bakın (kabul prosedürü sırasında ve çocuğun serbest bırakılması üzerine).
- ➔ **Saklama imkânları**, bu tür imkânların çocuklar için mevcut olup olmadığına ve bunları kilitleyip kilitleyemediklerine bakın (özerklik).
- ➔ **Dekorasyon**, çocukların yatak odalarını kendi isteklerine göre dekore etmelerine izin verilip verilmediğine bakın.
- ➔ **Denetim**, çocukların rutin olarak gözlemlenip gözlemlenmediğine bakın.

.....

.....

.....

ÇHS 16, 40 § 2(b) vii | RAJJ 8.1 | RPJDL, 35, 36, 65 (64?), 87(e) | SMR 7, 19-20, 67, 115 | AİHS1 | EPR 15.1(d), 31, 33.4-5, 54.8, 97 | ERJO, 16, 62.2, 63.1 | CPT/Inf(1998)12, C, 34

5.6.Sosyo-pedagojik çerçeve, sosyo-eğitsel rejim ve kişisel gelişim

A. YÖNETİM VE PROGRAM

? Her bir çocuk için, tesise vardığında, kişisel gelişimini, eğitimi, rehabilitasyonunu ve topluma yeniden entegrasyon için hazırlıklarını teşvik etmek amacıyla hazırlanan bireyselleştirilmiş bir plan/program var mı?

SOR: Çocuklar | Personel (eğitimciler, mesleki eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları) | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ **Yönetimin tanımı** (iç kurallar), belirli bir türde ve bakım seviyesinde olup olmadığına bakın.
- ➔ **Bireysel program**, eğitimi, mesleki eğitimi, eğlenceyi/ sporu/ fiziksel aktiviteleri, danışmanlığı/ bakımı, topluma yeniden entegrasyona yönelik etkinlikleri, bu etkinlikleri kimin düzenlediğini ve kaç çocuğun bunlara katıldığını içerip içermediğine bakın.
- ➔ **Tıbbi, psikolojik ve sosyal raporlara dayanıp dayanmadığına** ve yaş, kişilik, cinsiyet, sosyal ve kültürel arka planı, gelişim aşamasını ve özgürlükten yoksun bırakmanın kökenini dikkate alıp almadığına bakın.
- ➔ **Hedefler, zaman çizelgesi ve araçlar**, amacının çocuğun topluma yeniden entegre olmasına yardımcı olacak beceri ve yeterlilikler geliştirmek olup olmadığına bakın.
- ➔ **Tesis içindeki çocuk sayısı**, bireyselleştirilmiş bakımı sağlayacak kadar az olup olmadığına bakın.
- ➔ **Çocuğun bireysel programı anlayışı hakkında bilgilendirme**, varışta, çocuk dostu bir şekilde, çocuğun (ve muhtemelen ailesinin veya vasislerinin) katılımıyla yapılıp yapılmadığına bakın.
- ➔ **Bireysel programın uygulanması**, uygulamanın teoriye uygun olup olmadığına ve planın tıbbî, psikolojik ve sosyal raporla tutarlı olup olmadığına bakın; çocukların tesisteki tipik gününe bakın (zaman çizelgeleri: uyanma, yemekler, okul, eğitim, boş zaman, spor aktiviteleri, odaların açılması ve kapanması, mümkün olduğunca uzun süre açık olmaları gerekir.
- ➔ **Teşvikler sistemi**, hangi olumlu davranışlarla ilgili olarak hangi teşviklerin öngörüldüğüne bakın, geçici izinlerin verilir verilmediğine, ne sıklıkta ve ne kadar süre için verildiğine bakın.
- ➔ **Bireysel programın** çocuğun kendisi tarafından algılanmasının onun için anlamlı olup olmadığına bakın.

Özel grup: cinsiyet, etnik köken, yaş küçüklüğü, fiziksel veya zihinsel yetenekler, cinsel yönelim vb. ile ilgili özel ihtiyaçları olan çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ **Bireysel program**, bu çocukların özel ihtiyaçlarına ve uzman personelin işaret ettiği özel savunmasızlıklarına dayanan belirli hükümleri içerip içermediğine bakın.
- ➔ **Adil ve eşit muamele**

Özel grup: Yaban uyruklu çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ **Bilgilendirme ve planlama**, çocuğun dilini ve olası kültürel özelliklerini dikkate alıp almadığına bakın.
- ➔ **Yapıcı faaliyetler ve eğitim**

ÇHS 40(1) | RAJJ 1.2, 26 | GPJD, IV. 10, B. 20-31, C. 32-39, V. 45 | RPJDL 24, 25, 27, 28 | RNCM 7 | RTWP 2.1 | SMR 94 | EPR 35.1, 103.1, 103.2, 103.3, 106.1, 106.2, 106.3 | ERJO 50.1, 53.4, 62.6, 76.1 – 77, 79.1 | CPT/Inf (2009)27, IV, 99 | CPT/Inf (2015) 1, 107-112 | AlHM, Popov/ France (No.39472/07 ve 39474/07)

Kurum, salıverildikten sonra bakımın devamlılığını güvence altına almak için gerekli ve yeterli önlemleri alıyor mu?

SOR: Yönetici | Personel (eğitimciler, mesleki eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları)

KONTROL ET:

- ➔ Salıverildikten sonra çocuğa bakabilecek hizmetler / kurumlar / kuruluşlar tarafından (başından itibaren ve her türlü özgürlükten yoksun bırakmanın süresi boyunca) yardım da dâhil olmak üzere **bakımın sürekliliğini güvence altına alacak önlemler**
- ➔ **Topluluğun bu konudaki dış hizmetleri ile varılan mutabakatlar**, dışarı ve içerisi arasında gerçek bir sinerji ve etkili bir işbirliği olup olmadığına bakın.
- ➔ **Bireysel program**, çocuğun topluma yeniden entegrasyonu için faydalı beceriler geliştiren faaliyetleri içerip içermediğine bakın.
- ➔ **Dış referans noktası**, çocuk ile dış referans noktası (örneğin sosyal danışman, psikolog, öğretmen vb.) arasındaki temasların korunup korunmadığına, geliştirilip geliştirilmediğine, kesintiye uğrayıp uğramadığına bakın.

RPJDL 38-46, 49, 53, 79-80 | RTWP 46-47 | SMR 4.1, 87, 104.2, 107, 110 | EPR 7, 26.3, 26.12, 28.7, 33.3, 33.7, 33.8, 35.3, 43.3.j, 107.4 | ERJO 15, 50.1, 51, 53.5, 77, 78.5, 79.3, 100.1-102.3 | GCFJ §21.c

B. KATILIM

Çocuğun, özgürlükten yoksun bırakmanın genel koşulları ve rejim faaliyetleri ile ilgili konulara katılım düzeyi yeterli ve tatmin edici midir?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ Çocuğun karar alma sürecine katılımına ilişkin **kurum politikası** ve çocukların görüşlerini ifade etmelerine ve seslerini duyurmalarına izin veren diğer tüm araç ve faaliyetler
- ➔ Çocuğu, personel ve/veya yönetmen, gençlik konseyi, öneri kutusu, anketler vs. de dâhil olmak üzere, (resmî ve gayriresmî, bireysel ve toplu) tartışmaya ve kendisini ifade etmeye **teşvik edecek önlemler**
- ➔ İlgili dış hizmetler / kurumlar / kuruluşlar, ebeveynler veya öğretmenler ile birlikte bireysel programın düzenli şekilde uygulanmasına ve güncellenmesine **katılım**
- ➔ Çocuğun karar verme sürecine katılımı karşılaşılabileceği **olası engeller**
- ➔ **Çocuğun katılımı hakkındaki algısı**, (dikkate alınmış, yararlı, teşvik edilmiş ya da değil); personel ve yöneticinin çocukları kişisel olarak tanıyıp tanımadığına bakın.

ÇHS 12 | GPJD 50 | EPR 103.3 | ERJO 13, 62.6 (d), 76.1, 79.4

C. DIŞ DÜNYA İLE TEMAS

Çocukların dış dünyayla iletişime yeterli erişimi var mı?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ Ziyaret odası, özel yaşamın gizliliğine, temas ve sınırsız iletişim kurmaya müsait olup olmadığına bakın.
- ➔ Telefonun ve bilgisayarın konumu, bu alanlarda özel yaşamın gizliliğine saygı gösterilip gösterilmediğine bakın.
- ➔ İletişim materyallerinin (kâğıt, kalem, zarf, pul, internet) ve bilgi kaynaklarının (gazete, süreli yayınlar, yayınlar, radyo, televizyon ve bilgisayar) mevcudiyeti

KONTROL ET:

- ➔ Aileler, arkadaşlar ve diğer kişiler, savunma konseyi veya çocuğun ilgi alanında olduğu herhangi bir hukuki topluluk veya kuruluşun temsilcileri ile iletişim araçları (telefon, yazışma, internet, ziyaretler yoluyla)
- ➔ Bu iletişim araçlarına ve iletişim koşullarına erişim (sınırsız, özel, programlar, maliyet, açık havada vb.)
- ➔ Ziyaret programları ve yöntemleri (ne zaman, nerede, kim, ne sıklıkta)
- ➔ Ziyaretlerin kaydı, ziyaretlerin düzenli ve sık sık olup olmadığına bakın (prensip olarak haftada bir kez ve ayda bir defadan az olmamak üzere)
- ➔ İletişim kayıtları, telefon görüşmelerinin ve mektupların (gönderilen ve alınan) düzenli ve sıklıkla (prensip olarak, kendi seçtiği kişiyle haftada en az iki kez) olup olmadığına bakın.
- ➔ Giriş ve çıkış kayıtları, çocukların izinle (eğitim, mesleki veya yeniden entegrasyonlarına hazırlamak gibi diğer önemli nedenlerden dolayı) veya tatil günlerinde ne sıklıkta ve ne kadar süreliğine dışarı çıkmalarına izin verildiğine bakın.
- ➔ Temas kurma ve ziyaretçi kabul etme ile ilgili kısıtlamalar, yasal olup olmadıklarına (yani, cezai soruşturmanın devam etmesi, düzenin, emniyet ve güvenliğin sağlanması, ceza gerektiren suçların önlenmesi ve suç mağdurlarının korunması için gerekli olması) ve hâlâ kabul edilebilir seviyede asgari bir temasa izin verilip verilmediğine bakın.
- ➔ Basına (makaleler, gazeteler, süreli yayınlar, yayınlar vb.), medyaya (radyo, televizyon, internet) ve genel olarak dış dünyadan bilgilere erişebilirlik
- ➔ Temasların, iletişimin ve bilgilendirilmenin kalitesi
- ➔ Dış dünya ile temasları askıya alabilecek/ geri alabilecek disiplin tedbirlerinin varlığı

Özel grup: Yaban uyruklu çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ Ziyaretler ve dış dünyayla diğer temas biçimleri, izin verilen temas biçimlerinin çocukların sosyal izolasyonlarını telafi edip etmediğine bakın.

RAJJ 26.5 | BOP 15, 19 | RPJDL 59, 60, 61, 62 | ÇHS GC No.10: § 87, 89 | RTWP 2, 26-28 | SMR 43.3, 58-63 | EPR 24.1-12, 60.4, 99 | ERJO 83-86.2, 104.5 | GCFJ 21 | CPT/Inf (2015)1, V, 122 – 125, 127

Tesis, çocuklar ve aileleri arasındaki iletişimi kolaylaştıran ve toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel çevresine entegre olmuş, erişimin kolay olduğu yerlerde mi bulunuyor?

SOR: Çocuklar | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ **Kentsel bağlam açısından konum**, tesisin kırsal alanda, bir şehrin yakınında veya içinde (merkezi, çevresi) yer alıp almadığına bakın.
- ➔ **Dış çevre**, toplumdan izole veya toplumun içinde olup olmadığına bakın.
- ➔ **Toplu ulaşım erişim**, tesise erişimin kolay ve hızlı olup olmadığına bakın.

KONTROL ET:

- ➔ **Tesis ile** çocuğun evi, mahkeme ve avukatın ofisi arasındaki mesafe
- ➔ **Tesis ile en yakın kentsel** ve erişim yolları (toplu taşıma araçları ile, kara yoluyla, yaya vb.) arasındaki mesafe
- ➔ **Sosyal, ekonomik ve kültürel çevrenin tanımı** tesisin yerel topluma entegrasyon seviyesine bakın
- ➔ Yerel toplumdan dış kuruluşlarla **mutabakatlar ve iş birlikleri**

BOP 20 | RPJDL 30 | ÇHS GC No.10, §87 | RTWP 4, 26, 43 | SMR 59 | EPR 17.1 | ERJO 53.5, 55

D. EĞİTİM VE MESLEKİ EĞİTİM

Çocukların, ihtiyaçlarına ve yeteneklerine uygun ve onları topluma geri dönmeye hazırlamak için tasarlanmış eğitim ve mesleki eğitime erişimleri var mı?

SOR: Çocuklar | Personel (öğretmenler, eğitimciler, mesleki eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları) | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ Bir kursa ya da bir mesleki eğitime katılan öğrencilerin Sayısı / Yüzdesi
- ➔ Öğretmenler / Mesleki eğitimciler, sayı, uzmanlık/ disiplin, nitelikler, olması gerektiği şekilde kalifiye olup olmadıklarına ve yöntemlerini belirli bağlam ve topluma uyarlamak için uygun şekilde eğitim alıp almadıklarına bakın, tesis içinde mi veya dışında mı istihdam edildiklerine bakın.
- ➔ Eğitim / Mesleki eğitim programı (günlük, haftalık) tesisin içinde mi yoksa dışında mı düzenlendiğine; ülkenin eğitim sistemine entegre olup olmadığına bakın.
- ➔ Genel bireysel programın içindeki eğitimin/ mesleki eğitimin oranı, çocukların düzenli olarak takip etme olanağına sahip olup olmadıklarına bakın.
- ➔ Eğitimin/ mesleki eğitimin kalitesi, toplumda bulunanlara eşdeğer olup olmadığına ve yeterli olup olmadığına (kurumsallaşmaya atıfta bulunmaksızın diploma veya eğitim sertifikası verilip verilmediğine) bakın.
- ➔ Eğitimin/ mesleki eğitimin programının çocuk tarafından algılanması onun için anlamlı olup olmadığına ve onu daha ileri seviyedeki eğitimlere ve/veya istihdam edilmeye hazırlama olasılığı olup olmadığına bakın.

Özel grup: Yabancı uyruklu çocuklar; Belirli kültürel veya etnik ihtiyaçları olan çocuklar; Bilişsel veya öğrenme güçlüğü çeken veya okuma yazma bilmeyen çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ Özel ihtiyaçları doğrultusunda özel eğitim/ mesleki eğitim sağlanması

Özel grup: Kız çocukları

KONTROL ET:

- ➔ Eşit muamelenin sağlanması için alınan ilave tedbirler

ÇHS 28, 29, 40 | GPJD V. 47 | RAJJ 26.1-2, 26.6 | BOP 28 | RPJDL 27, 38-46 | RTWP 37 | SMR 4, 104, 107 | EPR 26.5, 26.16, 28, 35.1-2, 89.1, 103.4, 106 | ERJO 2, 28, 62.2.f, 62.6, 77-79.3, 102.1, 129.3.c | GCFJ 21.b, 82 | CPT/Inf (2015)1, V, 107 - 112

E. ÇALIŞMA VE ÜCRET ÖDENEN FAALİYETLER

Kurum, (adil) ücretli iş yapma fırsatı sunuyor mu?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ Çalışan çocukların Sayısı / Yüzdesi, haftada kaç saat ve hangi görevleri yerine getirdikleri
- ➔ Çalışma fırsatı, (ücretlendirmede) adil olup olmadıklarına ve içeriden ve dışarıdan tekliflerin (topluluk içinde) olup olmadığına bakın.
- ➔ Genel programda işin oranı, eğitim ve mesleki eğitime işten daha fazla öncelik verilip verilmediğine bakın.
- ➔ İşin anlamlı olması, teşvik edici olup olmadığına ve eğitsel değere sahip olup olmadığına ve yaptırım/ disiplin önlemi/ zorunlu (zorla çalıştırma) olmamasına bakın.

ÇHS 32 | RPJDL 18.b, 42-46, 67 | SMR 4.2, 96-98, 100.2, 103, 116 | EPR 26.1-17, 100.1-2, 105.1-5 | ERJO 78.1, 82.1-.3

.....

F. AÇIK HAVA EGZERSİZİ, BOŞ ZAMAN VE KÜLTÜREL AKTİVİTELER

Çocukların eğlenceye yönelik/ sportif/ fiziksel aktivitelere katılmak için günlük makul bir süresi var mı?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ Yeterli alan, kurulum ve ekipman (açık ve kapalı alan, boyut, genel bakımdan)
- ➔ Açık hava faaliyetleri

KONTROL ET:

- ➔ Günlük eğlence amaçlı/ sportif/ fiziksel aktiviteler programı, her gün en az 2 saatin bu etkinliklere ayrılıp ayrılmadığına ve en az 1 saatinin açık havada olup olmadığına bakın.
- ➔ Kültürel etkinlikler, eğlence etkinlikleri, boş zaman, çıktılara, programlara, çizelgelere bakın.
- ➔ Bu faaliyetlerin devamlılığını askıya alabilecek disiplin tedbirlerinin varlığı

Özel grup: Kız çocukları

KONTROL ET:

- ➔ Fiziksel aktivitelere erişim, fiziksel aktivitelere, boş zamana ve eğlenceye eşit erişime sahip olup olmadıklarına bakın.

ÇHS 31 | RPJDL 32, 47 | ÇHS GC 10 §89 | SMR: 23, 105 | EPR 27 | ERJO 77, 80.1-2, 81 | GCFJ 21.b | CPT/Inf (2015)1, V, 108

G. DİNİ İNANÇ VE İBADET

Çocukların kültürel uygulamaların yanı sıra dini ve/veya manevi yaşamın ihtiyaçlarını karşılama hakkı var mı?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ⇒ Dini veya manevi kurallar kitaplarının veya eşyalarının varlığı

KONTROL ET:

- ⇒ Hizmetin **varlığı**, programı ve hizmete katılım
- ⇒ **Ziyaretlerin kaydı**, çocuğun seçtiği herhangi bir dinin manevi veya felsefi danışmanının/ temsilcisinin çocukla görüşmek için periyodik olarak gelip gelmediğine veya böyle birinin personel içerisinde yer alıp almadığına bakın.
- ⇒ Gerekli dini veya manevi kurallar kitaplarına ve/veya **eşyalarına sahip olma**
- ⇒ Dini hizmetlere katılmama ve dini eğitimi serbestçe reddetme **özgürlüğü**

.....

.....

.....

RPJDL 48 | SMR 2, 65 | EPR 29, 35.1, 38.2 | ERJO 87.1-3

.....

H. REFAH VE DANIŞMA

Çocukların refahı, özgürlüklerinden yoksun bırakılmaları çerçevesinde yeterince değerlendiriliyor mu?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➡ Çocukların zihin durumu ve sağlığının görünümü, çocukların duygusal durumuna bakın.

KONTROL ET:

- **Kurum içi kurallar**, tesis içinde herhangi bir özel refah - danışmanlığı politikasının geçerli olup olmadığına bakın; danışmanlıktan faydalanmak için koşullar ve gerekliliklere bakın.
- **Tibbî kayıt**, danışmanlık önermek için bir teşhis süreci olup olmadığına; ne zaman ve ne sıklıkta gerçekleştiğine; danışmanın kim olduğuna ve hangi niteliklere sahip olduğuna bakın.
- **Mümkün olan tüm kaynakların seferber edilmesi**, çocuğun refahını geliştirmek için sağlanan önlemlere ve hizmetlere kimlerin (ailesi, gönüllüler, topluluklar, okullar, diğer toplum kurumları vb.) dâhil olduğuna bakın.

[illegible]

RAJJ 1, 1.2, 17.1 (d)

I. TOPLUMLA YENİDEN ENTEGRASYONA / SALIVERME İÇİN HAZIRLIK FAALİYETLERİ

Çocuklar, salıverildikten sonra topluma, aile hayatına, eğitime veya çalışmaya geri dönmelerine yardımcı olmak için tasarlanmış yeterli seviyedeki ayarlamalardan yararlanıyor mu?

SOR: Çocuklar | Personel | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ Topluma yeniden entegrasyon faaliyetleri (hedefler, araçlar, programlar, tesis içinde ve/veya topluluk dışında vb.)
- ➔ Genel bireysel programdaki faaliyetlerin oran
- ➔ Tesis içinde sağlanan hizmetler ile topluluktaki paralel hizmetler arasındaki bağlantılar, bunların yakından ilişkili olup olmadıklarına bakın (resmî anlaşma, tesis ziyaretleri-çıkış için izin-şartlı salıverme)
- ➔ Salıverilmeye hazırlık hizmetlerinin sağlanması (uygun ikamet, iş, giyim, kendini korumak için yeterli araçlar)
- ➔ Bu faaliyetlerin çocuğun kendisi tarafından algılanması, bunların çocuğun kendisi için anlamlı olup olmadığına ve onu topluma, aile hayatına, daha ileri seviye eğitime ve/veya çalışmaya geri dönmek için hazırlamasının olası olup olmadığına bakın.

Özel grup: Yabancı uyruklu çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ Kendi ülkelerinde topluma yeniden entegrasyona ilişkin özel faaliyetler, kendi ülkelerine varışta derhal gerekli yardımı güvence altına almak amacıyla çocuk refahı ve adalet kurumları ile herhangi bir iş birliği olup olmadığına bakın.

ÇHS 40(1) | RPJDL 8, 38, 40, 42, 45, 59, 67, 79, 80 | ÇHS – GC No.10 §23, 29, 77, 89 | RTWP 29, 40, 43, 45-47 | SMR 4, 25, 59,87 | EPR 6, 26.3, 28.7, 33, 35.3, 42.3.j, 103.2, 103.4.d, 107 | ERJO 50.1, 51, 77, 78.5, 79.1 – 79.4, 100.1 – 103, 104.3, 110 | GCFJ 21.c

5.7. Sağlık Hizmetleri

A. TIBBÎ BAKIMA ERİŞİM (DEĞERLENDİRME, BELGELENDİRME)

Çocukların, dışarıdaki toplumda bulunan hastalar tarafından faydalanılanlarla eşdeğer bakım hizmetlerine erişimleri var mı?

Çocuklar için sağlık/ tıbbi bakım hizmetleri, multidisipliner (tıbbî-psikolojik-sosyal) bir bakım programının entegre bir parçasını oluşturuyor mu?

SOR: Çocuklar | Personel (sağlık personeli) | Yönetici

GÖZLEMLE:

- **Sağlık tesisleri**, ekipman, özel yaşamın gizliliğini sağlayıp sağlamadıklarını, iyi donanımlı, temiz, çocuğun onuruna saygılı olup olmadıklarına bakın.
- **Farmasötik Malzemeler**, doğru şekilde uygulanıp uygulanmadıklarına ve doğru şekilde depolanıp depolanmadıklarına bakın.
- **Çocukların sağlık durumu**, genel olarak sağlıklarının iyi olup olmadığına bakın.

KONTROL ET:

- **Bireysel program**, yeterli (önleyici ve iyileştirici) sağlık/ tıbbi bakım hizmetlerini (dış bakım hizmetleri, göz doktoru, psikiyatrik, psikolojik ve danışmanlık hizmetleri + farmasötik ürün ve özel diyetler de dâhil olmak üzere) içerip içermediğine ve sağlık eğitimini içerip içermediğine bakın.
- **Tıbbî kayıtlar**, bireysel programın tesise varışta gerçekleştirilen ilk görüşme ve fiziki muayene temelinde oluşturulup oluşturulmadığına bakın.
- Tesis içindeki ve yerel topluluğa ait **sağlık tesislerinin ve sağlık uzmanlarının mevcudiyeti ve uygunlukları**
- Bir kuruluşun sağlık ekibinin (doktorlar, hemşireler, psikologlar vb.) çalışmaları ile uzman eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları ve öğretmenler de dâhil olmak üzere diğer personelin ve dış hizmetlerin çalışmaları arasındaki **koordinasyon**
- **Tıbbî kayıtlar**, çocuğun düzenli olarak muayene edilip edilmediğine, hangi sağlık uzmanı tarafından (kurum içinden veya dışından) muayene edildiğine, gerektiğinde takibinin yapılıp yapılmadığına, hangi tedavinin devam ettiğine, şikâyet ettiği veya tedavi edildiği hastalığa-yaralanmalara-ağrılara-travmalara, olaylar ve yaralanmalar arasındaki tarihlerin olası bağlantılarına bakın; bunların ne sıklıkta güncellendiğine bakın.
- **Tıbbi gizliliğin gözetilmesi**, çocukların muayenelerinin sağlık personeli olmayan personelin duymayacağı ve göremeyeceği bir şekilde yapılıp yapılmadığına bakın.
- **Bekleme listesi**, çocukların uygun sağlık hizmetlerini almak için ortalama olarak ne kadar beklemeleri gerektiğine bakın.
- **Çocukların sağlık/ tıbbi bakım hizmetleri algısı**

ÇHS 24 | RAJJ 13.5, 26.2 | BOP 24, 25 | RPJDL 49-55, 56 | ÇHS – GC No.10 §89 | RTWP 6, 9, 10, 12, 15, 39 | SMR 24, 25, 27, 30-35, 46.2 | EPR 15.1.f, 16.a, 35.1, 39, 40.1-5, 41.1-5, 43.1, 46.1-2, 52.5, 103.5 | ERJO 28, 50.1, 62.2.g, 69.1-2, 70.1-2, 73.d, 74.1, 74.2 | CPT/Inf (2015)1, V,114

Çocuğun varışında ve özgürlükten yoksun bırakılma süresi boyunca, çocuğu etkileyebilecek ve tıbbi müdahale gerektirebilecek herhangi bir fiziksel veya zihinsel sağlık durumu belirtilerini veya risklerini tespit etmek, tanımlamak ve tedavi etmek için tüm önlemler alınıyor mu?

SOR: Çocuklar | Personel (sağlık personeli) | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ Fiziksel veya zihinsel sağlık durumunun harici belirtilerine sahip olan çocuklar

KONTROL ET:

- ➔ **Tıbbî kayıtlar**, ilk görüşme ve fiziksel muayenenin ne zaman yapıldığına (varışta veya daha sonra); bir sağlık uzmanı tarafından yapıp yapılmadığına; potansiyel sağlık sorunlarının (örneğin ruh sağlığı, engellilik, uyuşturucu veya diğer bağımlılık türleri, önceki kötü muamele, fiziksel veya cinsel istismar, intihar eğilimleri vb.) tespit edilip edilmediğine; bu doğrultuda önleyici tedbirlerin alınıp alınmadığına ve hangi düzeltici önlemlerin alındığına; sağlık personelinin bir çocuğa zarar verici bir gerçeği (özgürlükten yoksun bırakmanın devam etmesi, açlık grevi veya alıkoymaya ilişkin herhangi bir koşul nedeniyle) tesis müdürüne haber verip vermediğine veya ne zaman haber verdiğine bakın.
- ➔ **Bireysel plan**, tespit edilen fiziksel veya zihinsel sağlık durumu belirtilerini veya risklerini dikkate alıp almadığına ve buna göre hangi faaliyetlerin/ hizmetlerin (önleyici veya iyileştirici) sağlandığına bakın.

BOP 24 | RPJDL 49, 50, 51, 52 | ÇHS – GC No.10, §89 | RTWP 6, 9 | SMR 25, 31, 46 | EPR 15.1.f, 16.a, 22.6, 40.4, 41.1, 42.1-3, 43.1-3, 47.2 | ERJO 62.2, 62.5, 70.1-2 | CPT/Inf (2015)1, V | AİHM, Tarariyeva/ Rusya (No.4353/03); Güveç/ Türkiye (No.70337/01)

İlaçlar sadece tıbbi gerekçelerle ve, mümkün olduğunda, ilgili çocuğun bilgilendirilmiş rızasını aldıktan sonra gerekli tedavi amacıyla mı uygulanıyor?

SOR: Çocuklar | Personel (sağlık personeli) | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ İlaçların çocuklar tarafından kullanımı

KONTROL ET:

- **Tıbbî kayıtlar**, uygulanan ilaçların listesine; hangi tıbbî gerekçelerle reçete edildiklerine; bir sağlık uzmanı tarafından (tesisin içinde veya dışında) reçete edilip edilmediklerine ve reçete edildiği gibi uygulanıp uygulanmadıklarına bakın.
- **Çocuğun rızası**, rızanın, tıbben sağlığının ne durumda olduğu ve sağlık uzmanı tarafından ilaçların reçete edildiği tıbbî gerekçelerle ilgili olarak usulüne uygun şekilde bilgilendirildikten (tam, kesin ve anlaşılabilir bilgiler) sonra verilip verilmediğine bakın.
- **İlaçların kullanımı**, herhangi bir ilaç ve tedavinin deneysel olarak kullanılıp kullanılmadığına; bilgi almak veya itiraf ettirmek için herhangi bir ilaç kullanımı olup olmadığına bakın.
- **Olayların kaydı ve disiplin tedbirlerinin kaydı**; ilaç kullanımı ile belirli bir olay, ceza, disiplin tedbiri veya kısıtlama aracı arasında herhangi bir bağlantı olup olmadığına bakın.

B. SAĞLIK PERSONELİ (KURUM DIŞI VE KURUM İÇİ)

Sağlık personeli, çocuklara, toplumda mevcut olanlara eşdeğer seviyede sağlık hizmetleri sağlamak üzere uygun şekilde nitelikli ve eğitim almış mıdır?

SOR: *Personel (sağlık personeli) | Yönetici*

KONTROL ET:

- ➔ Sağlık personelinin çocuklara özgü nitelikleri ve eğitimi (önleyici sağlık bakımı ve tıbbi acil durumların ele alınması, yaralanmaların belgelenmesi ve yorumlanması, kötü muamele kanıtlarının raporlanması yükümlülüğü ve prosedürü, kötü muamele görmüş olabilecek çocuklarla görüşme tekniği de dâhil olmak üzere); sürekli eğitim programına ve son eğitim programına bakın.
- ➔ Topluluktaki mevcut eşdeğer hizmetlerin seviyesi ve sağlık heyeti
- ➔ Bağımsızlık
- ➔ İç ve dış hizmetler arasındaki bağlantılar ve iş birliği
- ➔ Gizlilik, tıbbi kayıtların nerede saklandığına; bunlara kimin ve hangi koşullar altında erişebildiğine bakın.
- ➔ Acil durumlar, acil durumlarda sağlık personelinin nasıl davrandığına ve ne kadar hızlı bir şekilde tepki verebildiğine ve gerekli bakımı sağlayabildiğine bakın.

ÇHS 24 (1), (2)(b) | RAJJ 13.5 | BOP 24, 26 | RPJDL 19, 49, 51 | ÇHS – GC No.10 §89 | RTWP 8, 33, 39 | SMR 26, 27.2, 33-34, 46 | EPR 40, 41.4, 68.2.b, 81.3, 89.1 | ERJO 69, 71, 128.1, 129.2 | CPT/Inf (2013) 29, VII, 82

C. KÖTÜ MUAMELE İLE İLGİLİ TIBBİ KANITLARIN BELGELENMESİ VE RAPORLANMASI

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların kötü muamele gördüklerini (personel ve/veya akranları tarafından) gösteren tıbbi kanıtların belgelenmesi ve raporlanması prosedürleri, kötü muameleyi önlemek ve bununla mücadele etmek için etkili midir?

SOR: Çocuklar | Personel (sağlık personeli) | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ Çocukların görünür yarası (yaraları)

KONTROL ET:

- ➔ **Tıbbi kayıtlar**, yeni gelenlere yönelik bir sağlık uzmanı tarafından yapılan ilk görüşmede ve fizik muayenede herhangi bir yaralanma ve ilgili iddiaların kaydedilip kaydedilmediğine; çocuğun polis hizmetleri aracılığıyla transfer edildiği ve çocuğun da yer aldığı şiddet içeren her bir olayın meydana geldiği her durumda sistematik sağlık taramalarının gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine bakın.
- ➔ **Tıbbî taramadan sonraki kayıtlar**, çocuğa ait anlatımları (sağlık durumunun tanımlanması ve her türlü kötü muamele iddiaları da dâhil olmak üzere); kapsamlı bir incelemeye dayanan objektif tıbbi bulguların tam bir anlatımını, ileri sürülen iddialar ile objektif tıbbi bulgular arasındaki tutarlılığı gösteren sağlık uzmanının gözlemlerini, ilave muayeneler ile uzman konsültasyonlarının ve tedavinin ayrıntılı sonuçlarına ilişkin vargıları içerip içermediğine bakın.
- ➔ **Tıbbi muayene kayıtları**, özel bir formda (vücut çizelgeleri, fotoğraflar ile) yapılip yapılmadığına; çocuğun tıbbi kaydına dâhil edilip edilmediklerine bakın.
- ➔ **Gözüaltından teslim alma belgeleri**, polis hizmetlerinden özgürlükten yoksun bırakma tesisine transfer sırasında çocuktaki görünür yaralanmalara ilişkin herhangi bir gözlem içerip içermediğine; bu belgelerin sağlık hizmetlerine iletilip iletilmediğine bakın.
- ➔ Sağlık uzmanları tarafından kaydedilen, çocukların ilgili makamlara yaptığı iddialarla tutarlı **yaralanmaların derhal raporlanması prosedürü**, tıbbi gizliliğin, kötü muameleye işaret eden tıbbi kanıtların raporlanmasına engel teşkil edip etmediğine; raporun ilgili kişinin isteklerinden bağımsız olarak hazırlanıp yapılmadığına bakın.
- ➔ **Yaralanmaların ilgili makamlara derhal bildirilmesi**, raporun resmî bir soruşturma yürütmekle yetkilendirilmiş bağımsız bir organa, disiplin soruşturmalarından sorumlu organlara, izleme organlarına, çocuğa ve avukatına iletilip iletilmediğine bakın.
- ➔ Raporun konusu olan çocuğun personelin veya diğer çocukların herhangi bir şekilde misillemede bulunmasından **korunması için etkili önlemler** (aktarma, günlük temaslardan kaçınma, alternatif barınma vb.)

Özel grup: Kız çocukları

KONTROL ET:

- ➔ **Cinsel istismar**, çocukların adli makamlara başvurma hakları hakkında bilgilendirilip bilgilendirilmediklerine, prosedürlerden haberdar edilip edilmediklerine, yasal yardıma ve özel psikolojik desteğe veya danışmanlığa bir an önce erişimlerinin olup olmadığına; misillemeden kaçınmak için özel önlemlerin alınıp alınmadığına bakın.

ÇHS 37 | BOP 6, 33 | RPJDL 50, 52, 67, 87 a-c-d | RTWP 7, 25 | SMR 7, 8, 30, 34, 56-57, 71 | EPR 15.1.e, 42.3 | ERJO 62.2.e
| CPT/Inf (2013) 29, VII, 71-84

D. KIZ ÇOCUKLARININ ÖZEL İHTİYAÇLARI

Kız çocukları, erkeklerle aynı sağlık hizmetlerine (ve aynı kalitede) sahip mi?

SOR: Çocuklar | Personel (sağlık personeli) | Yönetici

GÖZLEMLE:

- ➔ **Kız çocuklarının sağlık durumu**, sağlıklı görünüp görünmediklerine bakın.

KONTROL ET:

- ➔ Jinekoloji de dâhil olmak üzere **cinsiyete özgü sağlık hizmetleri**
- ➔ **Kadın sağlık uzmanları**, kurum içinde veya dışında, topluluk içinde mevcut olup olmadıklarına bakın.
- ➔ **Sağlık uzmanlarının nitelikleri**, jinekoloji de dâhil olmak üzere kadın sağlığı konularında özel bir eğitimi içerip içermediğine bakın.
- ➔ **Kadınlar için özel öneme sahip olan önleyici sağlık önlemleri**, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kız çocukları için meme ve rahim ağzı kanseri taramasının mevcut olup olmadığına bakın.
- ➔ **Doğum kontrol araçları**, kız çocuklarının kendi seçtikleri doğum kontrol yöntemine erişip erişemediklerine bakın.
- ➔ **Fiziksel bütünlük**, kız çocuklarının “ertesi gün” hapına ve/veya gözüaltında olmayan kızlar için kullanılabilir olan gebeliğin sonraki aşamalarındaki diğer kürtaj biçimlerine erişip erişemediklerine bakın.
- ➔ **Bireysel plan**, kadın sağlığı eğitimini içerip içermediğine bakın.

Özel grup: Hamile kız çocukları ve çocuklu anneler

GÖZLEMLE:

- ➡ Çevre, anne ve çocuk merkezli olup olmadığına, görünür hapsedme araçlarından (üniformalar, parmaklıklar ve kelepçeler) arındırılmış olup olmadığına bakın.
- ➡ Ekipman, anneleriyle birlikte tutulan bebeklerin ve küçük çocukların yeterli oyun ve egzersiz olanaklarına sahip olup olmadıklarına bakın.

KONTROL ET:

- ➡ Hamile kız çocukları için özel diyet, taze meyve ve sebzeler açısından zengin yüksek proteinli bir diyet olup olmadığına bakın.
- ➡ Doğum öncesi ve doğum sonrası bakım, topluma sağlananlara eşdeğer olup olmadıklarına bakın, annenin özgürlükten yoksun bırakma yeri dışında doğum yapmasına izin verilip verilmediğine ve hangi koşullar altında (hareket özgürlüğü, kelepçeli, koruma eşliğinde vb.) izin verildiğine bakın.
- ➡ Anneleriyle birlikte tutulan bebeklerin ve küçük çocukların tedavisi ve bakımı, bunun çocuğun üstün yararına dayalı olup olmadığına; sosyal hizmet ve çocuk gelişimi uzmanları tarafından denetlenip denetlenmediğine bakın.
- ➡ Girişlerin ve çıkışların kaydı, anneleriyle birlikte tutulan bebeklerin ve küçük çocukların ne sıklıkta tesisi terk etme ve dışarıdaki hayatı (kreşler, babalarına veya büyükanne ve büyükbabalarına yaptıkları ziyaretler vb.) deneyimleme fırsatına sahip olduklarına bakın.

RTWP 6 – 18, 24, 38, 39, 48-52 | SMR 28 | EPR 34.3 | ERJO 73 b., | CPT/Inf(2000)13, VI, 26 – 29, 32, 33 | CPT/Inf(2015)1, V, 3, d, 117

E. AKIL SAĞLIĞI SORUNU OLAN ÇOCUKLAR

Akıl hastalığı bulunan çocuklara özel dikkat gösteriliyor mu ve bağımsız tıbbi yönetim altında uzmanlaşmış kurumlarda öncelik veriliyor mu?

SOR: Çocuklar | Personel (sağlık personeli) | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ **Tıbbi kayıtlar**, ilk görüşme ve fizik muayene (ilk tarama) ve sağlanan düzenli tıbbi bakım hizmetleri ile herhangi bir akıl hastalığı belirtisinin tespit edilip edilmediğine bakın.
- ➔ **Uzmanlaşmış kurumlar ile** anlaşmalar ve iş birlikleri
- ➔ Salivermenin ardından akıl sağlığı bakımının devam etmesini sağlayan **ilgili kurumlarla yapılan ayarlamalar**
- ➔ **Tıbbi kayıtlar ve bireyselleştirilmiş plan**, özel hükümler veya düzenlemelere bakın (çocuk-psikiyatrik takibi, psikoterapi, danışmanlık, uzman eğitimciler sağlanması vb. aracılığıyla).

Özel grup: Kız çocukları

KONTROL ET:

- ➔ **Akıl sağlığı bakımı ve rehabilitasyon programları**, bireyselleştirilmiş, cinsiyete duyarlı, travmaya bilgisine bağlı ve kapsamlı olup olmadıklarına bakın.

ÇHS 23 | GPJD V, 45 | RPJDL 21.e, 28, 50-51, 53 | RTWP 6.b, 12-13, 41.d | SMR 25, 31, 32.1.a, 109-110 | EPR 12.1-2, 40.4, 42.3.b, 47, 81.3 | ERJO 57, 73 (d), 117-119 | CPT/Inf (2015)1, V, 116

F. BAĞIMLILIK (UYUŞTURUCU, ALKOL vs.) SORUNU OLAN ÇOCUKLAR

Madde bağımlılığının kontrolü için bir strateji ve söz konusu çocuklar için bir rehabilitasyon programı var mı?

SOR: Çocuklar | Personel (sağlık personeli) | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ Madde bağımlılığının kontrolü için **kapsamlı bir strateji** (önleme ve tedavi)
- ➔ **Rehabilitasyon programı**, dâhili olarak mevcut olup olmadığına veya harici hizmetlerle (detoksifikasyon tesisleri vb.) herhangi bir iş birliği/ mutabakat olup olmadığına, ilgili çocuğun yaşına, cinsiyetine ve diğer gereksinimlerine uyarlanmış olup olmadığına, çocuğa bu programa katılma seçeneği verilip verilmediğine veya zorunlu olup olmadığına bakın.
- ➔ Madde bağımlılığı ve rehabilitasyon programları gibi ergenlerle ilgili özel konularda **sağlık bilgisi/ eğitimi**
- ➔ Bilgilendirme-eğitim-rehabilitasyon programından sorumlu **personelin niteliği ve eğitimi**, ilgili olup olmadığına bakın.
- ➔ Çocukların, bilgilendirme ve sağlık eğitimi de dâhil olmak üzere, madde bağımlılığı ile ilgili kurumsal politika ve rehabilitasyon programı hakkındaki **algıları**, yararlı ve anlamlı olarak algılanıp algılanmadıklarına bakın.

Özel grup: Kız çocukları

KONTROL ET:

- ➔ Kız çocukları için tasarlanmış **uzmanlaşmış tedavi programları**, önceki mağduriyetlerini, hamile kızların ve çocuklu kızların özel ihtiyaçlarını ve onların farklı kültürel geçmişlerini dikkate alıp almadığına bakın.

ÇHS 24 (1), 33 | RAJJ 15 | GPJD V. 45, VI. 59 | RPJDL 21.e, 51, 53, 54 | RTWP 6.d, 15 | EPR 42.3.d | ERJO 71, 73.c, 75

G. KENDİLERİNE ZARAR VERME VEYA İNTİHAR ETME RİSKİ BULUNAN ÇOCUKLAR

Kendine zarar verme ve intihar eğilimlerinin önlenmesi için bir strateji var mı?

SOR: Çocuklar | Personel (sağlık personeli) | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ **Önleyici sağlık bakım programı**, *kendine zarar verme ve intihar eğilimlerinin önlenmesini* içerip içermediğine bakın.
- ➔ Kendine zarar verme ve intihar gibi ergenlerle ilgili özel konularda **sağlık bilgilendirmesi/ eğitimi**
- ➔ Bilgilendirme - eğitim - önleyici programdan sorumlu **personelin niteliği ve eğitimi**, ilgili olup olmadığına bakın.
- ➔ Çocukların kendine zarar verme ve intiharın önlenmesine yönelik kurumsal politika hakkındaki **algıları**, yararlı ve anlamlı olarak algılanıp algılanmadığına bakın.

Özel grup: Kız çocukları

KONTROL ET:

- ➔ **Özgürlüklerinden yoksun bırakılan kız çocuklarının akıl sağlığı politikası**, *uygun, cinsiyete özgü ve özel destek* içerip içermediğine bakın.

.....

.....

.....

RTWP 6.B, 16 | SMR 30.c | EPR 47.2 | ERJO 70.2 | CPT/Inf (2015)1, V, 116 | AİHM, Coselav/Türkiye, 9.10.2012, 1413/07 (Yaşam hakkı) | AİHM, Coselav/ Türkiye (No.1413/07); Güveç/ Türkiye (No.70337/01)

H. CİNSEL SORUNLAR (CİNSELLİK HAKKI, CİNSEL SAĞLIK, BULAŞICI HASTALIKLAR vb.)

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar, bir önleyici sağlık bakım programının parçası olarak cinsel sağlık eğitimine erişebiliyor mu?

SOR: Çocuklar | Personel (sağlık personeli) | Yönetici

KONTROL ET:

- ➔ **Önleyici sağlık bakım programı**, cinsel sağlık eğitimi, HIV (ve anneden çocuğa bulaşma) gibi cinsel yolla bulaşan hastalıkların önlenmesini, kan kaynaklı hastalıkları, riskli cinsel uygulamaları, cinsiyete özgü sağlık koşullarını içerip içermediğine; cinsel olarak aktif insanlar arasındaki ilişkiler, karşılıklı saygı, taciz etmeme ve eşitlik hakkında eğitimi; danışmanlığı içerip içermediğine bakın.
- ➔ **Cinsellik hakkı**, çocukların cinsellik hakkından yararlanıp yararlanmadıklarına ve hangi koşullar altında yararlandıklarına bakın.

RTWP 6, 14, 17, 18 | ERJO 71 | CPT/Inf(2015)1, V, 3, d, 116

A large rectangular area with rounded corners, outlined in blue, containing numerous horizontal dotted lines for writing.

6. ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILAN ÇOCUKLAR İÇİN MEVCUT ŞİKÂyet MEKANİZMALARI⁸

Bu Kılavuzun son bölümü, izleme organlarının ziyaretleri sırasında özellikle ilgilerini çekecek olan özel bir hususa: özgürlükten yoksun bırakılan çocuklar için mevcut olan şikâyet mekanizmalarına ayrılmıştır. **Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlerde**, yönetim tarafından, görevin verildiği belirli bir çalışan tarafından **veya harici bir organ aracılığıyla** (bir yardım hattı ile) erişilebilir; dış organlara (bağımsız olsun ya da olmasın) (elektronik) posta, posta kutusu, telefon ya da diğer iletişim araçları aracılığıyla erişilebilir; şikâyet resmî **veya gayriresmî; bireysel ya da toplu; yazılı ya da sözlü; çocuğun kendisi tarafından ya da ebeveynleri, vasileri veya temsilcileri ya da avukatı aracılığıyla** yapılır. Şikâyet mekanizmaları, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların haklarına saygı göstermenin temel bir güvencesidir. Bu Kılavuzun bütün bir bölümünün buna ayrılmasının nedeni basittir: özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar için mevcut olan erişilebilir ve güvenli şikâyet mekanizmaları, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların haklarına saygı gösterilmesini sağlamak için **temel bir tamamlayıcı mekanizmadır**. Ayrıca, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların şikâyet etme hakkı etkin ve etkili bir şekilde uygulanırsa, küçük ihlaller, mağduriyetler ve şikâyetler mümkün olan en erken aşamada tespit edilebilir ve ele alınabilir, bu da çocuk haklarının daha fazla geliştirilmesini ve bir çocuğun bir ihlali ileri sürmek ve telafisi talebinde bulunmak için bir izleme ziyareti gerçekleşene kadar beklemek zorunda kalmamasını sağlar.

 Uygulamada, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar, gerek iç gerekse dış organlara şikâyetle bulunmayı çok zor bulabilirler. Genellikle, yetişkinler tarafından kullanılmak üzere geliştirilen ve çocukların yeteneklerine ve gelişimlerine, yaşlarına ve savunmasızlık derecelerine uyarlanmamış şikâyet prosedürlerini kullanmaları beklenir. Çocuklar, kendilerini yabancı ve bazen de düşmanca bir çevrede bulurlar. Her gün temas hâlinde oldukları personele karşı şikâyetle bulunmanın olumsuz sonuçlarından korkarak şikâyetle bulunmaktan çekinebilirler. Şikâyetle bulunmak için gerekçeleri olduğunu bilmeyebilir ve, örneğin, şiddetin bir ceza biçimi olarak kullanılmasının genel ve yaygın bir uygulama olduğunu düşünebilirler.

8 PRI / IPJJ yayınından uyarlanmıştır, Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların şikâyetle bulunma hakkı (2013) http://www.penalreform.org/wp-content/uploads/2013/08/Briefing_child-complaints-v4_FINAL.pdf with permission from PRI

Belki de en önemlisi, şikâyetlerinin inanılacağına ve adil bir şekilde değerlendirileceğine dair güven ve inançları olmayabilir; bu durum, özellikle, damgalanma, utanç ve gizli tutma duygularının eşlik edebileceği cinsel sömürü ve istismar vakalarında söz konusu olabilir. Alıkonulan çocuklar arasında var olan, diğer çocukların istismarından şikâyet etmenin kesinlikle yasak olduğu ve misilleme ile karşı karşıya kalabilecekleri bir alt kültür olabilir.

6.1. Şikâyet mekanizmalarının hedef ve amaçları

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar, kolayca erişilebilen, çocuklara duyarlı, etkili ve güvenli mekanizmalar vasıtasıyla durumları, kendilerine gösterilen muamele ve bakım hakkında talepte bulunma ve/veya şikâyet etme hakkına sahiptir. Şikâyet hakkına riayet edilmesi, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların seslerini duyurmaları ve diğer insan haklarının korunmasının sağlanması açısından çok önemlidir. Bu tür talepler ve/veya şikâyetler, yeterli yiyecek ve su sağlanması ve eğlenceye erişim gibi günlük rutin konularla ilgili olabilir. Ayrıca, eğitime erişim veya irtibat ziyaretleri, polis, personel veya diğer alıkonulan çocuklar tarafından işkence, şiddet, istismar ve sömürü gibi kötü muamele iddiaları ile ilgili endişeleri de dile getirebilirler.

Çoğu zaman, birçok küçük şikâyet, bireysel veya toplu sözlü talepler ve arabuluculuk gibi gayriresmî mekanizmalar aracılığıyla etkili ve etkin bir şekilde ele alınabilir. Ancak çocukların, gayriresmî mekanizmalar tükendiğinde veya sınırlarına ulaştıklarında ya da haklarının ihlallerini daha usule dayalı bir süreçle ele almak için, resmî şikâyet sistemlerine erişimlerinin de güvence altına alınması gerekir.

Etkili şikâyet prosedürleri, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların ıslahının bir parçası olarak görülebilir ve bu da onların insan haklarına ve temel özgürlüklere riayet edilmesinin güçlendirilmesine katkıda bulunur. Gerek resmî gerekse gayriresmî şikâyet mekanizmaları, çocukları özgürlüklerinden yoksun bırakan yerlerin, bakmakta oldukları çocukların haklarını gerçekleştirmekte şeffaf ve hesap verebilir olmalarını sağlayabilir. Şikâyet mekanizmaları, çocuk hakları ihlallerine karşı caydırıcı, gerilimleri erken bir şekilde etkisizleştirici, topluma yeniden entegrasyonda yardımcı bir rol oynayabilir ve çocuklara yönelik ciddi istismarlar hakkında kamunun bilgi almasını sağlayabilir. Dahası, yetkililer yapılmış olan talepleri ve/veya şikâyetleri sistematik olarak analiz ettiklerinde, bu, siyasa, uygulama ve mevzuatta ihtiyaç duyulan sorunları ve değişiklikleri belirlemelerine yardımcı olabilir. Çocukları özgürlüklerinden yoksun bırakan ve etkili (resmî ve gayriresmî) bir şikâyet prosedürüne sahip olan tesisler, aynı zamanda, kurumların, çocukların haklarından haberdar olmaları, saygı gösterilmesini isteme yetkisine sahip olmaları ve rehabilite edilmeleri için çalıştıklarına dair halka güven verir.

6.2. Şikâyet sistemleri için temel prensipler?

A. ERİŞİLEBİLİR OLMALARI

Her şeyden önce çocuklar, polis karakoluna ve/veya özgürlükten yoksun bırakılma yerine **vardıklarında**, harici ve dâhili, resmî ve gayriresmî, bireysel ve toplu şikâyet mekanizmalarının varlığı hakkında, **hem sözlü hem de yazılı olarak**, bilgilendirilmelidir. Şikâyet **Kılavuzlarının** kopyaları talep üzerine, çocuğun hukuk danışmanına, ebeveynine veya yasal temsilcisine verilmelidir.

Gizli şikâyet mekanizmalarına **erişimi sağlamak** için kullanılacak bir dizi **strateji** bulunmaktadır, örneğin:

- ☛ Çocukların şikâyetlerini postalayabilecekleri kilitli kutu sistemlerinin kullanılması
- ☛ Çocuk ücretsiz yardım hatlarına, yazı malzemelerine (kâğıt, kalem, zarf ve pullar) veya elektronik formlara dahi erişim sağlanması
- ☛ Avukatların, sivil toplum örgütlerinin veya harici şikâyet mekanizmalarının hizmetlerine haftalık olarak erişimin düzenlenmesi

B. ÇOCUĞA DUYARLI OLMA

Yazılı Kılavuzların sağlanmasının yanı sıra, **bir talepte ve/veya şikâyetinde bulunma süreci, bir çocuğa, çocuk dostu ve kapsamlı bir şekilde, anladığı bir dilde net olarak açıklanmalıdır**. Örneğin, resim veya çizimlerin kullanımı gibi özel önlemler de alınmalıdır. Posterlerin asılması da yararlı olabilir. Çocuklar, durumları, gördükleri muamele ve bakımla ilgili olarak, herhangi bir gerekçeyle, hikâye şeklinde dahi olsa, talepte ve/veya şikâyetinde bulunma hakkına sahip olmalı ve bu gerekçeler kısıtlanmamalıdır.

Çocuklara, yönetmeliklere ve Kılavuzlara uygun olarak talep ve/veya şikâyetlerini sunmalarını sağlamak amacıyla **uygun destek ve/veya adli yardım** sağlanmalıdır. Çocukların doğrudan bir talepte ve/veya şikâyetinde bulunmalarına izin verilmeli veya aile üyelerine ya da yasal temsilcilerine, çocuğun üstün yararına olduğunda, onların adına bunu yapmalarına izin verilmelidir. Okuryazarlığın gerekmediği **alternatif biçimler de** mevcut olmalıdır. Şikâyet formları kullanılıyorsa, basit, serbestçe erişilebilir (örneğin, çocuklar personelden talep etmek zorunda kalmamalıdır) ve ücretsiz olmalıdır.

Yetki sahalarına bağlı olarak, **sivil toplum örgütleri**, şikâyet mekanizmalarının biliniş, erişilebilir, etkili ve çocuk dostu olmasını sağlamak için çok büyük bir katkı sağlayabilir ve çocuklara şikâyetlerini hazırlamalarında yardımcı olabilirler.

Bunlar ayrıca, bir çocuk veya çocuk grubu adına, bilgilendirilmiş rızaları olması koşuluyla, bir iç şikâyetinde bulunma hakkına da sahip olabilirler.

Talep ve/veya şikâyet prosedürlerinin işleme konulması için resmî bir şekilde yazılmaları gerekmez. Göz önünde bulundurulması gereken bir diğer nokta, personelin veya rehberlerin, çocuklardan gelen daha gayriresmî sözlü taleplere cevap vermek üzere belirli bir amaçla görevlendirilip görevlendirilmedikleridir. **Çocuklar, gerektiğinde, şikâyetlerini kendi dillerinde tercümanların yardımı ile iletebilmelidir.** Çocuklar, şikâyetlerini ele almakla sorumlu kişiye, herhangi bir zamanda şikâyetin akıbetini sorabilmelidir.

C. GÜVENLİK

Çocuklar, her ne kadar uygulamada sıklıkla gözlenmese de, **bir talep ve/veya şikâyetinde bulunurken ve şikâyet prosedürü sırasında gizliliğinin sağlanması hakkına** sahip olmalıdır. Bu ise, çalışanların veya CCTV sistemlerinin sürekli gözetimi altında olmayan erişilebilir bir yerde, kim tarafından ve ne zaman açabileceğine ve korunan yazışmaların (postalar ve e-postalar) gizliliğine ilişkin açık hükümler bulunması suretiyle, şikâyetlerin konulması için kilitli bir kutunun bulunması yoluyla elde edilebilir. İzleme ve/veya şikâyet organları, tesisleri ziyaretleri sırasında, şikâyetinde bulunan çocuğun diğer alıkonulan çocuklar ve/veya personel tarafından tanımlanamayacağı şekilde talep ve/veya şikâyetlerin toplanması için stratejiler de geliştirmelidir.

Talep ve/veya şikâyetlerin anonim olarak yapılabilmesi için bir hüküm bulunmalıdır.

D. ETKİLİLİK

Özgürlükten yoksun bırakılan her bir yer, talep ve/veya şikâyetlerin ele alınmasına ilişkin **bir dizi iç politika ve prosedüre sahip olmalıdır.** Talep/ şikâyet prosedürlerinin anlamlı ve etkili olması için, herhangi bir talep ve/veya şikâyet **gecikmeksizin** ele alınmalıdır. **Dâhili talepler ve/veya şikâyetler için, prosedürün maksimum uzunluğu yazılı kılavuzda belirtilmeli ve çocukların, bir yanıt verilmesini bekleyebilecekleri ve isteyebilecekleri zaman dilimini bilmeleri gerekir.**

Küçük şikâyetler veya talepler genellikle arabuluculuk gibi gayriresmî mekanizmalar aracılığıyla etkin ve etkili bir şekilde ele alınabilir. Esnek olan bu “hafif dokunuş” yaklaşımları, uygun olduğunda, taraflara sundukları hızlı ve kazan-kazan çözümü nedeniyle teşvik edilmelidir.

Daha resmî şikâyetler etkili bir soruşturma prosedürünün başlatılmasını yol açmalıdır: iç şikâyetler için bu, kurumun yöneticisi tarafından belgelerin gözden geçirilmesini, ilgili çocuğun veya çocukların yanı sıra personel de dâhil olmak üzere diğer tanıkların dinlenilmesini, tıbbî ve diğer uzmanların dinlenilmesini ve diğer makamlardan bilgi talep edilmesini içerebilir. İyi uygulama, özellikle şiddet veya istismar gibi acil müdahaleyi gerektiren iddiaların olduğu durumlarda, kurumun başındaki kişinin tesisleri ziyaret etmesini gerektirecektir.

Harici şikâyet mekanizmaları için, soruşturma ve usul süreçleri, en azından, ÇHS’nin 12. Maddesi uyarınca, çocuğun veya çocukların şahsen dinlenilme hakkını içermelidir. Harici şikâyet mekanizmaları ayrıca, tanıkları çağırmalı ve uzman görüşleri talep etmeli, çocukların yasal olarak temsil edilmelerine ve ilgili dava dosyalarına erişimlerine izin vermelidir.

Şikâyet mekanizmaları, çocuğun ve/veya ebeveyninin rızası ile mağdurun uğradığı zararları telafi etmek ve/veya yetkililere karşı disiplin veya hukuk işlemleri başlatmak gibi **uygun yasal veya başka eylemlerde** bulunma yetkisine sahip olmalıdır. Gerekli olduğunda, şikâyet mekanizmaları, şikâyeti cezai soruşturma ve kovuşturma için **savcılığa yönlendirmelidir**. Uygulamada, birçok Kamu Denetçisi, genellikle, alıkoyma ile ilgili makamlara bağlayıcı olmayan tavsiyelerde bulunabilmekte ve bu tavsiyelerin daha sonra dikkate alınmaması ve uygulanmaması durumunda da, bu, etkisiz bir çözüm yolu olabilmektedir.

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla çalışan **uzmanların**, şikâyet mekanizmalarının düzenli, güvenli ve şeffaf bir kurum oluşturmada oynayabileceği rol ve arabuluculuğun başlatılmasındaki değerleri konusunda **iyi eğitim almış olmaları gerekir**; bu da, daha ciddi şikâyetlerin ve ortaya çıkan çocuk hakları ihallerinin önlenmesine katkıda bulunabilir. **Kapsamlı bir şikâyet politikası**, aynı zamanda, şikâyetlerle ilgili soruşturmaların, tarafsız ve adil olacağı konusunda personele güvence vermelidir.

Çocukların işkence veya acımasız, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele nedeniyle şikâyetle bulunmaları için **resmî, şeffaf ve erişilebilir bir prosedür** olmalıdır. Bu prosedüre karşılık suçlama yapılma korkusu olmaksızın ve bağımsız bir otoriteye erişim ile erişebilmelidirler. Bu tür iddialar, gecikmeksizin, olaylara karıştığı iddia edilenlerden bağımsız bir kovuşturma organına yönlendirilmelidir.

Bir şikâyetin **reddedilmesinin nedenleri** bir çocuğa dikkatle açıklanmalı ve bu karara karşı, çocuk adalet sistemi içinde veya dışarıdan bir yargı organı önünde, farklı bir makama **itiraz etme yolları** olmalıdır. Şikâyetleri alan kurumlar ve diğer makamlar, **şikâyetlerin ve ilgili bulguların ve eylemlerin kaydını** tutmalı ve ortak eğilimleri ve yaklaşımları belirlemek için bunları rutin incelemeye tabi tutmalıdır; örneğin, şikâyetlerin çoğunun aynı çalışanla ilgili olması söz konusu olabilir.

Şeffaflığı teşvik etmek ve siyasa ve planlamayı bilgilendirmek için hayati veri ve bilgileri sağlamak amacıyla, vaka sayısı, çocuklar tarafından yapılan şikâyetlerin niteliği ve sonuçları, ilgili kişilerin kimliğini ve gizliliklerini korumak suretiyle, düzenli olarak yayınlanmalıdır.

6.3.Çocuklar kime şikâyet edebilir?

Şikâyet mekanizmaları birçok farklı biçimde olabilir ve çocuklar, gerek çocuk adalet sistemi içinde gerekse dışında şikâyet yollarına erişebilmelidir. Çocuklar, çocuğun özgürlüğünden yoksun bırakıldığı kurumdaki sorumlu olan **dâhili organların** yanı sıra kamu denetçileri, Ulusal İnsan Hakları Kurumları, bağımsız izleme organları ve yargı organları gibi **harici bağımsız organlara** da şikâyetle bulunabilmelidirler.

Şikâyet prosedürleri ile izleme organları arasında önemli bir bağlantı bulunmaktadır ve çocuklar, yetkilerine bağlı olarak, şikâyetleri üzerine harekete geçme veya yetkili ve uygun şikâyet mekanizmalarına iletme yetkisine sahip olabilecek, özgürlükten yoksun bırakma tesislerinin gözlemcileriyle gizli bir şekilde konuşma hakkına sahip olmalıdır.

Çocukların ayrıca, şikâyetlerini, BM İşkenceye Karşı Komite, BM İnsan Hakları Komitesi ve BM Çocuk Hakları Komitesi (Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe girmiş olan İletişimler Prosedürüne ilişkin İsteğe Bağlı Protokol'den itibaren) gibi **uluslararası insan hakları organlarının** yanı sıra Avrupa Sosyal Haklar Komitesi (toplu şikâyetler mekanizması aracılığıyla) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi **bölgesel organlara** sunmak için de erişimleri olmalıdır.

7. DİĞER BİLGİLER, OKUMALAR VE EKLER

Mevcut Kılavuzun ilk düşüncesi, “Parmaklıklar Ardında Çocuk Hakları” projesinin 14 Avrupa ortak ülkesinde yapılan ulusal araştırmanın sonuçlarına ve 2014 ve 2015 yıllarında düzenlenen 3 uluslararası seminerde yukarıda belirtilen projenin ortakları ve tanınmış uzmanları tarafından paylaşılan ortak çalışma, düşünce ve deneyimlere dayanmaktadır.

Ayrıca, **İşkenceyi Önleme Derneği (APT)** ve **Uluslararası Ceza Reformu brifingleri ve eğitim materyalleri** gibi diğer alıkoyma bağlamlarının izlenmesine ilişkin **farklı kitaplar ve metodolojik Kılavuzlar** da **ilham** kaynağı olmuştur. Bu Kılavuzun kapsadığı temalarla ilgili **makalelere, yayınlara, araştırmalara ve raporlara** da ayrıca başvurulmuştur.

İlham kaynağı olarak kullanılan tüm belgelerin bu Kılavuzun hazırlanmasında bir referans olmasının yanı sıra çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılması konusunda **ilgili tüm okuma materyalleri ve daha fazla bilgi** aşağıdaki web sitesinde bulunabilir:

www.childrensrightsbehindbars.eu

EK 1: Çocuk Hakları Sözleşmesi (basitleştirilmiş sürüm)

İzleme organlarının tüm üyeleri hukukçu değildir ve/veya bir çocuğun hayatının neredeyse tüm yönlerini kapsayan en önemli bağlayıcı insan hakları aracı olan 1989 ÇHS hakkında bilgi sahibi değildirler. ÇHS tarafından çocuklara verilen haklar bölünemez ve birbirleriyle ilişkilidir. Her biri çocuğun onuru için temel olduğundan, her hakka eşit seviyede önem verilmelidir.

İzleme süreci çerçevesinde ÇHS ile ilgili bilgileri kolaylaştırmak için, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı bir yeri ziyaret edecek herhangi bir uzman için kolayca erişilebilir olan ÇHS'nin basitleştirilmiş bir versiyonunu tasarladık.

DÖRT TEMEL İLKE

Ayrımcılık yapmama madde 2

ÇHS; çocuğun veya ebeveyninin veya yasal temsilcisinin ırkı, çocuğun cildinin rengi, çocuğun cinsiyeti, konuştuğu dili, dini, siyasi veya diğer görüşleri, ulusal, etnik veya sosyal kökeni, mülkiyeti, potansiyel engellilikleri veya diğer herhangi bir duruma bakılmaksızın tüm çocuklar için geçerlidir.

Çocuğun üstün yararı madde 3 fıkra 1

Bu ilke, çocuklarla ilgili tüm eylemlerde en önde gelen düşünce olmalıdır. Bu ilke, kamu veya özel, sosyal refah kurumlarında, hukuk mahkemelerinde, idari makamlarda veya yasama organlarında bulunan, çocukları etkileyen kararlar alan tüm yetişkinler için geçerlidir.

Çocuğun hayatta kalması ve gelişimi madde 6

Hükümetler, her bir çocuğun hayatta kalmasını ve gelişmesini sağlama yükümlülüğüne sahiptir.

Çocuğun katılımı madde 12

Her çocuk, kendisini etkileyen kararlar hakkında ne hissettiğini dile getirme ve görüşlerinin ciddiye alınmasını isteme hakkına sahiptir. Bir çocuğun görüşünü oluşturma ve ifade etme yeteneği yaşla birlikte gelişir. Çocuğun görüşlerine verilecek ağırlığa karar verilirken, çocuğun yaşı, gelişimi ve olgunluk seviyesi dikkate alınmalıdır.

ÇHS UYARINCA ÇOCUĞUN HAKLARI:

Her çocuk:

☛ Çocuğun tanımı ^{madde 1}

18 yaşın altındakiler çocuk sayılma ve ÇHS kapsamında kendilerine sağlanan haklardan yararlanma hakkına sahiptir;

☛ Ayrımcılık yapmama ^{madde 2}

kendisine karşı ayrımcılık yapılmaması hakkına sahiptir;

☛ Çocuğun üstün yararı ^{madde 3}

kendisini etkileyen tüm konularda üstün yararlarının öncelikli olarak dikkate alınması hakkına sahiptir;

☛ Hakların gerçekleşmesi ^{madde 4}

ÇHS kapsamında verilen hakları sağlamak için her türlü çabayı göstereceğine dair kendi hükümetine güvenebilmelidir;

☛ Ebeveyn rehberliği ^{madde 5}

ebeveynlerinin kendilerini yetiştirme-deki rolüne saygı duyması konusunda kendi hükümetine güvenebilmelidir.

☛ Hayatta kalma ve gelişim ^{madde 6}

yaşama ve hayatta kalma temel hakkına sahiptir ve hayatta kalmasını ve gelişmesini sağlaması konusunda kendi hükümetine güvenebilmelidir.

☛ Kayıt, isim ve uyruk ^{madde 7}

bir isim, bir uyruk, ebeveynlerini tanıma ve onlar tarafından yetiştirilme hakkına sahiptir;

☛ Kimliğin korunması ^{madde 8}

adı, uyruğu ve aile bağları da dâhil olmak üzere kimliğini koruma konusunda kendi hükümetine güvenebilmelidir;

☛ Ebeveyninden ayrılma ^{madde 9}

ebeveynleriyle birlikte yaşama ve onlar birbirlerinden ayrı yaşadıklarında onlarla iletişim kurma hakkına sahiptir;

☛ Aile birleşmesi ^{madde 10}

ebeveyn(ler)i farklı ülkelerde yaşadıklarında onlarla yeniden bir araya gelme ve bu arada da temas hâlinde olma hakkına sahiptir;

☛ Zorla kaçırma ^{madde 11}

zorla kaçırmadan korunma hakkına sahiptir;

☛ Katılım ^{madde 12}

kendi görüşlerini özgürce ifade etme ve bu görüşlerini ciddiye alınmasını isteme hakkına sahiptir;

☛ İfade özgürlüğü ^{madde 13}

bilgi alma ve ifade özgürlüğü hakkına sahiptir;

☛ Düşünce, vicdan ve ifade özgürlüğü ^{madde 14}

düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir;

☛ Örgütlenme özgürlüğü ^{madde 15}

Örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına sahiptir;

➡ **Özel yaşamın gizliliği** *madde 16*

özel hayatına saygı hakkına sahiptir;

➡ **Bilgi ve kitlesel medya** *madde 17*

medyadan güvenilir, erişilebilir ve uygun bilgi alma hakkına sahiptir;

➡ **Ebeveyn sorumlulukları** *madde 18*

her iki ebeveyn tarafından birlikte yetiştirilme ve gerekirse ebeveynlerinin ebeveyn sorumluluklarını yerine getirirken hükümetten uygun destek almalarını isteme hakkına sahiptir;

➡ **Şiddetten korunma** *madde 19 - 20 - 21*

her türlü şiddete karşı korunma hakkına sahiptir;

aile ortamından geçici veya kalıcı olarak yoksun bırakılması hâlinde, hükümetten özel koruma ve yardım alma hakkına sahiptir;

evlat edinmenin sadece çocuğun üstün yararına uygun olması durumunda gerçekleşmesini sağlaması konusunda hükümete güvenebilmelidir;

➡ **Mülteci çocuklar** *madde 22*

mülteci olan (veya mülteci statüsü talep eden) çocuk, özel koruma ve insani yardım hakkına sahiptir;

➡ **Engelli çocuklar** *madde 23*

engelli çocuklar, tam ve nezih bir yaşam sürmelerini, topluma aktif olarak katılmalarını ve mümkün olduğunca bağımsız şekilde yaşamalarını sağlamak üzere özel bakım, destek ve korunma hakkına sahiptir;

➡ **Sağlık** *madde 24*

hastalığın tedavisi ve sağlığın rehabilite edilmesi için mümkün olan

en iyi sağlık hizmetlerine ve tesislere hakkı vardır;

➡ **Periyodik gözden geçirme** *madde 25*

makamlar tarafından bakılmakta olan ve ebeveynleri ile birlikte yaşamayan çocuk, yaşam durumunun, hala en uygun şekilde olup olmadığını görmeleri için, periyodik olarak gözden geçirilmesini isteme hakkına sahiptir;

➡ **Sosyal güvenlik** *madde 26*

sosyal sigorta da dâhil olmak üzere, sosyal güvenlikten yararlanma hakkına sahiptir;

➡ **Yeterli yaşam standardı** *madde 27*

fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayacak kadar iyi bir yaşam standardına sahip olma hakkına sahiptir;

➡ **Eğitim** *madde 28 - 29*

ücretsiz olarak iyi kalitede ilköğretim eğitimi alma hakkına sahiptir;

➡ **Azınlıklar/yerli gruplar** *madde 30*

etnik, dini veya dilsel bir azınlığa mensup olan çocuklar, kendi kültüründen yararlanma, kendi dinini savunma ve uygulama veya kendi dilini kullanma hakkına sahiptir;

➡ **Serbest zaman ve oyun** *madde 31*

dinlenme, oyun oynama ve kültürel yaşama, sanatsal ve eğlence etkinliklerine serbestçe katılma hakkına sahiptir;

➡ **Çocuk işçiliği** *madde 32*

ekonomik sömürden ve tehlikeli olabilecek ya da çocuğun eğitimini

sekteye uğratabilecek veya çocuğun sağlığına ya da fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki veya sosyal gelişimine zararlı olabilecek herhangi bir işi yerine getirmekten korunma hakkına sahiptir;

➤ **Uyuşturucu maddelerden korunma** *madde 33*

zararlı ilaçlardan ve uyuşturucu ticaretinden korunma hakkına sahiptir;

➤ **Cinsel istismar** *madde 34*

her türden cinsel sömürü ve istismardan korunma hakkına sahiptir;

➤ **Kaçırılma, satılma ve insan ticareti** *madde 35*

kaçırılma, satılma veya insan ticaretine konu olmaması için, mümkün olan her türlü önlemi alması konusunda hükümete güvenebilmelidir;

➤ **Diğer sömürü türleri** *madde 36*

refahlarına ve gelişimlerine zarar verebilecek sömürü veya diğer faaliyetlerden korunmalıdır;

➤ **Tutuklanma ve cezalandırılma** *madde 37*

herhangi bir zalimane veya insanlık dışı muameleye karşı korunma hakkına sahiptir. Hiçbir çocuk, özgürlüğünden yasadışı olarak yoksun bırakılamaz ve çocuklar için ölüm cezası veya ömür boyu hapis cezası uygulanmamalıdır. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar yetişkinlerden ayrı olarak yerleştirilmeli ve çocuk adli ve diğer yardım biçimlerine erişebilmeli ve ayrıca ailesiyle iletişim kurabilmelidir;

➤ **Silahlı çatışma** *madde 38*

silahlı çatışmalardan korunma hakkına sahiptir;

➤ **Mağdurlar için bakım** *madde 39*

silahlı çatışma, aşağılayıcı veya insanlık dışı muamele, istismar, ihmal veya sömürü mağduru olan çocuklar, iyileşmelerine ve topluma yeniden entegre olmalarına yardımcı olacak uygun fiziksel ve psikolojik bakım hakkına sahiptir;

➤ **Çocuk adaleti** *madde 40*

Yasayı ihlal etmekle suçlanan çocuklar, yasal süreçlerde adli yardım ve adil muamele görme hakkına sahiptir. Hükümetlerin, çocukların cezai olarak sorumlu tutulamayacağı asgari bir yaş belirlemesi ve adli veya alternatif süreçlerin adil ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulması için asgari garantiler sağlaması gerekmektedir;

➤ **Daha üstün standartlara riayet edilmesi** *madde 41*

eğer daha iyi bir koruma sağlıyorlarsa, yasal hükümlerin ÇHS'deki hükümlere tercih edilmesini isteme hakkına sahiptir;

➤ **Haklar konusunda bilgi** *madde 42*

hakları hakkında düzgün bir şekilde bilgilendirilme hakkına sahiptir.

EK 2: Bir izleme sürecinde özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla görüşmeye ilişkin Prosedürler ve Etik konular

Bu belge, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları yerlere yapılan izleme ziyaretleri sırasında çocuklarla görüşürken takip edilecek prosedürlerin ve etik konuların belirlenmesine ilişkin Kılavuz İlkeler sağlar.

Bu ek, izleme organlarının, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklarla görüşmelerin hazırlanmasında, yürütülmesinde ve sonuçlandırılmasında akılda tutulması gereken tüm ilkeleri, önlemleri ve özellikleri dikkate alarak kendi prosedürlerini ve etik Kılavuz İlkelerini oluşturmalarına yardımcı olmak için hazırlanmıştır.

ÖZGÜRLÜKTEN YOKSUN BIRAKMA YERLERİNİN BİR İZLEMESİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN TEMEL İLKELER

 Bkz. – Bölüm 3.4. – s.37

- **ZARAR VERME**
- **STANDARTLAR KONUSUNDA BİLGİ SAHİBİ OL**
- **MAKAMLARA VE SORUMLU PERSONELE SAYGI**
- **GÜVENİLİRLİK**
- **GİZLİLİK**
- **GÜVENLİK**
- **DUYARLILIK**
- **OBJEKTİFLİK**
- **GÖRÜNÜRLÜK**

ÇOCUKLARLA BİREYSEL GÖRÜŞME(LER) / ODAK GRUP(LAR)

 Bkz. – Bölüm 4.3. / D. – s.73

☉ **Görüşmeden önce:**

1 **Görüşme yapılacak çocuklar**

- ➔ Kimliğin Tespit Edilmesi
- ➔ Bilgilendirilmiş rıza
- ➔ Önlemler

3 **Görüşmeci(ler)**

- ➔ Deneyim / Hazırlık – eğitim
- ➔ Cinsiyet
- ➔ Tercüme

2 **Görüşmenin konumu**

- ➔ Özel Hayatın Gizliliği
- ➔ Güvenlik ve “rahatlık”

4 **Kayıt**

- ➔ Yöntem(ler)
- ➔ Gizlilik

.....

Görüşmeler sırasında karşılaşılabilecek yaygın sorunlar ve problemler

☉ **Görüşme sırasında:**

1 **Giriş**

- ➔ Görüşmecilerin tanıtımı, toplanan bilgilerin bağlamı, amaçları ve kullanımının açıklanması
- ➔ Öngörülebilirlik
- ➔ Soğukluğu giderici hususlar
- ➔ Yersiz umut vermeme

2 **Güvenlik**

- ➔ Görüşmecinin davranışı ve vücut dili
- ➔ Tarafsız bilgi

2 **Sorgulama**

- ➔ Güven ve itimat

3 **Kapanış**

- ➔ Sınırlılıklar / yersiz umut vermeme
- ➔ Olumlu geri bildirim
- ➔ Teşekkür / Tecrübenin çocuklar için anlamlı kılınması

☉ **Görüşmeden sonra**

1 **Çapraz kontrol**

- ➔ Çocuklarla, personelle, yöneticiyle, diğer kimselerle diğer görüşmeler
- ➔ Tutanaklar ve kayıtlar
- ➔ Gözlem

2 **Suçlamalar**

- ➔ Şikâyetler

2 **Takip**

- ➔ Çocuklara geri bildirim
- ➔ Misilleme

2 **Raporlama**

- ➔ Dâhilî
- ➔ Hâricî
- ➔ Dağıtım
- ➔ Takip
- ➔ Diğer uygulama stratejileri
- ➔ Etki değerlendirmesi

EK 3: Çocuk Koruma Politikası

Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı bir tesiste izleme ziyareti gerçekleştirecek olan her bir kişiden bir çocuk koruma politikası imzalaması istenmelidir. **Bkz.** – Bölüm 4.1 /G. – s.56

Bu ek, izleme organlarına, kendi ilkelerine, yetkilerinin kapsamına ve işlevlerine uygun olarak kendi çocuk koruma politikalarını oluşturmalarına yardımcı olmak amacıyla tasarlanmıştır.

ÇOCUK KORUMA POLİTİKASI (BUNLARLA SINIRLI OLMAMAK ÜZERE) AŞAĞIDAKİ UNSURLARI İÇERMELİDİR:

Ziyaret edilen kurumun izlenmesi sırasında izleme organı tarafından desteklenen **ilkeler**
Örneğin: çocuğun üstün yararı, çocuğun güvenliği ve her türlü şiddet ya da istismar riskinden korunması, çocuğun refahı, çocuğun katılımı, etkili çözümlere erişim hakkı, eğitim hakkı, rehabilitasyonu ve topluma yeniden entegrasyonu vb.

Personel alımı

- ➡ İşe alma süreci, ekip üyelerinin seçimi
 Bkz. – Bölüm 4.1. /F. – s.54
- ➡ Ekip üyelerinin hazırlanması ve eğitimi
 Bkz. – Bölüm 4.1. /F. – s.54

Özel Yaşamın Gizliliği ve Gizlilik

 Bkz. – Bölüm 3.3. – s.32

İnsan Hakları: Küçüklerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması bağlamında ilgili uluslararası ve Avrupa yasal çerçevesi ve standartları.

 Bkz. – Bölüm 1.2. – s.17

Çocuk istismarı veya kötü muameleler

- Çocuk istismarı veya kötü muamelelerin tanımı ve türleri (örneğin ihmal, psikolojik-fiziksel-cinsel çocuk istismarı, kötü muameleler vb.)
- İstismar veya kötü muamele vakalarını ele almaya yetkili her bir hizmetin (iç ve dış) rolleri ve sorumlulukları
- İletişim bilgileri

Çocuk istismarının ve kötü muamelenin önlenmesi

- Strateji
- Prosedürler

Çocuk istismarı veya kötü muamelenin Bildirilmesi ve Yanıt verilmesi:

 Bkz. – Bölüm 6.2. – s.149 ve Bölüm 6.3. – s.152

- İstismar veya kötü muamele suçlamaları
- İstismar veya kötü muamele şikâyetleri
- İstismar veya kötü muamelenin işaret ve semptomlarının saptanması
- İç raporlama ve yanıt
- Dışarı yönlendirme
- Acil durum prosedürleri
- Bir yönlendirmenin / şikâyetin takibi

Misillemeler / Öç alma

- Önleme stratejileri
- Koruma prosedürleri
- Raporlama
- Takip

EK 4: AİHM – İçtihat

DAVA	TARİH	SAYI	HAK(LAR)
Adamkiewicz/Polonya	02.03.2010	No. 54729/00	Adli yardım hakkı Adil Yargılanma Hakkı
Coselav/Türkiye	09.10.2012	No. 1413/07	Yaşam hakkı
Dushka/Ukrayna	03.02.2011	No. 29175/04	İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması
Guvec/Türkiye	20.01.2009	No. 70337/01	İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması
Mahmundi ve diğerleri/Yunanistan	31.07.2012	No. 14902/10	İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması
M.S.S/Belçika ve Yunanistan [BD]	21.01.2011	No. 30696/09	İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması Etkili başvuru hakkı
Mubilanzila Mayeka ve Kaniki Mitunga/Belçika	12.10.2006	No. 13178/03 3	İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması
Muskhadzhiyeva ve Diğerleri/Belçika	19.01.2010	No. 41442/07	İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması
Panovits/Kıbrıs	11.12.2008	No. 4268/04	Adli yardım hakkı Adil Yargılanma Hakkı
Popov/Fransa	19.01.2012	No. 39472/07 ve 39474/07	İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması
Rahimi/Yunanistan	05.04.2011	No. 8687/08	İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması
Salduz/Türkiye [BD]	27.11.2008	No. 36391/02	Adli yardım hakkı Adil Yargılanma Hakkı
Soykan/Türkiye	21.04.2009	No. 47368/99	Adli yardım hakkı Adil Yargılanma Hakkı
Tarariyeva/Rusya	14.12.2006	No. 4353/03	Yaşam hakkı İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması

A large rectangular area with rounded corners, outlined in blue, containing numerous horizontal dotted lines for writing.

Bu proje Avrupa Birliği ve
Avrupa Konseyi tarafından
finanse edilmektedir

COUNCIL OF EUROPE

Bu proje Avrupa Konseyi
tarafından yürütölmektedir

Fransızca versiyon

Guide Pratique: Monitoring des lieux où des enfants sont privés de liberté.

Bu yayın, Avrupa Birliği Ceza Adalet programı, Avrupa Konseyi, Fonds Houtman ve Loterie nationale (Belçika) mali desteği ile hazırlanmıştır. Bu yayının içeriği yalnızca Çocuklar için Uluslararası Savunma (DCI) - Belçika'nın sorumluluğundadır ve hiçbir şekilde Avrupa Komisyonu'nun görüşlerini veya Avrupa Konseyinin ya da başka bir bağışçının resmî politikasını yansıttığı şeklinde kabul edilemez.

©2016, Çocuklar için Uluslararası Savunma (DCI) - Belçika. Tüm hakları saklıdır. Bu yayında yer alan materyaller, kaynağa referans verilmesi koşuluyla serbestçe alıntılanabilir veya yeniden basılabilir. Yayının çoğaltılması veya çevrilmesi için izin talepleri info@defensedesenfants.be adresine gönderilmelidir.

Bu çeviri, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi arasındaki ortak bir programın fonları kullanılarak hazırlanmıştır. Burada ifade edilen görüşler hiçbir şekilde her iki tarafın da resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

ISBN: 978-2-9601826-2-0

Grafik tasarım ve baskı: Nina Carleer ve Julien Bertiaux (Click Click Graphics)

İngilizce baskısının redaksiyonu: Aishling Heffernan (IPRT) ve Paula Jack

Fransızcaya çeviri: Maryline Van Hove (At-line)

Bu Uygulama Kılavuzu, Avrupa Konseyi ve Fonds Houtman'ın (Belçika) özel katkılarıyla Avrupa Birliği ceza adaleti programı tarafından finanse edilen ve Çocuklar için Uluslararası Savunma (DCI) - Belçika tarafından koordine edilen bir proje olan "Parmaklıklar Ardında Çocuk Hakları" projesinin nihai çıktısıdır.

Bu Kılavuz, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların, bu durumları nedeniyle, özel bir savunmasızlık pozisyonunda oldukları ve - ne yazık ki çok sık şekilde - onurlarına ve insanlıklarına saygı duyulmaksızın istismar edilme riskinin yüksek olduğu varsayımıyla, temel haklarına saygı gösterilmesini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu, çocuklara özgü bir yaklaşıma dayanan, çocuğa duyarlı ve önleyici bir bakış açısıyla çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı tüm yerlerin izlenmesi için Avrupa'daki ilk Uygulama Kılavuzudur. Çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılabilecekleri yerleri izleme veya ziyaret etme yetkisine sahip çok çeşitli uzmanlar tarafından kullanılmak üzere tasarlanmıştır.

Bu Uygulama aracı, kullanıcıların; çocuk hakları, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılması, izleme süreci ve metodoloji alanlarındaki deneyim derecelerine ve bilgi düzeylerine bağlı olarak farklı düzeylerde pratik rehberlik sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

Bu Kılavuz, izleme ziyaretlerini hazırlamak, uygulamak ve takip etmek için izleme mekanizmaları tarafından kullanılmalıdır. Ayrıca, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlerin değerlendirilmesini desteklemek için de kullanılabilir. Bunun yanı sıra, pedagojik amaçlarla, Avrupa düzeyinde izleme ekiplerini ve/veya eğitmenleri hazırlamak için eğitim materyali olarak da kullanılabilir.

"Bu Kılavuz işte bu nedenle önemlidir. Bu kılavuz, bir dizi ulusal ve uluslararası kuruluşun pratik deneyimleri göz önünde bulundurularak ve bu alanda çalışan uzmanların deneyimlerinden yararlanarak geliştirilmiştir.

Kılavuz, izleme organlarının çocukların tutulduğu bir kuruluşu etkin bir şekilde ziyaret etme kabiliyetlerine destek olmayı ve güçlendirmeyi, bir ziyaretin nasıl organize edileceği ve hangi konuların ele alınması gerektiği konusunda, yön gösterici pratik araçlarla, adım adım bir yaklaşımı detaylandırmayı amaçlamaktadır. Benim düşünceme göre, bu Kılavuz, çocukların tutulduğu herhangi bir kuruma etkin bir izleme ziyareti üstlenmeyi amaçlayan her kuruluşun araç setinin bir parçası olmalıdır."

Mykola GNATOVSKYY

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Başkanı'na ait önsöz

Finanse edilmiştir

CRIMINAL JUSTICE PROGRAMME
OF THE EUROPEAN UNION
Ortaklaşa finanse edilmiştir

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

OFFICE
DE LA NAISSANCE
ET DE L'ENFANCE

Loterie Nationale

Bu çeviri Avrupa Birliği ile
Ortaklaşa finanse edilmiştir

Defence for Children
DCI-BELGIUM

www.childrensrightsbehindbars.eu